

Universitätsbibliothek Wuppertal

Q. Horatii Flacci Opera Omnia, A Pet. Gvalt. Chabotio Viro In Omni Literatvra Perfectissimo, Admiranda Ingenij & Iudicij dexteritate, eruditionis varietate, & linguarum elegantia, triplici artificio ...

Horatius Flaccus, Quintus

Basileae, 1615

Liber quartus

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1488](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1488)

Q. HORATII FLACCI VEN.

CARMINVM LIBER QVARTVS.

ODE I. AD VENEREM.

Theticum.

In vitatu Augusti redit ad studium Lyræ iam diu intermissum: quod, quia hominem quinquagenarium parum decebat, iuueni Paulo Maximo iniici, ac munus ita scribendi mandari cupiebat.

Intermissa Venus diu (cor.
 Rursus^a bella moues. Parce precor,^b pre-
 Non sum qualis eram bonæ
 Sub^c regno Cynaræ: desine dulcium
 Mater seua Cupidinum,
 Circa lustra decem^d flectere mollibus
 Iam durum imperiis.³ Abi,
 Quò blandæ iuuenum te reuocant^e preces.
 4 Tempestiuus in domo
 Paulli, & purpureis ales oloribus,
 Comes habere Maximi:
 Si torrere iecur queris idoneum.
 5 Namq; & nobilis & decens,
 Et pro sollicitis non tacitus reus,
 Et^h centum puer artium.
 Latèⁱ signa feret militiae tuæ.
 Et, quandoq; potentior
 Largis muneribus riserit amuli:
 Albanos propè^k te lacus
 Ponet marmoream sub^l trabe citrea.

6 Illic plurima^m naribus
 Duces turæ tyrag; & Berecynthia
 Delectabereⁿ tibiæ
 Mistis carminibus, non sine fistula,
 Illic bis pueri die
 Numen cum teneris virginibus tuum
 Laudantes, pede candido
 7 In morem Salium, ter quatient humum.
 8 Me nec femina, nec puer
 10 Iam, nec spes animi credula mutui,
 Nec^o certare iuuat mero:
 Nec vincire nouis tempora floribus.
 Sed cur, heu, Ligurine, cur
 Manat rara meas lacryma per genas!
 Cur facunda parum deco-
 ro Inter verba cadit lingua silentio!
 Nocturnis^r te ego somnis
 Iam captum teneo: iam^s volucrum sequor?
 Te per gramina Martis
 20 Campi, te per aquas, dure, volubiles.

Analysis Dialectica.

Seneca l. 8. Epistolâ 59. disputat è Platonis sententia, perappositè ad querelas nostri Poetæ de ingravescenti ætate tollendum. Quacumq; ait, videmus ac tangimus, Plato in illis non numerat, quæ esse propriè putat. Fluunt enim, & assidua diminutione atq; adiectione sunt. Nemo nostrum idem est in senectute, qui fuit iuuenis. Nemo est manè, qui fuit pridè: corpora nostra rapiuntur fluminum more. Quidquid vides, currit cum tempore: nihil ex his, quæ videmus, manet: hoc in amne manifestius est, quàm in homine. Sed nos quoq; non minùs velox cursus præteruehit: & ideo admiror demeritam nostram, quòd tantopere amamus rem fugacissimam, corpus: timemusq; ne quando moriamur, quum omne momentum mors sit prioris habitus, &c. Quod autem Poeta iam quinquagenarius nequeat conuerteret munus res amatorias canendi explere; primùm è loco dissentaneorum diuersorum explicatur: Aetas senilis minimè videtur oportuna & idonea ad amores canendos: sed ad id iuuenilis aptissima. Huius diuersitatis prior pars confirmatur dissimilibus: quòd ea ætas, quam tum agebat, longè alia esset, atque illa, quum seruebat amicæ Cynaræ: vnde efficitur, se iam iuuenem esse, quum iuuenem & militem emeritum esse imparem signis militaribus Veneris,

aptè ferèdis: sed ad ea maximè idoneum esse Paullum Maximum: *ὡς ἐχοντα τὴν ἀντιοχίαν καὶ τὴν ἰουδαίαν καὶ τὴν ἰσχυρὰν καὶ τὴν ἀστυνόμενον*: cui Venus comòde debeat hoc dulce bellum mouere.
 2 Hæc similitudo aduersis illustratur: iam nunc ad id sum rigidus & durus, vt ad imperium ac nutum alterius neque emolliri, neque flecti possim.
 3 Altera est pars diuersitatis, vbi Venus remittitur ad iuuenes: à quibus certè votis ac precibus ex peratur: quod ita potest iudicari: Querendi sunt Veneri iuuenes ad munia comparis æquanda idonei, vt locutus est Od. 5. l. 2. ac ipsius appetentissimi: Paullus omnium iudicio est huiusmodi: Venus ergo illum querat, ocyusq; adeat.
 4 Pro syllogismus est assumptionis è maiorum contentione: quòd ille melius Veneri satisfaciet, quàm Horatius.
 5 Approbatio altera eiusdem assumptionis ex adiunctis multis: quia Paullus Maximus est nobilis, maritus Iulæ neptis Augusti, & gener Agrippæ, decorus, elegans, artibus multis instructus: deinde ex effectis: quòd rorum causas agat: diserte defendat: munus militia Veneræ probe toleat: Venerem statuâ marmoreâ exornet: turæ suffitibus perfundat: triplici genere canionis celebret, quandocumq; & quoties apud eam potiores habuerit partes rituali excluso.

HORAT

6 Eodem pertinent eiusdem facta sequentia : quod numen Venere curabit ad eam statuat bis quotidie a pueris ac puellis colendum: hymnis, canticis, choris celebrandum.

7 Hæc facta illustrantur concisâ similitudine sic latius enuncianda : Ut duodecim Martis Gradui sacerdotes sacra hilariter exfulcrim, faciunt suo Diuo : ut tibi Paullus facienda curabit.

8 Repetitur vis prioris illius dissimilitudinis (non sum, qualis eram) tractata tamen genere diuersorum argumentorum : Quanquam non iam amplius delector faminis, non pueris, non certamine compotationis, non floridis redimiculis, dum tamen præteritam amoris voluptatem memoriâ repeto, totus merore conficior, & illo coactus ad eum reuocor, a quibus atas & voluntas mea valde abhorrent. Vides, Lector, Poetam sub finem præsentis Odes captum vesani cuiusdam amoris recordatione, & quodam modo declaratæ iam suæ imbecillitatis immemorem, turpiter lugere præteritum Ligurini pueri amorem: qualem grauer ipsemet Poeta reprehendit in Valgio Ode 9. l. 2. Putarem equidem hæc intelligenda, ut Poeta sine iam facto Lyricis modis, sicut postremâ Ode l. 3. indicatur, coactus fuerit ab Augusto & Druso adolescente, velut à quadam Venere & virgine reuocatus, referre se ad rursus cantandum res ludicras, & amatorias, iuuenilesque iam diu intermissas: cuius cantionis immunitatem sub nomine Deæ videtur ab Augusto deprecari, huiusmodique partes docet Lucio Paulo Maximo iuueni formoso, apprimeque docto & erudito posse mandari. Huiusce opinionis videtur mecum esse Suetonius in vita Horatii & alij, qui sentiunt hunc librum iussu Augusti ab inuito Poeta conscriptum, ad laudationem ipsius priuignorum, Tiberij & Drusi, sicut secunda, quarta, & quinta & duæ postremæ Odæ huius lib. demonstrant: ita ut hic liber videatur prorsus omnino παράρρητος.

Enarratio Grammatica.

Hæc prima Ode est ἐπισόδιον, τὸ τ' ἐστὶ ἀεὶ δίκυπτος, ἢ μεταξὺ ἀδῶν ἀδῶν, est aduentitium quoddam additamentum inter alias Odas, præter institutum Poetæ, qui horatu Augusti aggressus est scribere hunc librum Odarum quarrum, septimo, ut aiunt, ante suum decessum anno.

Intermissa. Sic Cic. Tusc. l. dicit, me ad studia temporibus remissa, & longo intervallo intermissa reuocauit. Gal. le me suis remis à l'estude delaissee pour quelque temps, & discontinuée par longue interualle. sic hoc loco: τοῦ Venus, tu m'es meus de-rechef vne guerre ia long temps discontinuée.

Parce. Gal. de portez vous, ie vous prie, de me charger d'une telle guerre: vbi est ellipsis infiniti, pro, Parce mouere bellum mihi Horatio: quod adstruitur à Virgilio: Parcite oues nimum procedere. Orat igitur Venerem Poeta, ut desinat ipsi iam quinquagenario militiæ suæ onus imponere.

Cynara. Hanc meretricem alibi vocat proteruam, ut Epist. 7. l. 1. & rapacem 14. eiusdem: vnde videretur epitheton bona εἰρωνικῶς sumendum: quod si proprie; referendum vel ad maiorem ipsius beneuolentiam erga Poetam; quam erga cæteros riuales & æmulos, vel ad paucitatem donorum, quâ facile contenta faciebat illa sui copiam Poetæ. Est præterea φυτόν ἀκανθώδες ἢ ἄσπερον, planta spinosa & aspera, quæ etiam ἀκανθα κυνάρια, sentis canina, & κυνοβατόν rubus caninus dicitur, ad cuius naturam fortassis hic alluditur: nisi malis lectionem aliorum exemplarium, Cynara:

Mater sena. Hic versus fuit Ode 19. l. 1. vbi vide ipsius rationem.

Cupidinum. Id est, amorum, quos Philostratus in Iconibus scribit è Nymphis genitos atque tot, ut eorum multitudo nominetur agmen & apum examen.

Circa lustra. Lustrum est temporis spatium quinque annorum, quod decies additum efficit quinquaginta. Illud autem Græci πνευμένηδα ἢ πνευμένηα, ut Od. l. lib. 1. definitum fuit, vocant. Aliter sumitur hæc vox Sat. 6. l. 1. ad mala lustra, vbi nostras leges notas tam in Gram. quam in Rhetor.

Tempestiuus. Syntaxis verborum est huiusmodi: Οὐ νυν tu ales celeris & velox, quæ veharis curru à cygnis celeriter tracto, comessabere tempestiuus, ὠκυπέτης ἢ κρυελοπέτης, hoc est, commodius & opportunius iocaberis & lasciuies decentius apud Paullum, quam apud Horatium.

Oloribus. Olores naturâ quidem cædidi sunt; sed hic purpurei dicuntur, habitâ ratione purpurei ornatus, quo ipsi & curru Venere sternuntur, vel pulcri intelliguntur. Cruquius tamen interpretatur purpureos cygnos, Veneri sacros, quasi allusum sit ad Porphyrim & scriptum Porphyriis oloribus, quo nomine Plin. scribit l. 4. c. 12. & Mela Cytheram insulam olim vocatâ, quæ fuit eidem Deæ consecrata. Huc accedit, curru Veneris modò trahi à cygnis, modò à columbis, modò denique à passeribus solitum: quæ sunt aues omnes lasciuæ & salaces. Cur autem purpurea nix dicatur, vide Plin. lib. 11. c. 38. vbi tribuit illud vetustati. quâ rubescit. Anaxagoras quoque opinabatur niuem esse atram, opinionisque suæ rationem afferebat, quòd ex aqua coalesceret, quæ nigra esset. Hæc ratio absurda est & falsa, quam Cicero Epist. 12. l. 2. ad Q. Fratrem dicitur risisse: quia hic ad illum scripserat per iocum, se inuenisse niuem atram. Sed hoc epithetum intelligebat tropicòs, pro valde obscuran em oculos viatorum, ac radios eorum dissipantem, ideoque vehementer incommodam expeditioni ac profectioi exercitus sui, quòd fortassis esset ipsi cum hostibus dimicandum in medijs niuibus, non sine vitæ discrimine. Sic atras curvas Ode 14. l. 3. sic sororum Filatrium patiuntur atra. Huc accedit, quod historiæ ætatis nostræ memorant, sed prodigij loco, Salassorum montem Gallicè dictum dupeit S. Bernard du costé de la vallee d'Oste in Sabaudia purpureis niuibus stratum, quæ non modò tales oculis multorum spectatæ fuere, sed manibus quoque eorundem contrectatæ, sub finem Februarij eiusdem anni. Decidentes quidem apparebant albæ: sed vbi terram contigerant; purpureascebant. Canterus l. 5. nouar. lect. profert ex Ione Euripidis pedem cygni purpureum vocari, ἐκ ἀλλὰ φῶν κατὰ τὸ δα κνήσεις; non aliò pedem mouebis purpureum: præcedenti autem versu dixerat, ὄρε πρὸς θυμέλας ἀλλὰ ἐπέσει κύνῳ, alius cygnus ad aras admouet se. Itaque ex huius membri rubore synecdochicòs integrum nominari purpureum.

Comessabere. Recentiores hoc verbum interpretantur, ut modò diximus ad verba tempestiuus, deflecteret παρὰ τὸ καμάσειν, Doricè pro καμάζειν, quo vritur Theocritus εἰδ. γ.

Κωμάσει ποτὶ τὸν Αμαρύλλιδα, i. vado lasciuè & proteruè ad Amaryllida: alij autem interpretantur, cantu blandior Amaryllidi: ex quo comassare & comassatio, vel comissare & comissatio, ut Festus dicit, deflectuntur: non autem à κώμα, i. vici, ut hic putauit, neque à comedo Latino. Præterea verbum καμάσειν & nomen κώμας originem trahunt παρὰ τὸ κῶμα, quod est altus sopor, in quem solent incidere, qui tali κώμα, i. symposio, conuiuio, lasciuo & luxurioso intemperantiæque festiuitati interfuerunt. Quid verò Scholiastes Theoc. sentiat ibidem, tibi profero illustrationis gratiâ: τὸ καμάσειν λέγει ὅτι ἦν κῶμα οἷς τὰς ἐρασιμένας ἀπέχουσαν.

μῆνον, ὡς Αἰσχροφάνης ἐν Πλάτῳ, εἶπε δ' ἔτι κῶλον βαδίζων, &c. κωμάζων dicitur de aduentibus nocte amatas, vt Aristophanes in Pluto, videtur ad comeftationē ire. Hoc igitur fonat: adeo Amaryllida, vt eam odis & verbis ad id accommodatis tenem.

Si torrere queris.] Id est, si quem studes tuæ libidini accommodatum incendere amore.

Iecur.] Quomodo iecur fit fedes libidinis, vide Od. 13. lib. 1.

Non tacitus.] Hoc genus locutionis explicatum est Ode 1. l. 1. in nec spernit.

Quandoq;] Vt quandoq; hic & sequenti Ode & alibi pro quandoq; sumitur; sic simplex quando accipitur in illa sententia sepulchrali, quam refert Suetonius in Iulio Cæsare c. 81. Quando ossa Capys detecta essent, fore, vt Iulo prognatus manu consanguineorum necaretur. Vt quandoq; concisè dicitur de tempore: sic vbiq; pro vbiq; de loco: Catilina dimisit alium aliò, vbiq; illum oportunum sibi fore credebat.

Lacus.] Ferūt esse in monte Albano lacum, qui nunc dicitur lacus castelli Pandulphi, vbi prædia habebat amoena hic Paullus, ad liberalius Venere[m] tractandā.

Trabe citrea.] Quod annotatum fuit in Ode 1. lib. 1. de trabe Cypria, huc potest referri, ad intelligentiam vocis trabe. Ex hac trabe odorata arboris Citri, spiraturus erat perpetuus odor ad nares imaginis.

Duces sura.] Sic locutus est Ode 17. l. 1. duces pocula, sed hoc faucibus ἀπὸ τοῦ, illud naribus fit.

Berecynthia.] Vnde hæc vox flexa sit, dictum est Ode 18. l. 1. ac de huiusmodi tibia ibidem.

Pede candido.] Pro hoc Catul. dicit in nuptiis Iulie, pede niveo gerens soccum, i. candidissimo, vt Euripides in Hecuba, πᾶσι δὲ καὶ δὲ περὶ καὶ ποδῶν, candidissimū collum & pedē.

Morem Salium.] Sic etiam loquetur Sat. 1. l. 2.

Primus in hunc operis componere carmina morem.

Et Virg. 1. Georg. In morem fluminis: quod Valla explicat l. 4. in similitudinem. Potest tamē hic locus exponi, vt mos erat Saliorum. Quamuis autem de Saliorum nomine, origine & motu Ode 36. l. 1. quædā dixerimus; attamen quum multi, atq; adeo veteres etiam Grammatici dubitent, Herculifnean Martis illi sacerdotes propriè fuerint, (vtrique enim attributos legimus) nō ingratum tibi, Lector, fore putavi, si rem hic paullò altius explicationis gratiā repeterem. Turneb. l. 13. Aduers. à Salio quodam Arcade Euandrum in Italiam sequuto Salios appellatos scribit. Atqui vetus Grammaticorum mos est, in originib. tam nominū quā rerum explicandis ad fabulas & ficta auctorum nomina confugere. Vera nominis est notatio, quam dicto iam loco è 2. Dion. Halicarnassæi lib. attulimus: Salios à verbo salire, quod Græcis est ἐξάλλεσθαι καὶ πρὸς ἄνθρῳ nominatos: atq; ab eodem verbo (non metaphoricōs à Salis, vt Dionysius dicere videtur) omnes alios ὄρχηστῆς seu Ludios, qui crebro saltu ἐν ὀπίσθῳ ὄρχησιν choreas armati agitāt & ludunt, Salitores appellatos. Rectè enim generaliter in veteri glossario ὑμνωδοῦς Salius vertitur; vti Scaliger filius quodam in loco notauit. Quò accedit eiusdē Dionysij auctoritas, qui Salios χοροδιδασκῆτας καὶ ὑμνωδοῦς ἄλλοι τῶν θεῶν tripudiatōρες & celebratores armatorum Deorum fuisse memorat. vnde perspicuum, vt arbitror, latis; Salios neque Herculis, neque Martis, neque cuiusquam alius certi Deastrī sacerdotes fuisse, sed multorū simul armorum præsidum, illamque vocem postea κατ' ἐξοχὴν συνεκδοχικῶς Martis duntaxat Ludis alicubi attributam. Quū igitur Poeta noster & hic & suprā citato loco dicit in morem Salium, & Virg. 8. Æn. ad vers.

Tum Salij ad cantus incensa altaria circum

Populeis adsunt euincti tempora ramis.

in sacris Herculi celebratis Salios ad cārū nominat,

ἀέπος & propriè generali verbi notione & vsu loquuntur. Seru. autem & Macrobius, vt explicent cur Virgilius Herculi Salios attribuerit, dum nescio quid de cōmuni Herculis & Martis numine ac stella, huius tropi ignorantia, afferunt, quid aliud quæso, quàm Alexandri ritu Gordium hunc nodum dissolunt: Hanc verò enopliam pyrrhicam saltationem à Curetib. seu Corybantibus primū institutam, Euander Arcas ad Herculis sacra, indeq; postea Numa ad Martem Graduum gentis Romanæ parentem transtulit.

Ter quatiens.] Significatur chorus Saliorum impari numero moueri. Gall. danser à triple cadence.

Me nec samina.] Ellipsis est discretiue coniunctionis; sed femina, inquit, non me amplius iuuat, nec pederastia infamis, de qua dicitur Od. 10. huius in ipsum Ligurinum. Poeta sentiebat in se, quod Birria suadebat Charino And. Act. 1. Sc. 5. vt amorē ex animo dimoueret suo, pro quo Cic. dicit Philipp. 11. se amorē penitus ex animo abiicisse.

Vincire floribus.] De quibus vide Od. 28. l. 1. & 7. l. 2.

Rara.] Vis doloris adeo constringit interiores partes quorundam corporum, fereque extinguit, vt vix lacrymæ exprimantur. Paullus Æmilius senex quum filium lacrymantem amplecteretur & exocularetur, non flebat: quod siccitati senum partim tribuitur, partim etiam vitæ secundæ, quantum agebat cum cælicolis. Vide somnium Scipionis.

Cadit.] Pro interstitit, titubat, hæsitat, lingua torpet in media oratione: pro quo dicitur 4. Æn.

Incipit effari, mediq; in voce resistit.

vbi Seruius citat hunc locum.

Inter verba.] Qui remotiores sunt ab ætate aurea Latinitatis, pro hoc dicunt, inter loquendum, vt alias monui.

Nocturnis somniis.] De infomniis vide Hippocratem lib. 1. c. 2. de somniis, quod citauimus in præfatione: nec solum somnia contingunt amantibus sed omnibus, qui aliquid interdū altā mente versarunt, & oculis gestarunt: vnde Cice. ad Q. frat. dicit, Balbum in oculis fero, & de Arusp. Resp. de Clodio loquens ferebant in oculis hominem, pro quibus Plautus dicit, oculitus amare, id est, perditē ac vehementer, vnde postea existit infomnia, vt Lucret. l. 4. canit: de quo etiam lege Arist. c. 2. de somniis, & Galenum libello de præfagiis & infomniis.

Per gramina.] Id est, somnio te currentem, luctantem in campo Martio. In decoro est hypermeter.

Volubiles.] Sic Epist. 2. l. 1. annis volubilibus & 3. Georg. vers. 522.

—per saxa volutus

Purior electro campum petit annis. Sic annus & menses volui dicuntur, δινεῖται καὶ σφέρεται, ἐλίπεται, vnde ἐλικτὸν ὕδωρ, volubilis aqua.

Explicatio Rhetorica.

De metro similis est terciæ l. 1. Porphyrio putat hic bella & militiam allegoricōs poni ad indicandos amores & amatores, nam amor genus est militiæ Ouidio:

Militiæ species amor est, discedite segnes.

Hoc verbum bis continuè repetitum in eadem sententia facit epizeuxin, vt apud Virgilium, Deus, Deus ille Menalca, ad vim deprecationis norandam.

Metaph. est à Monarchis, qui obsequium à subiectis exigunt, pro, quum seruebam subiectus dominæ meæ Cynaræ: ita hodie infani amatores parū pudicas mulieres, nonnunquam meretrices & adulteras, suas dominas appellant, nomen sanè corruptis mori-

bus dignissimum: quum illi abiectam, infamem & miseram seruiant seruitutem. Ita Ode 9. cecinit læa Thressi Chloë regi.

^d Summum est à mollibus & teneris corporib. que, quocunq; torqueas, facile sequantur: contra, citius dura, quam hoc facerent, rumperentur: ad animi flexionem.

^e Meton. est, pro, iuuenes blandè precantes, reuocant te.

^f Metaph. est à colore purpuræ, ad pulcritudinem colorum indicandam: ita Seru. vers. 595. Æn. 1. lumen iuuenente purpureum interpretatur pulcrum & floridum. Nix quoque purpurea dicitur. Ita aureus læpè vsurpatur pro pulcro.

^g Summum est ab igne, vt vrere.

^h Synecd. est finiti pro infinito, in variis artibus eruditus, aut certè ad illas natus.

ⁱ Breuis est allegoria è continuata metaphora & nota, vel ex hoc Nalonis versu:

Militia species amor est: discedite segnes:
vt, modò dictum fuit.

^k Meton. subiecti, pro, exiget tibi signum marmorum & statuet, vel statuam tibi ponet.

^l Meton. est materiæ, pro laqueari ædis è tabulis &

lignis odoratis constructæ: qualis tropus fuit Ode 1. l. 1. Trabe Cypriæ fecerit mare.

^m Metaphora est ab animatis ad inanimam imaginem, cui tribuitur sensus & odorum & sonorum: sed in tura est metonymia subiecti pro ipsius odore, quo perfunderetur statua.

ⁿ Synecdoche est speciei, pro quauis tibia bene modulanti. De hac, vt de lyra & fistula, tribus organis Musicis dictum est Ode 19. l. 3.

^o Ductum à bello.

^p In nec reperito vt in cur epanaphora est duplex initio sententiarum.

^q Altera epizeuxis est, quam minimè impedit apostrophe ad Ligurinum per exclamationem commiserantis se.

^r Te te, mistis locis reperitū habet è πάνοδον, regressionē.

^s Summum ab aibus pro sequor te fugientem celeriter, sic, vt dure à saxis & metallis, pro difficilis, inexorabilis, inflexibilis animi ad fœdissimam cinædiam

²⁰ amatori turpissimo permittendam. Græci dicunt simili tropo ἀνδροπον ἀνσπρόν κ' ἀλλοροδίαιτον: moribus asperis & duris præditum, vt Plautus sæuum & durum: cui moderatus ac mitis opponitur, vt καλὰνδρὸς ἀκλήρη.

ODE II. AD ANTONIUM IULV M Fabium M. Antonij Triumviri filium.

Theticum.

Quòd nemo possit Pindarum æquiparare orationis stylo, quamcunq; sibi materiam destinet ad scribendum: vnde Poeta, velut inconsulto, delabitur ad Augustum prædicandum.

Pindarum quisquis studet amulari,^a I-
ule, ceratus ope Dædaleâ
Nutur pennis,^b vitreo daturus
Nomina^c Ponto.

^a Monte decarrens velut amnis, umbres

Quem super notas^d aluere ripas,

^e Feruet, immensusq; ruit profundo
Pindarus ore:

Laureâ donandus Apollinari

Seu per audaces noua Diuhyrambos

Verba & deuoluit, numerusq; fertur

Lege solutis:

Seu Deos,^h regesq; canit, Deorum

ⁱ Sanguinem: per quos^k cecidere iustâ

Morte Centauri: cecidit tremenda

Flamma Chimææ:

Sine, quos Elea domum reducit

Palma calestes: pugilém ve, equúm ve

Dicit, & ^l centum potiore signis

Munere^m donat:

Flebili sponse iuueném ve raptum

ⁿ Plorat, & vires animusq; mores,

que^o Aureos educit in P astra, & nigrò

que Inuidet Orco.

^r Multa Dircaum leuat aura cygnum.

Tendit, Antoni, quoties in altos

Nubium tractus: ego apis Matina

More, modoq;

Grata carpentis thyma per laborem

Plurimum, circa nemus, vuidiq;

Tiburis ripas, operosa paruis
Carmina^s fingo.

⁶ Concines maiore Poeta^t pleetro

³⁰ Casarem, quandoq; trahet feroces

Per sacrum^u diuum, meritâ deceris

^x Fronte Sicambros:

⁷ Quo nihil maius melius ve terris

Fata donauere, boniq; Diui:

Nec dabunt, ³ quamuis redeant in aurum

^y Tempora priscaum.

⁹ Concines latosq; dies & Urbis

Publicum ludum super impetrato

Fortis Augusti reditu, forumq;

⁴⁰ Litibus^{aa} orbum.

¹⁰ Tum mea, si quid loquar audiendum,

Vocis accedet bona pars, & ^{bb} Sol

Pulcer, ò laudande, canam, recepta

Cæsare felix.

Tuq; dum procedis, io triumphe,

Non semel dicemus, io triumphe,

^{cc} Ciuitas omnis: dabimusq; Diuis

Tura benignis.

¹¹ Te decem tauri totidemq; vacca,

⁵⁰ Me tener soluet vitulus relictâ

Matre qui largis iuuenescit herbis

In mea vota:

Fronte curuatos¹² imitatus ignes

Tertium Luna referentis ortum,

Quâ notam duxit, mucus videri,

Cetera fulum.

Analysis Dialectica.

Quantum ego ex litera huius Odes coniecturam facere possum, Anton. Iulus Poeta & filius M. Anton. Triumviri, vel quis alius iactauerat se de imitatione Pindarici styli, vnde quam longissimè abesser, uti noster Horatius edoceret, praesentem Oden instituisse videretur, ita tamen, ut inde facile conijcias praeter alios Heroas variam & multiplicem scribendi materiam praebere Poetis ab Augusto magnitudine & multitudine rerum praclare gestarum. Quid autem augustius de Caesare dici posset hac praedicatione? imò verò quid turpius, quam talibus blanditijs & assentionibus benevolentiam principum sibi colligere? Prima autem demonstrationis ratio è loco parium ducta est: quod quicumque sibi putat Pindarum imitabilem esse, eandem temeritatis famam subiturus sit, quam subijt Icarus ope Dadali patris sui conatus aërias volucres imitari: simili utitur argumento ipse Pind.

Νεμειο. ειδ. Β. 590 C. β. in iactantiam suae facultatis poeticae,
Ειδ' ὄλβον, ἢ χερσὶν βίαν,
ἢ σιδνεῖταιν ἰπαινῶ-
σαι πόλομον δεδωκέναι, μακρά μοι
δ' αὐτῶσον, ἀλμα δ' ὑποκα-
πίσις, ἔχω γονάτων ἐλαφρὰν ὄρμαν,
καὶ πῆγαν πέντοιο πάλλου-
τ' αἰστοί, id est,
Sed si felicitatem (Æacidarum) aut manuum robur
aut ferreum bellum (i. virtutem bellicam) placuerit
Laudare, longos mihi
Inde saltus quis subsodiat;
Habeo genuum celerem impetum.
Vtra etiam mare feruntur aquila.

In certamine saltus fossis signabantur. Itaque Poeta tanquam saltaturus, iubet metam hic poni, quam tanto producturus sit intervallo, ut nemo postea saltu illam attingere, ne dum superare queat, eamque tantò extenturus, quantò aquilae longius altiusque caeteris alitibus volat. Vnde dici posset de Pindaro, quod Theognis de se:

Μαμῦται ὅ με πολλοὶ ὁμῶς κακοὶ ἢ δὲ καὶ ἰδοῖ.
Μιμῶδαι δ' ἰδοῖς τῶν ἀσφρον δούλων
Carpunt me plures docti, indoctique; sed imitari nos indoctorum de grege nemo valet.

2 Protalis comparationis confirmatur velut prosyllogismo, è loco similitum: Vt torrens laetis imbribus aëtus exundat: sic stylus orationis Pindarica est feruidus grauis, fusus, sublimis, sententijs copiosus: vnde efficit eum Delphicam lauream donandum, more triumphantium: quod ad locum adiunctorum pertinet.

3 Apodosis proximae similitudinis, de volubilitate verborum, & grauitate sententiarum, amplificatur distributione quadam variae materiae ex effectis: primum, quod verba prudenter inuenta fundat audacter: deinde quum hymnos scribit in honorem Bacchi, vel aliorum Deastrorum laudes dicit, vel regum diuinae proles res gestas literis prodit, qui Centauros sustulerunt: monstra prostrauerunt: victoriam Olympicam pugilatu, cursu, equitatu, luctatione, & alijs certaminibus reportarunt: vel quum memoxat flebilis & maestus sponse querelas de iuvene sponso pramaturam morte sublato: vel denique effert gloriam & praedicationem viros singularis virtutis, probitatis & integritatis: tum certe sublimis illius stylus & elatus existat maxime.

Tota haec materia videtur complecti quinque genera scriptorum Pindaricorum: Βακχικὰ in vers. seu per audaces: & reliquo quaternione: Παιανίους in quaternione toto seu Deos, Regesque: Ὀλυμπιονίκους in quaternione siue quos Elea. Θρηνηὶς καὶ ἐγκώμια in quaternione flebili sponse, simul comprehensa.

4 Carmina Pindari comendantur loco minorum: quod illa omnes statuas & signa superet diuturnitate memoria.

5 Poeta è superiori propositione parium negatè assumit: non ego iacto tanti Poeta imitationem, neque ingenium ita vendito meum, nec memoriam ostento, ut more magni Pindari possim ego paruus assurgere. Haec autem assumptio declaratur prosyllogismo è collatione similitum: Vt apes vago & humili circumuolatu delibat & carpit è plantis maxime adoratis stercules & succos ad mellificum: sic ego maximo labore humilita, sed tamen suauiter condo carmina: tam longè absum ab vbertate & nouitate dicendi Pindarica, quae se extollit in sublime & exurgit more cygni. Ex his facile possumus conficere nullam temeritatis & arrogantiae famam Horatio pertimescendam.

6 Adhuc summissè Poeta se gessit: quum de se verba faceret, nunc de Iulo magnificentius loquitur: quod est imitandum: ista tamen modestia & prudentia clam & occultè minuit arrogantiam Iuli, magnosque spiritus deijcit, quamuis autem illi Poeta tribuat grauius & sublimius canendi genus: de cuius opinione, quum ei variam cantandi materiam praescribit, videtur non nihil derogare.

7 Amplificat illam scribendi materiam collatione parium, quae praestantissimam quamque à Dijs hominibus datam sua dignitate aequat. Haec ratio videtur petita ex illis 17. praefigijs, quae Suetonius in vita Augusti recenset de felicitate ipsius adhuc pueri futurae, maximeque è duobus: vno Quincti Catuli, altero Marci Ciceronis: quod hic ipse longo post tempore visus fuit confirmasse Philippicam 13. ad finem: Quo maior adulescens Caesar, maior è que Deorum immortalium beneficio Reipublicae natus est, qui nullam speciem paterni nominis, nec praesente abductus vnquam est.

8 Eadem declaratur loco diuersorum: quod licet illa praesentium aurea aetas rediret: tamen nullam nobis suggereret materiam hac meliorem. Magna certe laus Augusti tribuitur, quae res ab eo gestae commendantur sempiternae gloriae & immortalitati.

9 Pergit dicere Iulo aliam materiam.

10 Iam se adiungit socium dicendi vna & praedicandi res à Caesare praclare confectas, vbi sacra, quae nomine ipsius fiunt, ex forma quadam & materia describuntur.

11 Ad formam sacrificij accedit etiam dissimilitudo victimarum, quae litabuntur ab Iulo maximae, & ab Horatio minimae. Talis fuit comparatio Grophi & Horacij Ode 16. lib. 2.

12 Breuis similitudo iuueni & crescentis Lunae vno verbo significata: tanquam diceret: talia gestat hic iuuenis cornua; qualia sunt Luna tertio post coitum ipsius & solis die.

Enarratio Grammatica.

Antonium Iulum.] Suetonius scribit in Claudio cap. 2. D. Claudium Lugduni natum Calendis Augusti hoc Iulo Antonio Fabio & Africano Coss. (ita triplex appellatio huius Antonij se habet ut Iulus sit praenomen) vnde Virgil. lib. 1. Aeneid.

Iulius à magno demissum nomen Iulo. Id est, Ascanio, Aeneae filio: vbi Analogia deriuati discrepat à primigenio. Nam ἐν τῷ Iulo τὸ I, est vocalis: sed ἐν τῷ Iulius est consonans: qualis fuit Ode 12. lib. 1.

Micat inter omnes, Iulium fidus: Vnde quidam putant etiam τὸ Iule eis διουραβίαν cōtrahē hic posse sine dissectione vocis. Antonius autē nomen, ac postremò Fabium cognomen, cōtrā quā vulgaria Sue-

tonij exemplaria, quæ coniungunt Fabio cum Africa-
no, notant.

Pindarum.] Quis hic fuerit, præterquam quòd satis omnibus constat è Suida & ex ipsius poematis. Scimus præterea è Fabio Quintiliano lib. 8. cap. 6. principem eum fuisse Poetarum Lyricorum: è cuius descriptione intelligitur, quomodo fuerit grauitate arduus, constructioneque ac ordine immensus ac prolixus. Præterea noster hic Poeta lib. 10. cap. 1. eiusdem Rhetoris sic appellatur: nouem autem Lyricorum, (qui Ode 1. li. 1. commemorati sunt) Pindarus longè princeps est spiritus magnificentiæ, sententijs, figuris, beatissimâ rerum verborumq; copiâ, & velut quodam eloquentiæ flumine: propter quæ Horatius eum merito credidit nemini imitabilem: proinde, quemadmodum sodalitas Antonij & Cleopatrarum dicta fuit ἀμιμητοῦ βίῃ à Plutarch. in vita Antonij: ita stylus Pindari Lyricus potest ἀμιμητοῦ vocari.

Studet amulari.] Sic Sallustius: Qui student præstare ceteris, & Cicero, studeo audire ex te. Hoc verbum est desiderij & conatus, vt laboro ad Pisones:

Commisisse cauet, quod mox mutare laboret, & ibidem sub finem:

Et torquere mero quem perspexisse laborent, vt etiam quero, Ode 37. lib. 1. — gloriosius Cleopatra quærebat perire. & Epist. 1. lib. 1.

Queris Macenas iterum antiquo me includere ludo: sicut Græcè ἐπιπέσει καὶ ζητεῖ παραιοῦναι καὶ ἀποκτείνουσι, studet ingredi & nititur occidere, vt etiam hic dicitur, ceratis pennis niti. Ita Sallust. dicit: Summâ ope niti. Sed verbum amulari Nonius ita distinguit ab imitari, vt imitatio sit simplex absq; mistura inuidiæ: amulatio autem habeat quidem imitandi studium, sed cum malitiâ operatione. Sic amulus & imitator differunt. Ita Græcum ζῆλον, in vtramq; sumitur partem.

Dealea] De hoc vide Oden 3. lib. 1. vt de Icaro primam eiusdem.

Profundo.] I. ingenti vi dicendi & inexhaustâ copiâ verborum vtitur, ac more decurrentis amnis mouetur.

Dithyrambos.] Dithyrambus hymni genus in laudè Bacchi, qui cognominatus est Dithyrambus, vel quia ἐν αὐτῷ διθύρω, in antro bifori nutritus: vel quia ebrij nihil continent eorum, quæ illis credantur: vel quia δις δύο ζῆ ἐκ βῆ, bis foras exijt, id est, primum ex vtero Semeles natus est, deinde mox è femore Iouis: alij putant legendum esse Lythyrambos: propterea quòd quum illum Iupiter inuisisset in femur suum, donec maturuisset, iam maturus clamauerit, λέθι δύο, solue ianuam. Idcirco fuit cognominatus Ελεφιώτης, tanquam diceret assutium, ὅτι ἐκείνῳ ἐρράσθη ἐν τῷ μηρῷ τῷ Διὸς, vt iam explicatum est. Quamquam autem Cicer. 3. de Orat. sic loquatur de Dithyrambo tanquã de Poëmate notissimo ad hæc verba, inde ille licenter fluxit Dithyrambus, cuius membra & pedes sunt in omni locuplete oratione diffusa: nulla tamen eius exempla quisquam vel è Græcis vel è Latinis poeta posteritati reliquit; vt P. Ramo fuerit quondam perdifficile, quæ species illius esset, diuinare, quum libellum M. T. Cicer. de opt. orator. gen. suis prælectionibus illustraret. Iohannes Auratus, ait hic P. Ramus, in literis Græcis, quarum regius Professor est, sed in poetis præsertim doctè ac eruditè versatus Pindaricum Dithyrambici carminis in libr. Dionys. Halicarn. ἐπεὶ σωδέσειος ὀνομάτων nobis ostendit; sed ita confusum, vt species nulla carminis distincta cerneretur. Itaq; à collega & amico impetraui, vt pro ingenij facultate, quâ valet plurimum, exemplum tam nobile suæ formæ restitueret. Sic igitur restituit, & eodem numero reddidit,

Δὲ τ' ἐς χορὸν.
Ἐπιτεχλυτὴν πέμπετε χέειν θεοί
πολύβατον δ' τ' ἄγε
ἔμφαλον δύοντες

Ἐν πῦρ ἱερῶν Ἀθῶνας
οἱ χεῖτε παυδαῖ δαλόντ' ἀκλῆ ἀγορῶν
ἰοδέτων λάβετε σφάραγμα
τῶν ἑαροδρέμων λοιβῶν
Διδέμε μὲ σὺν Ἀγλαίᾳ ἴδτε
πορδέντες αἰοδαῖς
Δὲ τ' ὅπ' κιοσδέταν θεὸν, δρ βρέμιον,
δ' τ' εἰβῶν βροτοὶ κελθομεν
Γόνου ὑπάτωντε πατέρων μέλπομεν,
Γωακίοντε Καδμείᾳ Σαμείαν,
Ἐν ἀργῇ Νεμῶν
Μαῖνιν ἔλαι δαίνας
φοίνικ' ἔρπον, ὅποι' οἱ χ
δέντ' ὄραν δαλάμα,
Εὐδομον ἐπιώσιν ἑὰρ φύτ' ἀκτῆρα,
τότε βάλλεται, τίτ' ἐπ' ἀμβροτον
χέρσιν ἔρατὰ ἰὼν φόβα,
Ῥοδά τε κόμασι μίγνυται.
ὕμνετε ὁμῶς μελέων σὺν ἀυλοῖς,
ὕμνετε Σεμέλαν ἐλικέμπε κα χοροί.
Hanc ad choream Olympici
Adeste, agedum, mittiteq; gratiam.
Celebre solum vrbis, quibus,
Umbilicus odoros.
Sacras penes est Athenas
Semper frequens splendidum, nobile forum.
Sumite, quæ damus è violis
Vere nouo lectis ferta:
Calitus aspice me cum Aglaia
Meo carmine ducti
Vifite nunc religatum Hederâ Bromium;
Quem grauissemum vocamus homines,
Patregq; satum canimus maximo,
Puellaq; Cadmeâ Semelo
In Argea Nemea
Augurem non tunc latet
Fronde sa palma, simul horarum aperto thalamo.
Ver audierit odoriferum herbula nectarea
Ibi funditur super almam, ibi terram
Viola placens coma:
Rosaq; comu maritatur:
Laudate per cantica tibiasq;
Laudate Semelen Chora nigricomam

Nunc ego possum idem hic dicere, quod de hymno dixi in Gramm. Odes 1. li. 1. ex quo igitur hæc scripta fuerunt, similem nostræ & alienæ descriptionem Dithyrambici carminis inueni casu quodam in Eclog. Photij Patriarchæ C. P. è Procli Chrestomathia Grammatica, nullo tamen talis versus apposito exëplo. Huius autem descriptionis est interpretatio Latina. Dithyrambus quidem in Bacchum cōscriptus est; ab ipso autem nomen inuenit, vel quòd Nysæ in antro Dithyrambo. i. bifori educatus sit; vel quòd λυδέντων ῥαμμάτων, i. suturis solutis Iouis repertus sit; vel quòd bis genibus videatur, Semel ex Semele, iterumq; ex femore. Repertum autè fuisse Dithyrambum Pindarus refert Corinthi. Primum verò, qui hoc carmine vsus fuerit, Aristor. dicit Arionem fuisse, qui primus duxit chorum Cyclium: paulò autem post ibidem describitur sic. Est præterea Dithyrambus, incitatus, & multum fanatici furoris cum saltatione ostendens, ad vehementioresq; affectus comparatus, ad eos præsertim, qui illi numeri sunt congruentes, & concitatus est numeris, & dictione vtitur simpliciori. Hoc tamen è Diametro pugnat cum descriptione Aristotelis modò citata è lib. 3. Rhet. cuius quidem repugnantia controversia facile diiudicaretur, si vterque auctor illustrasset sua præcepta exemplis talis carminis.

Hi verò

Hi verò Dithyrambici versus differunt à Lyricis materiâ & genere versus: hoc vtrumq; describitur: Lyricis quidem sub init. Epist. ad Pisones.

Musa dedit fidibus Diuos puerosq; Deorum &c: Dithyrambicus autem Liber pater propositus est & ipsius Bacchanalia: quorum chori erant Cyclici: Tragicorum verò & Comicorum quadrati. Hi vtruntur strophis, antistrophis & epodis: illi perpetuâ comprehensione varios versus contexunt. Quidam autem putant genus carminis Dithyrambici, vt Aristoteles videtur in arte, & Cicero in de optimo Poetarum genere innuere, audax dici, tum propter inuentionem multarum vocum, tum propter numeri licentiam & mensuram pedum neglectam, vt hic notatur, tum denique propter iuncturam sesquipedalium verborum, qualia sunt, verbi gratiâ, in ranis Aristoph. κομποφαλλορρημων, or &c; qui fastuosis & grauibus verbis vtitur, vnde Aristoteles lib. 3. Rhet. scribit ῥησιμώτατον ἢ διπλὴ λέξις τοῖς διθύραμβοποιούσις ἔτοι γὰρ ἄσφιδεις, id est, verba coniuncta & quasi duplicata conueniunt Dithyrambicus Poeticis. Hi enim maxime cupiunt esse sonori. Itidem πομφολυγοπαφλασματα, bullæ aqua cum strepitu.

Noua verba.] De ratione fingendi verba & nouandictur, si Deus voluerit, in Epist. ad Pisones ad hunc versum.

— & noua fictuq; nuper habebunt Verba fidem.—

Numeris.] Existimo hos numeros esse similes illis, quos Ausonius vocat,

Innumeros numeros doctis accentibus esser:

Quibus intelliguntur Comici versus Menandri, qui, tamen si pedibus constant, non tamen videntur veri numeri, sed velur lege soluti.

Lege solutis.] Hanc licentiam numeri quidam referunt ad libertatem orationis solutæ, quâ dicitur vsus in orationibus paræneticis ad Græcos. Alij malunt ad rationem carminis Pindari, quæ metas Lyricorum transit, referre.

Centauri.] De Centauris lege Oden 18. lib. 1. sicut de Chimæra & Bellerophonte ipsius interfectore, rationeq; mythologiæ, Ode 27. lib. 1. vbi Chimæra dicitur 40

6. Æneid. flammis armata. Elea.] Hæc vox fluxit à Græco Ἠλεία, & valet, qui est ex Elide, dicta Græcè Ἠλεῖς, id est. Palma autem Elea dabatur victoribus certaminis curulis vel equestris, quod Hercules instituit in Elide ciuitate Achaïæ, in honorem Iouis Olympici: de quo 1. Georg.

Eli adum mittit palmas Epirus equarum. Eiusdem quoque Poetæ 3. Georg.

Hic vel ad Elei metas & maxima campi Sudabit spatia & spumas aget ore cruentas.

Qua de re etiam Ode 1. lib. 1. copiosè fuit.

Pugilemque.] Donatus in prolo. Hecy. ad verba: pugilum gloria scribit τὸ pugil dictum à pugna, & pugnam à pugno. Veteres enim ante vsum ferri pugnis, calcibus, moribus, corporumque luctatione certabant, id est, πύξι καὶ λαξί, καὶ ἄλλῃ ἰμάχοντο. Et certè Lucretius lib. 3. id confirmat:

Arma antiqua, manus, vngues, dentesq; fuerunt.

Sed de ratione vtriusque vocis & pugnis & pugna quicquid dicant Grammatici, origo viderur ducèda à Græco πυγνός, quod enim est διπύγρον ἢ τετράπυγρον ἢ πολύπυγρον, id est, bis, ter & multoties complicatum id est, densum, vt digiti compressi faciunt pugnum, dilatati palmam.

Flebili sponsa.] Nonius tradit inter speratam, dictam, sponsam puellam hoc interesse; quòd virgo, vbi petita est; vocatur sperata: vbi promissa; dicta: vbi bona in dotem promissa; pacta & sponsa; vnde Virg.

Et coniux quondam tua dicta relinquitur. & Terent.

Me mea omnia bona doti dixisse illi.

Nigro.] Non eos quidè Poeta liberat à morte, sed facit vt celebritate ac virtute suorum carminū quasi reuiuiscat, & ab obliuione vindicentur, sintq; in commemoratione omnium: quemadmodū docet Ode 8. huius:

Dignum laude virum Musa vetat mori: Cælo Musa beat.

Orco.] Etymon Orcei repetit ex Grammat. Odes 18. lib. 2.

Dircaum.] Sic Pindarus dictus est Dircaeus, vt Amphion à Dirce fonte Thebano.

Cygnum.] De etymo cygni dictum fuit Ode 20. li. 2. de olore Ode 28. lib. 3.

Apia Matina.] Id est, Calabricæ, propter homonymiam montis Matini, qui est communis vtriusque regionis, Calabriæ & Apuliæ. Sic littus Matinum Ode 28. lib. 1. pro Apulicum.

Plectro.] Hæc vox propriè sonat aculeum & calcæ, ἔργον τὸ πλῆθρον à feriendo, vt alibi fuit à nobis notatum; vnde transfertur ad significandum radiolum & calami, quo fides & chordæ citharæ pulsantur, quod Græcè dicitur κρέδαι πλῆθρον.

Per sacrum cliuum.] Sacer cliuus dicitur via sacra, & à Cicerone & Martiale cliuus Capitolinus, per quem in Capitolium ascendebatur.

Sicambros.] Populi sunt in Belgio finitimi Menapijs inter Mosam & Rhenum, hodie dicti Geldrenses, & à Strab. lib. 7. bis sub initium nominantur Σιγαμβροί, vnde viderentur scribendi Sugambri Latine, vt à Mæssa Musa: quibus populis mos fuit, vt vicinis Germanis, gestare crines in nodum religatos & intortos: vnde Martialis Epigram. 3. lib. 3.

Crinibus in nodum tortis venere Sugambri.

Ex historijs Liuij, Flori & maximè Orolij cognoscitur Sugambrorum magnanimitas, quæ hic ἄπειρος significatur: ita enim τὸ ferox est Nonio fortis, vt ferus est sauius: sicut Ode 15. lib. 1. iam notatum fuit. Vnde Sugambri dicuntur hic feroces, qui ausi fuerint Romanos exactores tributorum cruci suffigere.

Publicum ludum.] Orator sapius numero multitudinis dicit ludos.

Forum litibus orbium.] Eam ob rem Chilon vnus è septem definebat felicitatem Reipub. ἢ μάλα σε νόμιον, ἐκίσει δὲ πύργων ἀκρόσου πολιτεία σφίσι δέη, id est, qua maxime legibus, minime patronis pareret.

Recepto Casare.] Sic loquutus fuit Ode 7. lib. 2. Recepto Dulce mihi furere est amico.

Præterea hic interpretor canam felix per antimeriam, Gall. Je chanterai heureusement puisq; Casar est sain & sauue retourne de la guerre avec victoire. Huius rei gratiâ populus nunc Solem, nunc Venerem votis poscebat, vt diem aperire maturarent ad longius de incolumi reditu Imperatoris & triumpho gratulandum. Sic Martialis lib. 8. in laudem Domitiani triumphaturi deuocat Luciferum:

Phosphore redde diem; quid gaudia nostra moraris? Casare venturo Phosphore redde diem.

Id, triumphe.] Præterquam quòd τὸ ἰδὸν filiam Inachi significat, interdum etiam est nota lamentantis, vt Chori in Oedipo tyr. ἰδὸν, ἰδὸν, ἦ, ἦ, τειροσὶ ἀλεξίμοροι πρὸ φάντε μοι. O vos tres adiutores Pallas, Artemis, Apollo, mihi ostendite. Interdum est exsultantium & ouantium militum clamor & Imperatorem suum tali acclamatione prosequentium: de quo Liuius lib. 46. & Valer. 3. Triumphus autem fit à Græco θρίαμβος, & hoc à θρίον folio ficus è Scholiaste Nicandri.

Aristophanes è natura folijs ficus infita & flatulenta sententiam depromsit prouerbialem, quum enim inciduntur, grauititer strepunt, nec sine formidine temere audientium talem & insperatum strepitum, inanem tamen, ac præterea negligendum; sic ille in comœdia vespis.

Ω ἐγὼ πολλῶν ἀκέσας ἴδω. Ἐπίων τὸν ἄσπον, id est, Vt qui multos thriorum strepitus audierim, quid possint scio. Ideoque scribendum videretur per th, nisi etiam diceretur τείου, vt ostendimus Ode 2. li. 1. ac definitur ab Hefychio ἡ πομπὴ δῆδειξις νίκης, ἢ δῆπνιου πομπή, ἢ Διονυσία. Ὑμνὸς ἱαμβικὸς. Pompa est aut ostentatio victoria, aut hymnus iambicus in honorem Bacchi. Hidorus tamē è Tranquillo refert triumphum Latine potius appellatum à tripertito iudicio, quod primum fiebat ab exercitu; secundum à Senatu; tertium à populo. Atq; is demum iustus ac verus erat triumphus, quum bene de Repub. meritis testimonium virtutis consensu omnium istorum dabatur. Huc accedit quod lege cautum esset, ne quis triumpharet, nisi qui quinque hostium millia vnâ acie cecidisset, sicut Dio lib. 37. & Vale. lib. 3. supra citato narrat. Erymum verò Græcum mihi placet magis Latino; quanquam mos sic decernendi triumphum verus fuit, vt attigimus Ode 2. li. 1. Vtrumque etymum Pomponius Lærus annotauit in distinguendo triumphum ab ouatione.

Tura.] De veru verbo huius vocis & orthographia dictum fuit Ode 19. lib. 1.

Benignis.] Benignus auctoribus pure orationis semper est epithetum liberalitatis ac beneficentiæ, vt benignè facere est liberalem & munificum esse.

Te decem.] Syntaxis est huiusmodi: decem tauri & totidem vacca soluent te votis, quibus es obligatus: sed vnus vitulus isdem me soluet: ad quorū solutionem diuitib. opus erat maximis plurimisq; victimis; pauperibus verò minimis, vt docuimus Ode 23. sicut Ode 17. lib. 2. Mæcenati dixit: — reddere victimas

Aedemq; votiuam memento:

Nos humilem feriemus agnam.

Ignes.] Id est, Iuuenus est similis orienti tertio die post coitum Lunæ, & curuis ipsius crescentis cornibus ac micantibus, quod attinet ad exilitatem cornuum & ad oculos inter ea micantes. Coitum autem Lunæ & Solis Græci appellant σμῶδον ἢ σμῶδον, quum triduum later ac silet, vt Poetæ loquuntur: sed quum incipit fieri corniculara & falcata, μνησθῆναι καὶ τωροκέρας à Philosophis nominatur. Itaque tertia cornua Lunæ li. 3. Æneid. & sexta cornua Lunæ. 8. Metamorph. notant ortum tertiæ & sextæ diei.

Niueus videri.] Id est, visu. Similis est syntaxis illis 11. 50 & 12. Odis lib. 1. & 19. eiusdem, Lubricus aspici, callidum condere, blandum ducere quercus, pro callidum in occultandis rebus furto sublati, & blandum inducendis quercubus, vt hic niueus videri, quod Græcè dicitur λευκὸς ἰδέσθαι, i. videbatur niueus & cadidus. Ita Cicero καλὸς ἰδέσθαι, vel vt loquitur Pindar. Olymp. ii. sub init. ἦν δ' ἑσπερὶν καλὸς. Videtur interpretari, puicer ad aspectum & decorus ab aspectu. Sic Xenophon sub medium Oeconomici loquitur de ordine seruando in rei familiaris administratione, quum inducit maritum, qui vxorem doceat instruere rem domesticam ad exemplum prudentis Imperatoris ac ducis, τεταγμένῃ δὲ στρατῷ καλλίσου μὲν ἰδεῖν τοῖς φίλοις, δουχέρεστων ἢ τοῖς πολεμίοις, i. recte autem acies exercitus instructa est quiddam sœderis ac spectatū iucunatissimum, sed hostibus grauissimum. Contra ἢ αὐτῇ στρατῷ ἀτακτῶ μὲν οὖν τοῖς φίλοις, δουχέρεστων, τοῖς ἢ φίλοις ἀκλόεστων, id est, Eadem exercitus acies dum manet inordinata, est quidem hostibus ad cladem & cadem exposita, sed sœderatis ad spectaculum

infamia sœdissima. Illud tamen Platonis in Protag. δεῖνός γε φεῖν, interpretatur, scribendi peritus, vt δεῖνός λέγειν, dicendi. Item δεῖνός φάσει καὶ πειρῶ, edacissimus ac bibacissimus. Sed illud primum niueus videri ita nunc explico, vt qui impellat aspicientes in aliquam animi commotionem eâ maxime parte, quâ iuuenus contraxerat notam albam. Frequens est autem hic Hellenismus adiectiuorum cum infinitis, quo libenter hic Poeta delectari solet, vt alijs compluribus;

Cætera fuluus.] Ellipsis est præpositionis secundum, vix exprimi solitæ in hoc loquendi genere, quale Græcis est τὰ ἄλλα pro κατὰ τὰ ἄλλα, vt est in Aiace flagellifero Sophoclis: ὁ πῦρ γένοιτο πατρὸς δῶν χέερεθ, τὰ δ' ἄλλα ὁμοίῳ, id est, vt in amphis ὁ πuer, patre fortunatior, at in cæteris illi similis. Sic Virgil. at cætera Grauius 3. Æneid. Fuluus autem color deprehenditur, qui sit, ex subiectis, fuluum aurum, fulua sidera: sed in his, fuluus leo, fuluus lupus & aper videtur quibusdam sumi pro Ruffo. Est similis Ellipsis lib. 51. Dionis, ὁ δὲ δὴ ῥινόκερος τὰ μὲν ἄλλα ἐλεφαντίνῃ σέσκε, id est, Rhinoceros autem cætera Elephanti est similis. κέρας δὲ πὶ κατ' αὐτῷ πῶ ῥίνα σέσκεχοι, καὶ διὰ τὸ οὕτω κληταί, id est, cornu tamen ex ipso naso prominens habet, ideoq; sic vocatus est: qualis est illa Virgilij, os humerosque Deo similis.

Explicatio Rhetorica.

S Appicum est metrum.

a Prima syllaba Iule recisa pertinet ad primum versum, reliquæ ad secundum.

b Vocis huius est per metaphoram modificata significatio pro διαφανῶς pellucido. Non possum tamen ratione consequi, quomodo mare altū transpiciatur. Probo equidem illius transpectum in littore, vt ille Virgilianus Corydon canebat Eclog. 2.

Nec sum aded informis, nupex me in littore vidi:

Quum placidum ventis staret mare.

c Synecdoche generis pro Icario mari, cuius notauimus situm Ode 2. lib. 1.

d Metaph. à nutricibus pro auxerunt & compleuerunt.

e Alia translatio ab aqua feruida & agitata aded vsitata de mari, sicut æstus & æstuaræ, vt videantur omnia maris propria: sed hic est vehemens & concitatus ipsius stylus, cui opponitur oratio placida, summissa & lenis apud Cic. lib. 2. de Orat. Talis autem oppositio liquet è vers. 18. Act. 4. Scen. 1. Adelp. quum seruit maxime, tam placidum, quam ouem, reddo.

f Hoc item est à Geometris sumtum, quo significatur Pindarus grandiloquus, sententijs copiosus, sermone canorus & volubilis.

g Ductum à rotundis figuris, quæ volubili motu & facili feruntur, cui prius verbum, ruit, genere translationis respondet.

h Reges intellige ex synecdoche generis pro Hercule, Pirithoo & Bellerophonte.

i Metonymia materiæ pro subole inde nata.

k Nota metaphora pro, interfecti sunt, ac præterea Polyporum, varius ex eadem origine casus.

l Allegoria est è continuatis metaphoris, qualis fuit Ode 1. lib. 1. enebit ad Deos, id est, efficit homines diuinios & in cælum extollit, & inter Deos refert.

Vtrobique τὸ palma videtur etiam σμικροχρῆς accipiendum, quod sum oblitus Ode 1. lib. 1. annotare: ex integro enim intelligenda sunt membra τῆς φοίνικος, palma τὰ βῆλα, κλάδοι, σπῆδες, βῆβδοι, è quibus texuntur victricis coronæ. Ille profectò hyperbolicus est tropus, qui valet, Illi victores certant magnitudine gloria cum Superis, quum domum redeunt βασιφόροι ἰνσφνι νικητῶν ὀρνατῶν ἐλατῶ.

3 Synecdoche finiti pro infinitis statuis.
4 In donat & plorat ad clausulam membrorum est epistrophe.

5 Metaphora est à præstantissimo metallo, pro castissimis & sanctissimis moribus, quales fuerunt ætatis aureæ.

6 Alia est hyperbolica metaphora, cuiusmodi sunt etiam hæ; ferre in calum, stellis inferere, tollere in astra, euehere ad Deos, pro ad immortalem gloriam consecrare.

7 Allegoria est è metonymijs pro, non finit homines probatis & spectatis moribus, excelsisq; animis obliuione deleri & obrui.

8 Alia est allegoria è metaphoris, cuius hic est sensus: Quoties Pindarus, qui est Dircaus cygnus laudes Deorum, Regum victorum & querelas virginum suscipit predicandas, verbis grandibus & magnificis id efficit, versusq; sublimes ructatur. Similis est in Mœride:

Cantantes sublime ferent ad sydera cygni.

9 Sumtum est à figulis.

10 Sumtum quoq; est ab amplioribus organis Musicis, quorum sonitus exauditur longius, pro, tu canes Cæsarem magnificentioribus, & sublimioribus versibus.

11 Synecdoche est generis pro speciali Capitolijscensu, in quod triumphum agentes vehebantur per forum Romanum & viam sacram, quæ creditur in quarta Urbis regione sita. Procatalepsis est, cuius repetitionem è Dialecticis.

12 Meton. est materiae, pro effecta inde corona.

13 Hic puto tempora sumendum μετανομήσας pro eo quod in tempore fit & accidit, vt periculum, calamitas, morum corruptela, vel his contraria, securitas, felicitas, vitæ integritas. Itaque Cicero sæpè geminat, o tempora o mores. Ita vt posterius videatur esse causa

prioris: aut adiunctum subiecti: ordo tamen aliquando inuertitur, vt lib. 2. de Diuinat. Quod munus asserere reipub. maius, meliusue possumus, quam si docemus, atque erudimus iuuentutem: his præsertim moribus atque temporibus; quibus prolapsa est.

14 Repetita eadem dictio initio sententiarum facit anaphoram.

15 Nota est metaphora à pupillis utroque parente orbatis, vel contrà à parentibus orbatis suis liberis. Ita Cicero Epist. vlt. lib. 12. ad Famil. Senatam dicit orbam Consulibus amissis. Idem alibi Ciuitatem orbam, & patriam multo claris viris orbam.

16 Apostrophe ad Solem, pro die, per metonymiam efficientis pro effecto: quem diem dicit transactum iri à tota ciuitate per apostrophen alterà ab Iulo ad triumphum, & per acclamationem Baccho sacram, id triumphum, idem idem vsurpatam per epistropen.

17 Pro, nos omnes ciues, per metonymiam subiecti pro adiunctis. Hic, vt post Epodis 16.

Eamus omnis exsecrata ciuitas.

Grammatici statuunt figuram synthefin contra legem methodi, καὶ ὁμοίω, quæ iubet nihil in arte, nisi proprium & per se homogeneum ponendum esse: atqui omnia modificata, figurata & ornata verba sunt heterogenea & dissentanea & aliena Grammaticæ: inde igitur ad Rhetoricam, vt ipsi homogenea referenda. Sed in his duobus exemplis agnoscimus quidem libenter anomaliam conuenientiam Grammaticam in numero & persona, ac præterea Rhetoricam metonymiam, vt notatum fuit. Similis est forma acclamandi re, vt hic, feliciter peracta lib. de Arte amandi:

Dicite id Pean, & id bis dicite Pean

Decidit in casses prada petita meos.

ODE III. AD MELPOMENEM.

Theticum.

Cui Melpomene affuit in ipsius ortu, nullum ad artis studium, nisi ad Poeticam, appellere animum potest.

1 Vem tu^a Melpomene semel
Nascentem placido lumine^b videris

2 illum non^c labor isthmicus
d Clarabit pugilem: non equus impiger

Curru ducet^e Achaico
Victorem: neq; res bellica Delijs

Ornatum^f folijs ducem:
Quod Regum tumidas^g contuderit minas,

Ostendet^h Capitolio:
3 Sed quaⁱ Tibur aqua fertile perfluunt,

Et spisse nemorum^k coma
l Fingenti^m Aeolio carmine nobilem.

40ⁿ Roma principis urbium
Dignatur suboles inter amabiles
Vatum ponere me choros:
Et iam dente minus mordeor^o inuido.
4P O, testudinis aurea
Dulcem qua^r strepitum, Pieri, temperas!
5 O, mutis quoque piscibus
Donatura cygni, si libeat, sonum!
Totum muneris hoc tui est,
Quod monstror digito pratercuntium
50 Romana fidicen lyra:
Quod spiro & placeo (si placeo) tuum est.

Analysis Dialectica.

M Vltimū derogat quæstio huius Odes de sententia Poetae in Epist. ad Pisones.

Ego nec studium sine diuite vena,
Nec rude, quid profit, video ingenium: alterius sic

Altera poscit opem res & coniuuat amicè.
Illic vide nostram expositionem sub finem epistolæ, 60

& Ode proximè sequenti τὰ συναίτια ἡσιν οσοῦν δυνάμεις, cuiuslibet facultatis adiutrices causas.

Prima autem ratio: quæ adhibetur ad theticum disputandum, ducitur è loco efficientis causæ: cuius vi illud sic potest concludi & iudicari: Cui fauet Melpo-

mene iam inde vsq; ab ipsius ortu, is nascitur ad solam Poesin: Horatio illa sic fauit Dea natali die, vt iam hic videatur Μουσὸν πατρὶς ὄρεϊ Μουσοληπῶ, quasi virgâ Musarum tactus & ab illis afflatus: Horatius igitur est natura factus ad Poesin. Hoc argumenti genere Callimachus vsus est in Epitaphio Batti. Quid, inquit, ille dulcius supra omnem inuidiam cecinerit; non est agrè ferendum.

—Μέσση γὰρ ὄρεϊ ἰδορ ὀμιμαπ πῦδης,

Ἄρεϊ βίη πολὺς ἂν ἀπέθοντο φίλος.

Quia quos Musa placidis oculis aspexerunt à pueritia, eos per totam vitam etiam canescentes ab amicitia sua non seposuerunt.

Propositio est in itio è loco diuerforum enunciata, vt is, quem Melpomene Musa benigno vultu semel asperit horâ natalitiâ videatur natus ad Poeticen, non ad alias ingenij & naturæ dotes. Hic autem Poera (vt hoc interijciatur) multum fidei videtur detrahete è disciplina Babyloniorum, & Genethliologorum, qui hanc vim sic afficiendi animos & nascentia infantium corpora tribuunt coniunctioni Planetarum & signorum in horoscopo, non Musis: de quorum præfagitionibus satis Ode 11. l. 1. egimus: Horatius igitur dicit, sibi, quum in lucem ederetur, mentem furore sacro ita instinctam & afflatam à Melpomene, vt nec certaminibus Isthmicis, nec Olympicis, nec rebus bellicis, sed Lyricæ virtuti solum videatur destinatus. Vnde poeta videtur suo nomine primum quemque monere de colendo eo studio, ad quod se natum, ac instinctu diuino vocatum. Nam vt Homerus *Iliad. N.* verisimè fecit, inducens Polydamam, sic cum Hectore loquentem,

Ἄλλ' ἔπιως ἀμὰ πάντα διωήσσαι ἀντὸς ἐλέδαι, id est, At nullo modo simul omnia poteris tu solus persequi.
 Ἄλλω μὲν γὰρ ἔδωκε θεὸς πολέμια ἔργα,
 Ἄλλω δ' ὄρχησθ' ἔτερον κίθαριν καὶ αἰολίαν.
 Ἄλλω δ' ἐν σήδεσσι πᾶσι νόον ἀρύσσει Ζεὺς
 Ἐδλὸν τὸ δέ τε πολλὰ ἐπαυείσονται ἀνδραποιοί, id est,
 Alij enim tribuit Deus bellica opera;
 Alij autem artem saltandi; alij citharam & cantum;
 Alij etiam mentem in seuit prudentem;
 Quâ multi homines fruuntur &c.

Sic Pindarus *Nem. 7.*
 ἀναπνέομεν δ' ἔχ' ἀπαντες ὀπίσσω.
 ἄρχει δ' πύττω ζυγόν
 δ' ἕτερον ἔτερον, id est,
 Spiramus autem non omnes ad paria
 Sed aliud alia statera arceat.
 à felicitate &c.

Canit Sogenem Thearionis filium fuisse ab Ithiyya Lucina pentathlo, id est, Quinquercio destinatum, non cuiquam alij instituto vitæ: quod assumit ex hac vniuersali & sententiola propositione, ἀναπνέομεν &c.

2 Prior pars argumenti dissentanei conlat è distributione trium rerum, quarum laude, qui cæteris præstiterit, solet nobilitari, vt monuimus in Ode 1. lib. 1. & in Epist. 1. lib. 1.

3 Pars est altera diuersitatis huius, vbi vis est assumptionis, in qua docet, commendatione Lyricæ virtutis à populo Romano memoriam nominis tui ad immortalitatem consecratum iri.

4 Præcipuum argumentum repetitur ex efficiente per se: quod Musa sit sola causa vitæ ac virtutis Horatianæ, ac præterea rerum etiam admirabilium, quâ vel ipsa corpora muta fierent vocalia. Talis quoque causa videtur expressa ex Ione dialogo Platonis, δειξ' μοίρα δὲ ποιῆν καλῶς, ἐφ' ὃ ἡ Μῆσα αὐτὸν ὀρμησεν. Instinctu diuino potest quisq; illud facere prælarè, ad quod Musa impellit ipsum.

Enarratio Grammatica.

Melpomene.] Dicitur est Ode 24. lib. 1. quæ Melpomene esset. Sic fingunt Scriptores, Musas cantu ortum Pindari celebrasse, vt hic illum Horatij Melpomenen numine audimus affecisse.

Placido lumine.] Similiter loquitur Propertius lib. 2. Eleg. 4. in fine:

Si modo me placido videat Nemesis mea vultu.
 Hunc Horatij versum Buchananus vsurpauit in paraphrasi metrica Psalmi 80.

Tu nos si placido lumine videris,
 Cedent continuo cætera prosperè.

Contra Ouid. 9. Metam. dicit.

Toruo lumine spectare aliquem. & cernere obliquo, lib. 2. eiusdem.

Isthmius.] Quid sit Isthmus vide Ode 7. eiusdem li. 1. vbi in honorem Neptuni celebrabantur Isthmia certamina à Sisypho instituta pro caduere Melicertæ repto: de quo lege Scholiasten Pindari & Pausaniam in Corinthiacis. Plutarchus tamen in Theseo attribuit institutionem eorū eidem. Labor autem Isthmius valet, id est, Ἰσθμικὸς ἀγὼν οὗκ ἐστὶν ἰσθμίου, sed ludij Isthmiaci ibidem celebrari solui. Plinius quidem quinto quoque anno, quom ita scribit, Isthmus pars altera cū delubro Neptuni, Quinquennialibus in clyto ludis: Sed Pind. *Nem. 7. 5. & πωδ. 2.*

ταυροφόρον τελεθειδὶ
 πῖμασι, Ποσειδωνίου αὐτὸν τέμενος, id est,
 Trieteride matricis taurorum
 Honorauit (eum) circa Neptunium delubrum.

Quam sententiam Scholiastes sequutus est, annotans: τὰ ἰσθμια διὰ τελεθειδὸν ἀγεται, id est, certamina Isthmiaca tertio quoque agi. De his lege Sueronium in Nerone cap. 24. Liuium 4. decadis lib. 3. Plutarchum in vita Flamminij. Isthmus quidem Ode modò citatâ definitur; sed ratio vocis nunc mihi primum venit in mentem è commentarijs Euttathij sub finem Odyss. 6.

Ἰσθμὸς λέγεται πλεονασμῶ τὸ σ. ὡς οἶον ἰσθμὸς, δὲ ἴσται τὸ στή. dicitur τὸ τοπικὸν στενόν, locus angustus, per nimietatem literarum tanquam Isthmus, quâ transmittitur commeatus & res frumentaria. Vnde translata sumitur τὸ Ἰσθμίου pro parte corporis circa collum, propter ipsius angustias. Imò verò

20 contra, ab his colli angustijs transfertur ad Angustias terræ duo maria dirimentis, nisi quis velit secretionem aquæ à terra tepore antecessisse creationem Adam: describitur autem hæc pars à Galeno in aphoris. 24. lib. 3. situ μετὰ τὸ ξυτὸματὸν καὶ τὸ σωματὸν, id est, inter os & oesophagum & ab colli parte torques, monile ornatusque περιτραχήλιον, quo vtitur Homerus *Odyss. 6.* nomen inuenit;

Ἐκ δ' ἀπὸ Πεισάνδρου πολλὸν τοι εἶδον ἀνὰ ἴσθμῳ
 Ἰσθμὸν ἠὲ κεν δεξιῶν ἀπὸ ἰσθμῶν ἀγῶμα, id est,
 A Pisandro autem Polycetoride rege
 Monile seruis exportauit, per pulcrum ornamentum,

Inde quoque nominantur consilæ collo adherentes glandulæ, κείδμια in Hippocrate & Galeno ibidem. *Clarabit.]* Quidam pro coniuncto sumunt, declarabit, id est, nobilitabit, clarum illustremq; faciet, vel, vt mox finget nobilem Poetam: quod prisicum verbum leges lib. 1. de Diuinat. ex antiquo Poeta & lib. 4. Lucretij. Huic Poetæ sunt eiusdem vetustatis hæc verba: inimicare, aternare & Virgilio, formidine crimen acerbat, id est, acerbius & atrocius reddit, quod etiam Buchananus affectauit in paraphrasi metrica Psalm. 69. verbis acerbant vulnera atque iniurijs.

Pugilem.] Præcedenti Ode dictum fuit de huius vocis etymo, sed nunc moneo de discrimine palæstre, pugilatus, castus & Pancratij è lib. 2. Hieronymi Mercurialis de arte Gymnastica cognoscendo.

Capitolio.] Quid hoc sit & vnde dictum, repete ex Grammaticis Odes 37. lib. 1.

Tibur.] Fuit præcipua Ode 7. li. 1. de Tibure: addam tamen è li. 5. Strabonis ad maiorem huius loci illustrationem de ipsius situ: Τιβὴρα μὲν ἢ τὸ Ἡρακλείου, καὶ ὁ καταστροφῆς, ὅν ποιεῖ πλωτὸς ὁ Ἄνιων ἀφ' ὧν μετὰ κατὰ πλωτῶν εἰς φαρύγγα βαδίζου, καὶ καταλίσθαι πρὸς αὐτὴν τὴν πόλιν, id est, Tibure quidem est sanum Herculis & præceps aque deiectus, quem Anio nauigabilis efficit ab edito loco decidens in altam conuallem, ac lucis obsitam propter illam urbem: vnde quidam coniectant legendum hic præfluunt, non persuunt. Cur autem Tiburvdum dixerit Ode 29. lib. 3. demonstratum est.

Nemorum.]

Nemorum.] Habes etymum huius vocis ac definitionem in Gram. Odes. 1. l. 1.

Fingent.] Sat. 4. l. 1. sic loquetur: *Dij me finxerunt animi inopis ac pusilli, fecerunt pusillanimum.* sic Virg. Æn. 2. *fortuna finxit Sinonem miserum, non tamen mendacem,* id est, effecit.

Aeolio.] Id est, Achaico & Lyrico: sed de Aeolia vide Od. 13. l. 2.

Roma principis.] De cuius principatu sic Ovid. fecit. *Gentibus est aliis tellus data limite certo:*

Romana spatium est urbis & orbis idem. i. dominatio Romæ tam latè patet, quàm totus orbis: i. deo illam Ode 14. huius dominam vocabit:

O tutela præfens Italia, domineq; Roma!

Ponere inter.] Hæc phrasis est propria, sed illa Odes 1. l. 1. in eadem tamen rei notione, modificata est:

Quod si me Lyricis vatibus inferes.

O testudinis.] Ratio huius vocis, vt Lyrae, tibi reddita est Ode 12. l. 1.

Pieri.] Syntaxis est: ð Melpomene vna Pieridum, quæ temperas dulcem strepitum testudinis. Hic autem calus Græcè pronuntiatur & corripitur, vt in Tityro, *Amarylli vocares*, vbi Seruius hunc versum profert.

Cygni.] Horatius in hac voce Græcorum licentiã corripit priorem, vt Od. 4. l. 2.

Forma captivæ dominum Tecmessa. Sed de cygni etymo vide Oden vlt. l. 2.

Digito.] De demonstratione digiti lege Plutarch. in Demosth. & Cicero. Tusc. 5. Hic digito monstrari honorificum est: sed *medium digitum porrigere & ostentare* est, quod Græci dicunt *σχυμαδίζειν*, i. *χλδίζειν*, irridere, & infamare.

Muneris tui est.] Similis est sententia l. 1. de Trist. Eleg. 5.

Si quid adhuc ego sum, muneris omne tui est. i. fero tibi acceptum. Munus Festus definit officium, quo quis dicitur fungi: vt Cic. 3. de Fin. *Hoc proprium tuum munus est, vt ita erudiatur:* i. tuæ sunt propriæ partes, Gal. *c'est ta charge & ton devoir.* Est etiam donum, quod officij causa datur, vt hic sumitur. Gall. *c'est de ta grace & bien fait, que ie suis bon Poete Lyrique.*

Explicatio Rhetorica.

O De genere metri convenit cum tertia l. 1.

Malè hic quidam statunt apostrophen, quum nullus antè sermo sit cum altero institutus, à quo nunc conuertatur oratio ad Musam Melpomenè: qualis error fuit animadversus Ode 3. l. 1.

Duplex metaphora à corpore ad animum, pro quem amare, carumque habere cæperis iam inde vsq; ab ipso natali.

Meton. est causæ pro victoria certamine Isthmico parra. Est præterea synecdochica periphraſis *τῆς πυγμαχίας*, pugilatus.

Sumtum est à luce, pro nobilitabit, atque illustrabit.

Synecd. est generis pro Eleo vel Olympico. Eius enim est ciuitas Achaia, vt diximus Ode proximè antecedenti.

Altera est generis synecdoche pro laurea Apollini Delphico sacra: quæ præcedenti Ode dicta est Apollinaris, & l. 3. postremâ, *Laurus Delphica.*

Dactum est ab utentibus pistillis aut à fabris ad dura mollienda & in pulverem redigenda, aut quoquo modo malleis frangenda. Ita sæpè confundere & frangere audaciam, iras, animum, dicimus.

Synecdochica est periphraſis victoriæ ac triumphis, quibus dicit se minimè ornatum iri.

Allegoria est ex metonymiis subiectorum locorum pro carminibus, quæ illic cõduntur, vel pro Musis Tiburtinis: quæ solent, quos volunt, afflare suo numine, eisdemque nobilitare.

In come est metaphora ab animantibus ad inanimata: quæ ab Eustathio pronuntiatur *ὁ μὲν Ζεὼν δὲ τὰ ἀψυχα ἔσπλη δῶκεται*, quum annotat in versum *Iad. β.*

Τῶ δ' ἄμα νῆς ἔποντο δῶδε καὶ μάλτο παρῆσι, i.

Hunc simul naues sequebantur duodecim prioris minio rubentibus

Σημειωτέον, φησιν, ὅτι ἂ μόνον ἢ παρὰ δὲ βυβλίεται εἰς μεταφορὰν, ἀλλὰ καὶ τὰ λοιπὰ τῆς κεφαλῆς, i. notandum est, ait Scholiastes, non solum genam esse affectatè translata, sed reliquas etiam corporis partes, quarum alius prætermisiss, hanc nam huic loco valde accommodatam subscribam, κόμας ἢ λέγειν δὲ ἔστων, τὰ φύλλα ἔδεν καὶ κομῆτις λεγῶν ἔστω τῆ ἰσχυροδία, καὶ κομῶν, πὸ ἐν τέτοις δάλλειν, i. audent etiam folia arborum dicere comas; vnde ἔστω πρῶτον ἐκινῶν τὸν κόμας, ἔστω ἢ quum floret, comatum fieri. De hoc reuise notas Rhetor. in Oden 1. l. 1. ad vocem caput.

Sumtum à figulis, qui propriè dicuntur fingere homillum ex argilla & luto, vt Cic. in Pisonem. pro illa carmina Alcaica & Sapphica illum nobilitarunt. Ex hoc translationis genere solet esse, quum pro aestimare & iudicare sumitur, vt Cic. pro Rosc. Amerino vsurpauit, *Homines antiqui, qui ex sua natura ceteros fingerent:* quod Terentius enunciauit propriè, *qui ceteros suo ingenio iudicarent.* Quale idem ipse Cicero sumit in Epist. 10. l. 3. ad famil. Appium Pulcr. *Sin autem me astutum & occultum licet fingere,* i. iudicare.

Synecd. generis pro Sapphico & Alcaico.

Meton. est loci pro incolis, i. adolescentes, filij ac nepotes principum Romanorum, ac præcipuè Neronis, quali Româ matre editi, cooptabunt me in collegium varum Lyricorum.

Alleg. est à canibus & feris, pro, tum homines minus inuidebunt mihi ac detrahent. Sic Teren. coniunctim dicit in Eunuch. Act. 3. Sc. 1. *Inuidere omnes mihi & mordere clanculum.* Sed peius significatur odium c. 5. v. 15. Epist. ad Galatas hac verborum geminatione: *ἢ ἢ ἀλλήλους δύνετε καὶ καταδίετε, βλάβετε μὴ ἐσὸ ἀλλήλων ἀγαθῶν τε,* quod si alij alios morderis & deuoratis, videte ne vicissim alij ab aliis consumamini. Idem exprimitur simili tropo à Pindaro *εἰδ. η. ἀπὸ π. γ. Ολυμπ.* sed à funditoribus,

Μὴ βάλῃτε με λίθῳ τραχέϊ φθόνῳ, i.

Ne me petat aspero lapide inuidia, pro,

μηδὲς μοι φθονεῖτω, i. nemo mihi inuideat.

Exclamatio est admirantis vires testudinis: & in aurea, vt in *χρυσῆα φόρμυξ* metaphora à præstantia metalli ad pulcritudinem Lyrae indicandam.

Videretur hic mihi strepitus duriusculè modificatus, nisi leniretur epitheto *dulcem*, qui propriè fit sonus obtusus, & cygno etiam tributus, aliquid habeat *συνεκδοχικὸν* pro voce: Tu tamen videris an testudini conueniat.

Synecdoche est generis pro speciali Musâ Melpomene.

Hyperbolica est sententia in hac exclamatione: quia pisces inter cætera animantia insitam habent *ἔχρωσις*, taciturritatem: vnde fecit proverbium Lucianus in Gallo, *πολύ εἶσομαι ἀφονότερον ἢ ἰχθύων*, multò magis ero mutus, quàm pisces. Huius silentij naturalis rationem affert Aristoteles, priuationem instrumentorum vocalium, pulmonum, arteriæ & gutturis. Quamuis autem Lucianus in Alcyonè scribat, *ἀφωνα ἢ τὰ γὰρ καὶ θ'*

Id est & dicitur uera, quae degunt in aqua esse muta: excipit tamen idem Philoſophus Scarum, & porcum fluuiari- lem, ſicut Mnaseas Patrenſis apud Athenum l. 8. Deipnoſoph. piſces amnis Clitorij in Arcadia, & Philoſtephanus Aorni fluminis. Sed ego magis crediderim vocem horum eſſe ſtridorē quendam ex attritu branchiarum vel partium circa ventrem: de quo uide Paroemiographum in adagio, magis mutus, quam piſcis. Hęc

hyperbole poſſet Grammaticis aſcribi citra exclamantis affectum pronunciata.

Modesta ē *παιρὸς* dicitur est, ad minuendam Poetae fortassis immodicam de se persuasionem Poetices. Talis est apud Cic. *Quid sit, quod se à me remouit, si modo remouit, ignoro: quod est imitatus Buchan. interpretatione Plal. 138. ad fin. — incolumiq, dabis*

Quod superest, siquid superest.

ODE IV. DE DRVS.

Theticum.

Quòd homines plurimùm habeant adiuuenti ad virtutem à natura cum doctrina & recta educatione coniuncta.

Valem ministrum fulminis^a alitem,
Cui rex Deorum regnum in aues vagas
Permisiſt, expertus fidelem
Iuppiter in Ganymede flauo,

Olim^b iuuentas & patrius vigor
Nido laborum propulit inſcium:
Verniq, iam nimbis remotis,
Inſolitos docuere^c niſus
^d Venti pauentem: mox in^e ouilia
Demisit hostem uiuidus impetus:
Nunc in reſuſcitantē dracones
Egit amor dapis atq, pugna:
^f Qualē uel lētis^g caprea pascuis
Intenta, fuluae matris ab ubere
Iam lacte depulſum leonem,
Dente nouo peritura uidit:
^h Videre Rhæti bella sub Alpibus
Drusum gerentem & Vindelici: quibus
Mos unde deductus per omne
Tempus Amazoniã securi
Dexteras obarmet, querere diſtuli:
ⁱ Nec ſcire fas eſt omnia: ^j ſed diu
Lateq, victrices cateruæ
Conſiliis iuuenis reuicta,
Sensere, quid mens ritē, ^k quid indoles
^l Nutrita fauſtis ſub penetrabilibus
Poſſet, quid Auguſti paternus
In pueros animus^k Nerones.
^m Fortes creantur fortibus & bonis:
ⁿ Eſt in iuuenis, eſt in equis patrum
Virtus: ^o nec imbellem feroces
Progenerant aquila columbam.
^p Doctrina ſed vim promouet inſitam:
Rectiq, cultus pectora roborant:
^q Vicunq, deſecere mores,
Dedecorant bene nata culpa.
Quid debeas^r Roma Neronibus,
^s Teſtis Metaurum flumen & Aſdrubal

10 Denictus, & pulcer fugatis
Ille dies Latioⁿ tenebris,
Qui primus almaⁿ riſi^o adorea:
Dirus per vrbes^p Afer ut Italas,
Ceu flamma per tedas, vel^p Eurus
Per Siculas^q equitauit undas.
12 Post hoc ſecundis uſq, laboribus
Romana^r pubes creuit: & impio
Vaſtata Pœnorum tumultu
Fana^s Deos habuere rectos.
20 13^t Dixitq, tandem perſidus Annibal:
^u Cerui luporum prædator apacium
Secſamur ultro, quos^x opimus
Fallere & effugere eſt triumphus.
14 Gens, ^y qua cremato fortis ab Illo
Lactata Tuſcis equoribus, ſacra,
Natosq, maturosq, patres
Pertulit Auſonias ad vrbes:
15 Duris ut illex^z tonſa bipennibus
Nigra feraci frondis in Algido,
30 Per damna, per cedes, ab ipſo
Ducit opes animumq, ferro.
16 Non Hydra ſecſo^{aa} corpore firmior
Vinci dolentem creuit in Herculem:
Monſtrum uel ſummiſere Colchi
Mauis, & Chioniae uel^{bb} Thebae.
17 Merſes profundo; ^{cc} pulcrior euenit:
Luſtere; multa proruet integrum
Cum laude victorem, geretq,
Prælia coniugibus loquenda.
40 18 Carthagini iam non ego nuncios
Mittam ſuperbos: ^{dd} occidit, occidit
Spes omnis & Fortuna noſtri
^{ee} Nominis, Aſdrubale interemto;
19 Nil Claudia non efficiet^{ff} manus:
Quas & benigno numine Iuppiter
Defendit, & cura^{gg} ſagaces
Expediunt per acuta belli.

Analyſis Dialectica.

Diximus Ode i. huius libri, quis fuerit huius lib. 4. auctor & ſuaſor, cui nunc nominatim inſcribitur hæc Ode, propter victoriam, quam de Rhætiſ & Vindeliciſ retulerat. Huius autem, atque totius bellicæ virtutis, quæ valebat, cauſam Poeta reperit à na-

tura, doctrina & exercitatione: unde, quicquid vti- quam fuit, eſt & erit vlllo in homine præclarum, id ſapientes profectum exiſtimarunt omnes. Verum Poeta hic anteponit effecta ipſiſ cauſiſ, vti plerique omnes, qui delectare laudandum malunt, quam auditorem docere.

docere. Non parum hic profuerit nosse, quae praecipue bella gesserit Augustus per suos priuignos. Primum per Tiberium & Drusum, Germanicum postea cognominatum, fratres, M. Druso & L. Pisone Coss. anno V. C. 738. Norici cardinis populos; Rhætos, Senones, Vindelicos, Brennos, vna æstate perpacavit: deinde Viperes, Tenetheros, Catos, Marcomannos, Cherufcos, Sueuos, Sygambros, reliquosque populos intra Mosam flumen, Albim, Visurgim, Rhenum & Salam sitos per Drusum anno 741. subiugum redigit: anno sequenti Q. Ælio & Fab. Max. Coss. Pannonios (cum quibus octauo ante anno, vt Paternulus scribit, bellum atrox admodum & Italiae vicinum geri coeptum erat) à M. quidem Antonio antea repressos, prorsus tandem per Tiberium perdomuit: de quibus vide plura in historiis Roma. Ostendit igitur à Druso sic nato, sic instituto & exercitato facile populos diu lateque victores domitos fuisse: idque primum comparatione similitum, cuius protasis est ad versum, videre Rhæti: *Ἰσίδωρος* autem illius gemina præcedit, vna aquilæ, leonis altera, quam vtramque feram describit solerti ingenio ex iisdem causis, quibus Drusum, vt res multo verisimilior appareat. Et certe nulla potuit aptior effigies atque imago regum nobis proponi à Poeta, quam naturalis aquilæ ac Leonis Historia, ἡ περὶ τῶν ἑξ ἑξα βασιλέων δημοβοείων, δωροφάγων, καὶ μάλλον πεμφαγίων ἢ τῶν ἀνεκδοκίμων, Ἰσίδωρος περὶ τῶν Ουρίων καὶ Ηπιδίων, καὶ τῶν ἑξ ἑξα βασιλέων κακῶν, ἀπὸ δὲ τῶν ἐξ ἑξ ἑξ ἐν ταῖς ἀπειρήσει. Thales Milesius, vt Laertius refert, hoc ordine similitudinem pronunciat: *ὅτις ἀδελφὸς ἐνέχης τοῖς γονεῦσι, τοῖς καὶ αὐτὸς ἐν τῷ γήρατι τῶν τέκνων ἀεὶ δέχεται*: qualem detuleris amorem parentibus, talem in senectute expectata a tuis liberis. Hæc autem σύσκεσις sic meo iudicio apertius & rectius enunciaretur, Talem Rhæti & Vindelici viderunt Drusum sub Alpibus bella gerentem: quales aquila & leo videntur ferri in suas prædas, serpentes & capreas. Hoc certe comparandi ordine vsus est Virg. 5. Eclog.

Tale tuum carmen nobis diuine Poeta:

Quale sopor sevis in gramine.

Sed hic tamen parum interest, modò intelligas, vtra in parte comparationis res sit, & vtra ipsum argumentum: vt hic simile duplex præcedit, res sequitur, de quo diceret Epod. 6. Eodem quoque ordine Græci vtuntur. Theog.

Τοιαῖα καὶ Μαιήτας ἀπόλεσον ἔργα καὶ ὕβρις:

Οἷα τανυῶ ἱερῆν τῆς δὲ πόλιν κατίζει.

Talia quoque facinora & contumelia perdidit populos Magnetæ.

Qualia nunc sacram hanc ciuitatem occupant.

Isocrates sic etiam loquitur: τῶν δὲ γινώσκων τῶν γονεῶν ὅτις αἰδῶσθε τὸν πατέρα καὶ τὸν μητέρα. Talem se præstet parentibus: quales velis & optes liberos tuos esse erga te: Sed in Homeri versu ordo harum vocum permutatur, vt hic vides.

Οἷα τῶν φιδῶν ἡμεῖς, τοῖνδε καὶ ἀδελφῶν.

Qualis est generatio plantarum talis est & hominum.

Et certe vt Latina, talis & qualis, tantus & quantus, tam & quam, mutuâ relatione se afficiunt: sic etiam Græca, τῶν δὲ, τῶν δὲ, talis δὲ, ὅπως, qualis: τὸ δὲ, ποσῶν, πῶς, tantus: ὅσων, ὅπως, ἡλίως, quantus: quorum si vnum desideretur in litera, facile ex alterius appositione intelligitur: vt in hac Ode. Rhæti talem videre Drusum &c. Qualem ministrum, &c. Confunditur etiam ordo relationalium temporalium tum, quum, tandem, quamdiu, eatenus, quatenus, & eatenus, quoad: qualia sunt etiam Græca τῶν, ὅτε: τῶν γὰρ, ἡλίως, τῶν, ἕως: tum, quum, tandem, quamdiu & donec, quæ omnia præcedunt inuicem

& sequuntur. Prior quidem *Ἰσίδωρος*, vbi est argumentum, de aquila duodecim versibus comprehenditur, variisque adiunctis illustratur: primum quod sit Iouis ministra, reliquarum auium domina, fidelitatis spectata & probata: deinde ex causis, quod vi naturæ paternæ è nido expellatur, & aduentu veris ad volatum incitetur: mox in prædam impetu magno feratur. Ita Moses cap. 32. vers. 11. Deuteronom. in commemorando summa Dei in populum Hebræum beneficia, sic comparat curam ipsius cum illa regis auium a pullos educando: vt, ait, aquila excitat nidum suum, pullis suis: incubat, pandit alas suas assumit eum, portat eum super alas suas: sic Iehoua solus duxit eum.

2 Altera pars *Ἰσίδωρος* de leone breuius declaratur ex ætate adiuncta & subiecta præda.

3 Hæc pertinent ad protasin de Druso & de Rhætis & Vindelicis, qui postremi ex adiuncto genere armaturæ describuntur.

40 4 Causa quædam est, cur non quaesierit rationem talis armaturæ ex adiuncta rerum multarum ignoracione, quæ vel sciri non debent, vel non expedit.

5 Si hic locus ex argumento à diuersis intelligendus est, sicut intelligendum puto, & hoc modo pronuncianum: Quamquam cateruæ Rhætorum & Vindelicorum optimis armis semper instructæ multas gentes diu lateque vicerunt: at tamen prudentiâ & consilio Cl. Drusi vicissim tandem victæ fuerunt, & vim bonæ educationis rectæque institutionis & animum Augusti paternum in Neronem, Tiberium & Claudium Drusum fratres, senserunt & cum suo incommodo expertæ sunt: nulla quidem certe omnino erit aberratio ab illo proposito, in quo illi populi dicuntur ex prisco more feliciter adhuc gestasse securim Amazoniam: imò verò sic maiore gloriâ & prædicatione nomen Drusi efferetur: vbi Poeta prudenter tribuit hanc victoriam consilio, non viribus, iuuenis Drusi: quia semper in bello plus ingenio, quam robore corporis homines posse compertum est, ait Sallustius.

6 Adhuc Poeta descripsit Drusum ex factis comparatè explicatis: nunc eundem ex causis procreantibus & adiuuantibus magis depingit, vt nemini sit mirum illum tali ingenio, tali que virtute præditum videri, qui sit à parentibus bonis fortibusque natus, educatus & eruditus: neque id tamen est catholicum, quod sapienter considerauit Dantes Florentinus Poeta in tractatu de purgatorio, si bene memini:

Rade volte risurge per li rami

L'humana probitate.

Rare humana probitas per ramos resurgit. Quem quidem locum D. Iacobus Oliuierus amicus meus mihi Horatii versum citanti inter sermones indicauit. Sæpè enim vsuuenire perspicimus, vt ex strenuissimis quibusque & optimis doctissimisque parentibus (quales existunt Samuel, Alcibiades: Dionysius, Pericles, Socrates, Cicero & complures alij) liberos prodiisse ignauissimos, pelsimos, inertissimos conqueramur: quippe quod vbi illi laboribus animi & corporis improbis, grauibisque negotiis sustinendis, ac mordacibus curis sese confecerunt, effatæ postea frigeant iisdem vires vtriusque in procreatione. Physica est hæc ratio; sed alteram præterea diuinam citat Socrates in Memnone Platonis, vbi cenfer ad virtutem parandam non satis vim magnam inesse in his tribus; natura, educatione, & doctrina, nisi ad hæc tria accedat

princeps caussa e caelo : Itaque virtutem esse merum Dei donum : atque, quemadmodum Sibyllae diuinitus afflarae, res mirabiles responderunt olim : Deo autem destituta, similes rursus fiebant reliquarum mulierum : sic homines esse iustos & fortes tantisper, dum afflatu diuino excitantur, quo cessante, cessat & virtus ipsorum : quod quidem videtur sumtum ex Iliad. v. vbi Aeneas longam sui generis seriem explicat.

Ζῆς δ' ἀφ' ἑτὴν ἀφ' ἄρα σὺν δ' φέλλει τε μιν ὕθει τε,
Ὅππως κεν ἐθέλησεν ὁ γὰρ κερταίη πάτων.

Jupiter autem virtutem viris auget inuinit q, vt vult. Ille enim est potentissimus omnium.

7 Hoc argumentum speciem habet similitudinis: Vt virtus bestiarum transfunditur in generatione ad factus ipsarum: sic illa hominum ad liberos: quod magis ita commendetur nobilitas causae quae talem effectum dederit. Libenter equidem protafin concedo monitu Plutarchi in lib. de fera Numinis vindicta: *Ἀρκτων γὰρ ἐπὶ νήσια, καὶ λύκων τεύχεα καὶ πηλίκων, ἀδιδεῖς ἐμφαίει τὸ συγγενὲς ἴδιον, ὡς ἀπὸ μηδενὸς ἐπαμπεχόμενον, μηδὲ καταπατήσιμον ἢ δ' ἀδρόπα φύσις ἔστω ἔ.* Vt forum enim fetus adhuc teneri & luporum & simiarum catuli statim referunt speciem sui generis, nulla re ceciam & oblitam, sed apertam: non autem sic se habet hominis natura. Itaque virtus hic accipienda est, non pro morali probitate nec pro doctrina, sed pro quadam naturae praestantia, quam Graeci *εὐφύειαν* vocant: quemadmodum sumitur a Cicerone lib. 4. Epist. 4. ad famil. *Seruij tui cum omni probitate, summaq, virtute, tum studiis doctrinaq, delector.* Apodofin autem non item: quia homines praeter rationem superiorem & contra naturae ductum intemperantiam ac libidine saepius eneruati, tradunt corpus effatum generationi qui soli animantium bibunt non sicientes, aliisque affectibus indulgent, vt alibi ex Plinio monuimus: bestiae vero naturae ductu, moderatione victus, Veneris, statis solum temporibus, & cupiditatum hominibus antecellunt, & ita fortes & bonas a fortibus & bonis procreari certissimum est: vnde fuit profecta sententia communis: *Simile generat simile*, quam Tityrus Eccl. 1. vsurpauit:

*Sic canibus catulos similes, sic matribus hvedos
Ndr am.*

8 Confirmatur vis caussae procreantis diuersis, quod non possit fieri, vt ferox accipiter progeneret imbellem & innoxiam columbam, sed alterum accipitrem, vt mali corui malum ouum. Sic Theognis docet seruire caput nunquam nasci rectum, sed semper obliquum, & ceruicem obliquam,

Ὅυτε γὰρ ἐκ σκίλλης ρόδα φύεται, ἢ δ' ὑάκινθου,
Ὅυδέ ποτ' ἐκ δάλης τίμνον ἐλάσσειον.

*Non enim ex squillana nascitur rosa nec hyacinthus,
Nec vnquam ex serua filius ingenuus.*

9 Ad eandem generis Drusi commendationem accedit doctrina, altera caussa, quae priori magnum affert adiumentum, & incrementum e sententia Democriti, *μάθησις τὰς φρονέας αἰετὶ*, imò vero ex eodem philosopho, naturam vincit: *πλείονες γὰρ ἐξ ἀσκήσεως ἀγαθοὶ γίγνονται, ἢ ἀπὸ φύσεως* nam plures ex exercitatione, quam natura boni fiunt.

10 Argumentatur ex amorione caussarum: quandoque, inquit, doctrina & studium virtutis iacebunt, probitas illa naturalis (quam Graeci *εὐφύειαν* dicunt) & igniculi facile extinguentur, vt docet Aristot. lib. 7. Polit. & Plutarc. de puerorum institutione.

11 Ad illustrandam Cl. Neronis virtutem vtitur argumentis ab arte remotis: quod res etiam inani-

mæ testificentur summa Claudij Neronis in Rempubl. merita, vt sunt loca & tempora, quibus Romam extulit victoria Claudij de Asdrubale, postquam Annibal totam Italiam percurrendo vastauerat: quod tamen gemina similitudine breuiter illustratur ad indicium celeris fugae potius, quam ad regionis vastationem, vt quidam volunt: iudicet Lector.

12 Aliud argumentum ex adiunctis, quae ab aliis consequentia vocantur: post hanc, inquit, victoriam, praelia a Romanis commissa cum exteris feliciter successerunt.

13 Iam Poeta testimonium Claudianae virtutis accipit etiã ab hoste Annibale, qui loco triumphisummiq,ue boni ducebat, si Poeni clam possent sibi fugam quaerere salutem, Asdrubale & toto ipsius exercitu caelo & capto.

14 Annibal magnitudinem animorum Rom. repetit ab excidio Troiae, primum e factis illius gentis, quae tanta clade accepta ex Ilij ruina & mari tam diu iactata peruēnit tandem in Italiam.

15 Eadem magnitudo declaratur collatione similitum, quod vt ilex icibus & ramis amputatis magis frondescit crescitque: sic populus Romanus aduersis rebus & afflictis pressus, magis excreuit ac ditescit.

16 Eadem amplificatur tribus paribus, sed vbiq,ue protafis desideratur, sic tamen explenda: Gens Romana tam firma & robusta creuit in Carthaginenses, quam hydra in Herculem, quam draco velleris aurei custos in Iasonem, quam denique alter draco Aretiani fontis custos in Cadmum.

17 Eadem dilatur loco diuersorum: Tameris gens Romana sic victa est nauali pugna, vt videatur planè summersa: emergit tamen semper firmior: si terreftri; redintegrata, bellum acrius postea gerit, & memorabile praelium committit. Testatur hoc etiam Seneca l. 6. c. 32. de benefic. Adeo tot habenti millia hominum (Augusto) duos (similes Agrippae & Maecenati) reparare difficile est: caesae sunt legiones; & protinus scriptae: fracta classis; & inter paucos dies natauit noua: laetitiam est in opera publica ignibus; surrexerunt meliora consumtis: quod iam Ode 2. l. 1. annotatum fuit in aliam finem.

18 Ex hac tanta clade Annibal efficit gloriam Carthaginensium ita concidisse, vt nulla spes illius in posterum subleuandae ac colligendae omnino superuit.

19 Iam Poeta conficit omnia stratagemata belli & sagaces hostium insidias consilio prudentiaque Claudij a Ioue & Augusto adiuti facile superatum iri. Itaq, plurimum adiumenti est positum in natura cum doctrina & exercitatione coniuncta: quibus ex praeepto Socratico celestis instinctus accedat, necesse est. Nemo enim vnquam vir magnus euasit sine aliquo afflatu diuino.

Enarratio Grammatica.

60 **Q** valem.] Apodofis comparati occupat initium Odes & syntaxim habet satis implicatam ac fere *καρβαπνωθεν*. Itaque paullo apertius retexendo videbitur explicatior, si illam ita velis enunciare: qualem ministrum fulminis alitem (id est, aquilam) iuuentas & vigor ipsius patrius (quae Graecis *εὐφύειαν* καὶ, alacritas inlita) propulit olim (i. tandē aliquando) e nido inciam laborum, qualem quoque venti verni eandem docuere pauentem nilus & conatus infolitos

litos nimbis iam remotis, cuius fidelitatem Iupiter rex Deorum expertus in raptu Ganymedis flauipermisit ipsi regnum, & imperium dedit in aues vagas, &c.

Alitem.] De aquila vide Plin. lib. 10. cap. 3. & 4. & Aristot. de hist. animal. Ratio autem vocis Græcæ αἰετός variè redditur à Grammaticis: alij enim πνεῦμα τὸ αἰεταίου, ab irruendo: alij δὲ τὸ αἰετῆρος, à vere semper nunciando: quod tamen etymon quinq; alitibus conuenit, è sententia Pomp. Festi: alites volatu auspicia facientes ista putabantur: Buteo, sanguinalis, immissulus, aquila, vulturinus. Alij πνεῦμα τὸ αἰεταίου, à flando, vnde αἰετῆρος flatus, iuxta prouerbium αἰετῆρος ἐν νεφέλαις, aquila in nubibus, ὡς ἐν νεφέλαις αἰετῆρος ἡνέσθημα, vt in nubibus aquila ero, & Scholiastes Aristoph. in Equitibus sub finem sic explicauit, ὁ βασιλεὺς μέγας ἑστὶν ἄπαντων, ὡς αἰετῆρος ἡνέσθημα, sic rex magnus supra ceteros eminebo, vt aquila supra aues. Ideoq; definitur ὁ αἰετῆρος ὄρνις ὕψιστος Odysl. v. Præterea valens patrio vigore dicitur vel adhuc implumis αἰετῆρος πρᾶματῶν volatus tentare: idcirco illam Iupiter in partitione auium sibi adoptauit ad munus denunciandi sua decreta. Vnde αἰετῆρος lib. 1. de leg. apud Cic. nominatur:

Nuntia fulua Iouis miranda visa figurâ.

Dicitur autem ministra fulminis: quia sola ex auibus aquila non examinatur fulmine & eâ re Iouis armigera vocatur: vt est videre apud Plinium lib. 2. cap. 55. de his, quæ non tanguntur fulmine, in quorum numero ponitur aquila, quum scribit, Tabernacula pellibus vitulorum marinorum fulmen non percutit, sicut nec è volucribus aquilam, quæ ob hoc armiger huius teli fingitur.

Ex eodem eiusdem Auctoris loco discas, aquilam opperere non senio, nec ægritudine, sed fame, in tantum superiore accrescente rostro, vt ad uncitas aperiri non queat. Igitur aquila in senectute tantum bibit, vel de præda sanguinem lugit: ex quo prouerbium in senes, qui plus bibunt quam comedunt: vt Terentius in Heaut. Act. 3. Scen. 2. Visa verò est, quod dici solet, aquila senectus. v. Schrauelium.

Ganymede.] Hic filius Trois fuit, formâ egregiâ, quâ Iupiter captus & in aquilam transformatus, illum è monte Ida rapuit, & fratres habuit Ilum & Assaracum, de quo vide Homerum Iliad. 7. de quo sic Martialis lib. 1. Ep. 10. vide etiam lib. 1. l. 1.

Aetherias aquilâ puerum portante per auras, Illesum tumidus vnguibus haesit onus.

sibi ministrum à poculis fecit: vnde signum aquarij postea in Zodiaco constitutum fuit: de quo plura vide Ode 20. l. 3. & l. 10. Metamorph. ad vers.

Rex superûm Phrygi quondam Ganymedis amore.

In ouilia.] Plinius loco citato subiicit etiam ceruos prædæ aquilarum, præcipueque primi & secundi generis ipsarum.

Viuidus.] Id est, fertur magnâ vi in ones & agnoscitur enim Festus notat vocem viuidus. Sic Virg. Æneid. 5. vers. 754.

Exigui numero, sed bello viuida virtus.

& viuida dextra, animusq; ferax, id est, fortis, lib. 10. Æneid.

Reluctantes.] Qualem videas Iliad. 11. ad vers. ὄρνις γὰρ ἔσθ' ἐπιλάσσει, &c. reluctantes propterea quod serpentes sublati vnguibus aquilæ sæpè ipsam mordent & cogunt dimittere prædam: de hoc dicitur Sat. 3. l. 1. de veriloquiis verborum Draco & ὄρνις.

Amor dapis.] Αἰετῆρος ὄρνις ὄρνις ὄρνις, i. aquila est famelica natura & pugnax.

Lacte depulsum vberè.] Id est, abundanti & copioso, ne fortè putes substantium esse. Depellere autem proprie est, demouere & deducere de loco, sed est sæpius

verbum pastorale, quum fœtus remouentur à lactatu, vt hædi, agni, vituli, capreoli: vnde Tityrus Eclog. 1.

quò sæpè solemus

Pastores ouium teneros depellere fœtus.

Dente nouo.] Id est, qui nullo adhuc sanguine est cruentatus.

Vidère.] Ex plenda est hîc ellipsis alterius reddituæ vocis: talem vidère Rhæti Drusum, &c. vt iâ in Dialecticis dictum est. Præterea τὸ vidère non malè interpretentis more Donati in Eun. Act. 4. Scen. 6. Videni tu illum Thais! Militum secum ad te quantas copias adducere! longè videre timoris est indicium, quem sæpius consequitur dolor & detrimentum, vt mox verbum sensere indicabit. Itaque Arist. l. 2. Rhet. ponit τὰ σημεῖα ὅσ' ἑκάστου μετὰ τὸ φοβεῖσθαι, signa & notas rerum futurarum inter ea quæ reformidantur & intentant exitium, vt signa præuisæ tempestatis. vt:

Præsentemq; viris intentant omnia mortem.

Rhæti.] Quidam melius putant scribi Reti sine diphthongo & aspiratione. Quo autem ordine hæc bella gesta sint ab his fratribus, vide Fastos Sigonij & aliorum. Hos præterea populos quidam ad radices Alpium vergentes in ortum & austrum putant esse eos Heluetios, qui hodie Grifones vocantur, de quibus Strabo lib. 4. Dio lib. 54. & Florus de illorum feritate, atque multa de Druso lib. 4. cap. 11. consulantur. Dio illos sic ibidem describit, Ραῖτοι, οἰκόντες μετὰ τὸ ὄρει Νωεῖκου καὶ τῆς Γαλατίας, πρὸς τοὺς Ἀλπεσι τοὺς περὶ τὴν Ἰταλίαν τοὺς Τριδεντίας, &c. i. Rhæti inter Noricum & Galiam ad Alpes Italia finitimas, quas Tridentinas nominant, sedes suas habent.

Alpibus.] Hæc vox declinatur à Græca ἀλφός ὅτι ἄλφός Hesychio & Suidæ & Festo, qui scribit Sabinos pronunciare alpum, vnde Alpes putantur vocitatæ à candore niuium, vt inde albus flecti diximus Ode 7. lib. 1.

Quibus mos.] Varro morem describit è communi consensu omnium simul habitantium: qui inueteratus consuetudinem facit. Hæc autem syntaxis est elliptica, quam sic expleas: quibus Rhætis & Vindelicis mos est (vnde deductus sit, quærere distuli) mos, inquam, est vt obarment dexteris Amazoniâ securi per omne tempus: quò spectat illud Suetonij in Nerone cap. 4. vbi scribit Neronem inter alias curas præparandæ in Gallos expeditionis, hanc quoque habuisse tendendâ ad modum virilem, & securibus peltisque Amazonicis instruendi. Virg. sub fin. 11. Æneid. vocat Camillam Amazonem & Seruius interpretatur αὐτὴ τὸ μαζὶ sine mamma.

Nec scire fas est.] Potest hîc explicari, fas est, pro ἔστι, ἢ δυνάσται, non licet vel non potest fieri. Genus autem administrandæ Reipub. quod Amazones sequebantur, Strabo lib. 5. scribit esse fabulosum, quem locum ipse videris. Præterea hos populos Seruius in hunc versum lib. 1. Æneid. Regna Liburnorum &c. sic definit: Liburni sunt Rhæti & Vindelici sanissimi populi, ab Amazonibus, teste Horatio, originem ducentes. Hos superauit Drusus: sed quia Poeta præterit, vt fabulosum, ipseus ἑστὶ δὲ αἰετῶν sequamur, sic Græcè moniti, πολλομάθη μοσωνε τῆς ὑπερωπείρου ἕδρην, nihil vanius disciplina multiuigâ. Ad hæc Tiberius & Drusus fratres & Liuia Drusilla fuerunt & Neronis vocati: sed Tiberio cognomen fuit Nero & prænomen Druso, vt cognitum est è veteri numo, qua de re vide Suetonium in Tiberio sub initium, & eundem in Diuo Claudio etiam initio & Paterculum lib. posteriori: Reuersum, ait, ex Armenia in potestatem populi Rom. redacta, Neronem Casarem haud me-

terrarum, inquit, pulcherrimum anguium genus est, quod in aqua vivit, hydra vocantur, nulli serpentum inferiores veneno, quo Eurydice vxor Orphei mortua est, ut est sub finem 4. Georg. Et Philoctetes etiam sub finem Iliad. β. dicitur, ὅτι ἐδὴν χθὴν ὑδρὸς ἔστι καὶ ἡ ἀνὰ τὸν τραύματι ἀεὶ ποσειδῶν, κατελείφθη αὐτῷ τῷ ἑλλώωρ ἡ δειοῦν γὰρ τὸς Ἡφαίστιος ἰερεὺς δεξιοτέρως τὸς ὀφιοδίνους, i. quod morsu punctus est à malefico hydro, & inmedicabili vulnere decedens apprehensus est à Gracis illic: quippe qui scirent sacerdotis Vulcani sanare morsos à serpente. Dicitur autem Hydus ἡδὲ τὸ ὕδωρ. Vide præterea apud Diodorum ibidem de vellere aureo feruato à Dracone ingenti & infomni apud Colchos, & Apollonium in Argonautis & 7. Metam.

Vinci dolentem.] Id est, grauare & ægrè ferentem superari: hoc prius à Pyrrho creditur usurpatum, sicut L. Florus narrat, qui diceret, se sibi videri Herculis sidere natum, qui ætatem in assiduis laboribus degit omnem: quòd quò pluribus victorijs Pyrrhus Romanos concideret; hoc acriores in ipsum coorientur, atque scitè ab Horatio translatum ad Annibalem.

Echionieus Theba.] Dicitur sunt ab Echione vno ex quinque adiutoribus Cadmi in condendis Thebis.

Merses profundo.] Id est, perdas naufragio.

Euenit.] Vis coniuncti huius verbi hic apparet pro extra aquas venit, & inde euasit & emerfit, quod Galli sic reddunt, tu as beau le mettre, au fond de la mer, il ne laisse- ra pour cela de reuenir & sortir plus beau.

Proruet integrum.] Id est, prosterneret, euertet, supplantabit: quomodo locutus est Ode 35. lib. 1. Iniuerso ne pede proruas stantem columnam: pro, euertas & subruas. Quum autem verbum hoc transmittit actum suum in personam, significat proripere, vt Eunuch. Act. 3. Scen. 5. Vix elocuta est hoc, foras simul omnes prouunt se, id est, magno exeundi impetu erumpunt & furioso cursu se proripiunt, vt est illud pastoris Eclogà 3. quòd se proripit ille?

Loquenda.] Palsium participium à deponente.

Superbos nuntios, &c.] Ode 10. lib. 1. etymon τὸ νῦν- τισ fuit notatum: vbi Mercurius describitur Iouis atque Deorum nuntius ἐνεργητικῶς; quòd ipsorum mandata nuntiet atque conficiat apud eos, ad quos mittitur, vt sumitur lib. 1. de legibus Ciceronis, quum sensus, hominis præsertim vocat nuntios, qui menti nuntient ab ipsis extrinsecus percepta: sed hic παθητικῶς, sumi debet pro re magnificè nuntiata; vt læta solent exultim nuntari & accipi omnia; quod Gallicè interpretaris, ie n' enuoyez, plus de bonnes & ioyenses nouvelles à Carthage.

Interempto.] Donatus in And. Act. 4. Scen. 1. ad verbum interturbat annotat, τὸ inter particulam esse ad- auctiuam pro, non mediocriter, vt in his, interfectus & interemptus.

Acuta belli.] Quidam interpretantur astucias, calliditates & strategemata, quæ sunt in bello: alij discrimina & pericula præliorum, quæ Claudius facile solertia & sagacitate suâ eludebat: sed malo interpretari bellum exitiosum, Gallicè perilleux & dangereux. Hoc Græci efferunt τὸ τὸ πολέμου δεινὸν. Simili syntaxi Catullus dixit: Mibi comites Rapidum salum tulistis, truculentaq; pelagi. Sic in Ætna Virgil. arcent aditu diuinag, rerum: vbi re- ctio est pro conuenientia, acuta bella, & res diuinæ reddunt Ætnam ἀπερόστον inaccessam.

Huiuscemodi sunt obfessa viarum pro vijs insidiosè obfessis. Hoc autem loquutionis genus non solum poetis vltatum est, sed Historicis etiam ac præcipuè Cor. Tacito, vt iam alias monuimus, angusta viarum, ardua terrarum, caua saxorum, lata camporum, prospè- ra bellorum.

Explicatio Rhetorica.

Metrum est simile nonæ lib. 1. a Synecdoche est generis pro aquila, quam alij vocant ἀεὶ φάστυ.

b Metonymia est causæ pro effecto feruore & ferocitate iuuenilis ætatis: creditur enim Iuuentas Dea iuuentutis.

c Synecdoche est altera generis ad insolitos volatus exprimendos.

d Similis est tropus pro Fauonii & Zephyri.

e Altera est metonymia, sed loci pro ijs ouibus.

f In qualem anaphora eiusdè dictionis initio mem- bri, licet remotior sit.

g Metaphora est ab animatis: vel si vis, potiùs metonymia effecti pro efficiente: quòd exhilaret pa- scentes.

h Altera est anaphora, sed propior.

i Metaphora ab alumnis pro instructa, vt postea in- 20 instam à plantis.

k Synecdoche est generis pro Tiberio & Claudio.

l Metonymia est pro, animum.

m Apostrophe est & metonymia simul pro, ô Ro- mani.

n Metaphora ab homine, sicut est in riste & tenebris. Imò verò allegoria concursu translationum pro hilaritate post trinitiam & metum hostium ademptum.

o Hic duplex est tropus, qualis notatus est Ode 1. lib. 1. in palma nobilis

p Synecdoche est generis pro Hannibale, quem Ode 12. lib. 2. & 6. lib. 3. dirum etiam Annibalem vocauit. Item altera est synecdoche in Euris, sed speciei pro quouis vento.

q Sumtum ab hominibus, pro incitauit se & per- currit, nisi referre fortè malis ad dirus Afer, & illud di- stinctionibus intercludere, pro peragravit: In ea tamen relatione repetendum erit translata ad redditionem comparationis, sic percurrit Annibal Italas sociorum vrbes & mare Siculum: vt flamma tædas & ventus ter- ras ac maria: quæ sic equitari dicuntur à ventis, vt He- rodianus lib. 6. scribit Rhenum & Istrum per hyemem gelu concretos ἐν πείδι χθηνῶν καὶ ἰστροπέδαυ, admodum pe- destri itionis illos fluuios perequirari. Tali audaciâ transla- tionis Euripides prius tribuit Zephyro vim equitandi in Phœnissis, Ζεφύρου πνοαίς ἰστροπέδαυ & ἐγείψῃ quum Ze- phyrus flatibus calum perequitareret.

r Metonymia signi pro significatis iuuenibus.

s Metonymia præcedenti contraria rei significa- tæ, pro, signis, statuis, imaginibus, & simulacris res- titutis & erectis Deorum: quæ prius fracta & prostra- ta iacebant. Talis fuit tropus Ode 12. lib. 2. Paternos in- 50 sinu ferens Deos.

t Profopopœia est, vbi Poeta suâ oratione Anniba- lem inducit loquentem, cuius sermo producit in quatuor & viginti versus cum nota quidem accessus ad eam, sed sine nota recessus ab ipsa.

u Allegoria est à continuis metaphoris, pro, Nos Pœni mansueti sectamur feros Romanos.

x Videretur sumtum à fertilitate terræ pro magno & 60 superbo triumpho.

y Synecdoche est generis pro Troiani; Æneas, An- chises & comites iactati mari Tyrrheno.

z Sumtum quoque est ab animantibus, pro ramis, frondibus, ac folijs nudata & accisa: vt enim capilli tonderi dicuntur & crines refecari: sic plantæ, quum eis frondes & folia, quæ alibi Poeta noxter vocat hono- res syluarum, tondentur.

aa Synecdoche integri pro membro, id est, capite.

^{bb} Metonymia loci pro Thebanis. Similis est tro-
pus in Carthagini pro Carthaginiensibus.

^{cc} Translatum mihi videtur à corpore ad animi ma-
gnitudinem, qui non frangitur aduersis, nec cedit ma-
lis, sed contra audentior, vt facile licet perspicere è de-
finitione pulcri in Odes 16. lib. 1. Grammaticis.

^{dd} Epizeuxis est in eadem dictione continuè repe-
tita cum exclamatione desperantis, quum tamen, dum
ægroto anima est, spes sit iuxta prouerbum, & idem
telletur Quidius.

Viuerè spe vidi, qui moriturus erat.

Ideoq̃ sola spes in summo pixidis Pandoræ labro
hæsit.

^{ee} Metaphora est ab appellationib. rerum pro glo-
ria celebri & honesta Pœnorum fama.

^{ff} Synecd. partis pro toto ipso Claudio bellicoso.

^{gg} Translatum est hoc à canibus venaricis & saga-
cibus Gallicè, *soucy*, qui preuoyent & sentent les choses de
loin, & les despescheut & mettent à fin par les dangereux ma-
iens de la guerre.

ODE V. AD AVGVSTVM.

Theticum.

Summo Reipub. gubernatori, quæ ipsius moram non maneat, maturè in Vr-
bem ex promisso redeundum esse.

D^{1a} *uis orte bonis, optime Romule*
^b *Custos gentis, abes iam nimium diu:*
^c *Maturum reditum pollicitus patrum*
Sancto^d concilio, redi.

^{2c} *Lucem redde tuâ dux bone patria.*
Instar veris enim vultus ubi tuus
Affulsit, populo gratior it dies,
Et soles melius nitent.

³ *Ve mater iuuenem, quem Notus & inuido*
Flatu^h Carpathij trans maris æquora
Cunctantem spatio longius annuo
Dulci distinet à domo,

Votis ominibusq̃, & precibus vocat,
Curuo nec faciem litore demouet:
Sic desiderijsⁱ ieta fidelibus
Quarit patria Casarem.

⁴ *Tutus hos etenim rura per ambulat:*
Nurit rura^k Ceres almaq̃, Faustas:

⁵ *Pacatum^l volitant per mare nauita:*
Culpari metuit^m fides:

²⁰ *Nullis polluitur castaⁿ domus stupris:*
Mos & lex^o maculosum edomuit nefas.
Laudantur simili prole puerperæ:
Culpam^p pœna premii comes.

Quis^q Parthum pœueat? quis gelidum Scythens?

Quis, Germania quos horrida parturit

^r *Fatus, incolum Casare? quis fera*

Bellum curet Iberia?

^s *Condit quisq̃, diem collibus in suis,*

Et vitem^t viduas ducit ad arbores:

³⁰ *Hinc ad vina redit letus & alteris*
Te mensis adhibet Deum.

Te multa prece, te prosequimur mero

Defuso pateris: & Laribus tuum

Miscet numen, vti^u Græcia Castoris,

Et magni memor Herculis.

Longas o^x utinam, I dux bone, serias

Præstes^z Hesperia: aa dicimus integro

Sicci mane die, dicimus vuidi,

Quum sol Oceano subest.

Analysis Dialectica.

AB eodem argumenti genere hanc Oden exor-
ditur Poeta, atque primam lib. 1.

Mæcenas atavis edite Regibus,
O & presidium & dulcor decus meum!

Honorificè enim salutate Augusto, è categoria pro-
creantium & adiunctorum, suadet maturè redeundum
esse Romam. Auctores quidem Augustani generis hic
sunt illi Deastri factis ex historijs ac fabulis noti: sed
fida & salutaris Reipub. custodia in ipso innititur Au-
gusto Quare, vt Homerus li. 2. *Iliad.* canit de Agamem,
quem sic hortatur somnus.

Ὁυ χεῖν παννύχου δ' δειν βελιφόρου ἀνδρα.
Ὀμιλαοίτ' ὄπι τελέφραται, καὶ τίσα μέμλε.

Non decet Principem, cuius consilio Resp. nititur, & tot
sunt ipsi cura, per totam noctem dormire.

Praxin huius sententiæ præbuit Cicero Romæ Con-
sul. 2. *Catilinaria*, *semper vigilauit & prouidi, Quirites, quem-*
admodum in tantis, & tam absconditis insidijs salui esse posse-
mus. Hic obiter describit Poëa officium principis, cuius
prouidentia & vigilantia, & curæ commissa est Rei-
publicæ, vt ipse alijs dormientibus excubet ac vigilet, 60

ob id magistratus sic Græcè describitur, *ὁ ἀρχαῖος ἔστιν ἐπι-*
φυλος κων τὸ θεῖον, id est, *Magistratus est animata Dei imago.*
Qui personam Dei sustinens in recta muneris sui admi-

⁴⁰ nistracione, sit similis Deo. *ἄπνορος γὰρ ἀντιπρ.* i. e. somnum
capere placitum est, & dormire floridum, suauem &
curis solutum soporem, est genus cuiusdam absentia: sic
Augustum minimè decet longius se remouere à Reipub.
Huius autem suasionis prima ratio est è genere testimo-
nij, vbi obligatio continetur & ita *ἐπιθυμητικῶς* iudi-
catur: Casar pollicitus est Senatui maturum in Urbem
reditum: Ille igitur redeat. Hæc complexio ex adiun-
cto approbatur, quod dies reditionis dictus iam cessa-
rit: Itaque oporteret illum iam reuertisse.

⁵⁰ ² Quasi discessus Cesaris patriæ offudisset tenebras,
& quamdiu ille absuit, hæc claro & iucundo caruisset
aspectu; vrget maturandum reditum, id est, comple-
xionem, quam auget primùm similitum cõparatione:
quod, vt homines reditu veris delectantur: sic popul.
Rom. Casare redeunte ac præfente gaudet, seq̃; mode-
ste ac facile in officio continet. Deinde eadem decla-
ratur maioribus, quod, quum ille adest in Vrbe, lætius
dies fluat: sol pulcrius nitent, quàm quum abest: Nera
similiter commendatur lib. 1. cap. 3. de clement. sub
tertia persona à Seneca, atque hic Augustus ab Hora-
tio. illius demum magnitudo stabilis fundataq̃, est, quem omnes
tam supra se esse, quam pro se sciunt, cuius curam excubare pro
salute singulorum, atque vniuersorum quotidie experiuntur:
quo

quo procedente, non tanquam malum aliquod aut noxium animalē cubili profleret, diffugiunt, sed tanquam ad clarum & beneficū sidus certatim aduolant, obijcere se pro illo mucronibus insidiantium paratissimi, & substernere corpora sua, si perstragem illi humanam ad salutem iter suadendum sit. Ut deniq; in corpore multa membra sunt, quae ab vnico reguntur animo, sic vel in regno, vel in Rep. multa sunt partes, quae virtute vnus principis in officio continentur.

Ex his autem, tanquam inuolucris, puto virtutes illustrari & securitatem ciuium praesentia Caesaris indicari: contra eiusdem absentia illorum vitia & metum obtegi: sicut ex consequentibus quisque subolfacere potest.

3 Eadem amplificatur plena collatione similium, ubi sunt quatuor termini: vt desiderium matris ad filium iamdiu absentem a patria, ἢ: ἐδὲ γλυκίον, ἐδὲ τολίον ζέτω, quā nihil dulcius neg. parentibus est: sic desiderium patriae est ad diurnam Augusti absentiam.

4 Tanquam desiderium declaratur multis adiunctis: quod praesentiam Caesaris haec commoda consequentur omnia. Primum agricolae turd facient opus rusticum: deinde nauae percurret securē maria: postea pacta & conuenta seruabuntur: supra non committentur: nullum facinus indignum admittetur: leges colentur: adulteria vitabuntur: metus omnis hostium aberit: viticolae totum diem consument in vicibus maritandis, & ibi ad occasum vsque solis manebunt: postremo Caesari libabunt, vt Laribus: quae quidem libatio cum precibus iuncta fieri solebat mensis secundis, vino omnium generosissimo ex vna Rhodia, vt alibi est a nobis annotatum, & ex hoc Virgilij loco Aeneid. 8. vers. 282.

Instaurant epulas, & mensa grata secunda,
Dona ferunt.

Intelligi potest & ex alio,

Non ego te Dijs & mensis accepta secundis
Transferim Rhodia.

Et e Catonis lib. de re Rustica ca. 14 3. quae libandi ratio similibus disputatur: Vt Graeci Castorem, Pollucem & Herculem inter Penates habent & honorant: sic Romani praesentem Augustum sacrificijs, omni que honorum genere prosequuntur, festosque dies indicant optabunt ad ipsius reditum decorandum & gratulandum: quae celebrandi festi ratio declaratur e loco priuatum: quod illud ageretur mane a ieiunijs & abstemijs, atque vespere a madidis & potis: quae duo tempora Turnebus e lib. 10. Platon. de legibus coniecit precibus ac votis apud veteres Ethnicos destinata. Hanc libandi Dijs & Amicis rationem Senatus Romanus olim decreuit in honorem Augusti, sicut Dio lib. 50. narrat. Καὶ ἐν τοῖς σουσιπτοῖς ἔχ' ὅτι τοῖς κοινῶς, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἰδίῳις πάντας ἀντὶ κατ' εἶδος ἐπέδωκεν, id est, & in conuiuijs non solum publicis, sed & priuatis omnes ei libare, & vinum desundere iusserunt. Quo nolter Poeta videtur hic respexisse.

Enarratio Grammatica.

O Re bonis.] Sic passim hic Poeta loquitur, orre Saturno, orra iuuentus non his parentibus, peioribus orris. Qualis praepositionis Ellipsis Graecis est per familiaris, Euripidi, Διὸς πατρὸς, ex Ioue prognatus. Platon. ἢ: ἐδὲ γλυκίον πατέρων, ex bonis parentibus natus. Quando autem pop. Roman. desiderio Augusti teneretur, quidne pro illius absentis salute faceret, Suetonius cap. 57. in ipsius vita legatur. Est autem hic praepositionis ellipsis, vsitata Poetis, vt edite regibus & nate Dea. Terent. Phorm. Act. 1. Scen. 2. ciuem esse Atticam, bonam bonis prognatam sic Satyr. 2. lib. 1.

Magno prognatam de posco Consule cunnum,

Quod tamen enunciat integrè Satyrā 2. lib. 1.

— Ab his maioribus orri.

Præterea epitheton bonus proprie Dijs conuenit. Bona dea, sis bonus tuis quod satis arguit illud sapienter dictum a Licinio Fimbria viro consulari, qui a Marco Lutatio Pychia splendido equite Romano iudex aditus de sponione, quam is cum aduersario, quod vir bonus esset, fecerat; nunquam id iudicium pronuntiatione sua finire voluit: ne aut probatum virum, si contra eum iudicasset, famā spoliaret: aut iuraret eum virum bonum esse, quum ea res innumerabilibus officijs & laudibus continetur, vt scribit Val. Max. lib. 7. cap. 2. & Cic. 3. de off. Itaque ex his discamus appellatione bonitatis quandam virtutis consummata perfectionem significari. Quod Galenus confirmat in expositione, Quid Hippocrates appellet ἀγαθὸς πύρις, id est, bona tritica. Maiores ait, vocabulo ἀγαθὸς, soliti vti ad id omne notandum, quod in suo genere primum est. Itaque ne bonitatem illam profanemus, primo cuique tribuentes cognomen viri boni: in qua nulla est natio hominum, quae tam saepe peccet, quam Gallorum; vnde multo sanctius nos Christus reuocat Matth. 19. cap. & Marci 10. τί με λέγεις ἀγαθόν; ἢ δεῖς ἀγαθὸς, εἰ μὴ εἶς, ὁ Θεός, cur me dicis bonum? nullus est bonus, nisi vnus, nempe Deus. Hic Christus non tam recusabat modestè talem appellationem, qui ex sese & absolutè bonus erat, vt Deus ac ipsius filius, qualè adolefcens non cognoscebat, sed tantum hominem quendam singularem, quam illum principem & diuitè auocabat suo exemplo a nimia propriae virtutis fiducia ac merite bonitatis opinione leuabat: quod a pueritia seruasset legis mandata. Quidam non malè referunt hunc Augusti ortum partim ad Acciam ipsius matrem e familia Iulia & haec e Venere profectam: partim ad genus paternum Iulij Caesaris a Dijs immortalibus reperitum, vt licet e Suetonio facile cognosci: fortassis etiam vox Graeca ἀγαθὸς plena huiusmodi maiestatis & dicta quasi ἀγαθός, id est, valde venerabilis & venerandus, admirabili laude dignus, ὡς καὶ τὸ ἀγαθὸν, ἢ ἀγαθὸν τὸ ἀγαθὸν θεῖον, i. ab admirabili veneratione, aut a maiestate valde diuina: quam quidem posteriorum etymionum vno videtur loco Eustathius reiecit; priori Ἰλιαδ. Α. ἐν Πύλῳ ἠγαθήν, i. e. in Pylo valde diuina, cuius notas sic interpretor, dixit Homerus Pythum Agatheen non tam ex eo, quod sit valde diuina, quare nus seruauit τὸ ἀγαθὸν similiter atque ἀγώνιστος Ὀλυμπίου, id est, valde niosus olympus, quam ex τῷ ἀγάθῳ, vnde ἀγασθός, & hinc rursus ἀγαθός. posteriorem approbavit in vers. Οδυσ. Α. initio, Νύμφη ποτὶν ἔσσυκε Καλυψὸν δῖα θεῶν id est, Nympha veneranda Calypso δῖα Deorum.

50 Huius quoque loci notas sic interpretor, vt τὸ Δῖος non deriuat comparationem, neque etiam gignit superlationem: quia natura vocis vim habet superlationis eminentis. Nemo enim dicit διωτέρα vel διωτῆτα: sic neque τὸ ἀγαθός, quia particulam intendendi habet τῷ ἀγαθῷ, facit ex se ἀγαθώτερον, neque ἀγαθώτατον, vt tradidit Aelius Dionysius. Quare maiestas vocis huius ab appellatione tali quemque reuocare debet, ne illam temerè personis mortalibus, rebusque caducis tribuat; nec equidem dubito, quin Christus & ipsius 60 Euangelistae respexisse ad posterius etymon & allusisse videantur.

Ad talem huius vocis significationem Seneca Epist. 34. respexisse mihi videtur, quum sic loquitur, Pars magna bonitatis est, velle fieri bonum. Scis quem dicam bonum? perfectum, absolutum, quem malum facere nullus vis, nulla necessitas possit. Præterea ab ipso Poeta geminatur hoc epitheton cum benignus Ode 2. huius libri. Boniq; diui nos habunt, & dabimus Diuisura benignis.

Item, pro perito sumitur, vt in Daphnide:

Boni quoniam confedimus ambo,
Tu calamos inflare leues, ego dicere versus.

Quomodo Græci dicunt ἀγαθὸς τοῦ ἀγαθοῦ, peritus eiaculandi sagittas. Ira certè variè sumitur ἀγαθὸν ac ἀγασθόν, quod valet admirabile & venerabile, pro strenuo, prudenti, & excellenti. Quid autem intersit inter Deum & Diuum dictum est in Grammaticis Odes 2. lib. 1.

Romule.] Sic dicitur origine ductà à Romulo: vnde videretur potiùs Romulea gens vocari: sed hic Auctor magis gaudet primigenijs, quàm inde natis, vt aliàs monitum est, & monèbitur post Ode 12. ad hæc verba, Sulpicijs horreus, pro Sulpicianis.

Concilio.] Grammatici concilium defleunt à concalare sumto à Græco ἐγκαλεῖν, conuocare: hinc ἐκκλησία conuentus & cœtus.

Potest autem concilium sic distingui à concione, vt illud quidem dicatur de legatis & alijs, qui cum publica potestate aut imperio in consilium ad deliberandum adhibentur: hæc verò deijs, qui ad exercitum, 20 aliàmue hominum multitudinem habent orationem: qualis fuisse Curio dicitur lib. 2. Cesar. de Bello ciuili, dimisso concilio, conuentionem aduocat militum. Tale discrimen lib. 3. ad Herennium legitur, Si quam rem in concione, aut in concilio faciendam censebimus.

Instar veris, &c.] Cicero ita loquitur contra Pisonem, vnus ille dies mihi quidem instar immortalitatis erat. Pro C. Rabirio, Latere instar mortis erat tu pissima. Ita Virgil. 2. Æneid. Instar montis equum adificant &c. Interdum nota similitudinis ipsi adlungitur, licet eandem 30 significanti per se, vt in oratore, nec magna sunt, & quasi animi instar in corpore, &c.

Huius autem Syntaxeos auctores sunt locupletiores, Cicero, Virgilius, Horatius, quàm Agellius, Apuleius atque reliqui posteri, qui ad instar solent addere præpositionem, ad instar dicentes, tanquam vox esset κληκός, vt hæc, ad imaginem & similitudinem.

Soles.] Soles dicuntur, quasi multi essent, qui discederent ac redirent, alij post alios, vt Lunæ multæ.

Mater iuuenem.] Hic ellipsis est τὸ, filium, secus, impropria esset relatio ad matrem.

Norus.] De hoc vento dictum est Ode 3. lib. 1.

Carpathij.] De hoc etiam mari vide Ode 35. lib. 1.

Cunctantem longius.] Hoc aduerbium dicitur de tempore pro diutius, vt Ode 20. lib. 2. notatum est è Sallustio & Cicerone.

Dulci.] Sic Ouidius de patria altera parente lib. 1. de Ponto.

Nescio, quâ natale solum dulcedine cunctos.

Ducit, & immemores non sinit esse sui.

Distinet.] Id est, quem ventus aduersus prohibet reditu in dulcem patriam. Non significatur hic neque tempus, quo Urbem reliquerit, neque locus, ad quem profectus sit.

Votis.] Simili prædicatione rectores & nautæ dicuntur consalutasse Augustum, vt refert Suetonius in Octauio cap. 98.

Fortè Puteolanum sinum præteruehenti vectores nautæq; de nauis Alexandrina, quæ tunc quidem appulerat, candidati coronatiq; & tura libantes fausta omnia & eximias laudes 60 congesserant: per illum se viuere, per illum nauigare, libertate atque fortunæ per illum frui.

Demouet.] Cicero reperit præpositionem, demoueri de sententia, ex recto, quam etsi Poetæ non geminant, nisi admodum rarò; tamen videtur intelligenda, vt hic infra defuso de pateris, & subest sub Oceano.

Mare pacatum.] Pro hoc Virgilius dicit, æquor stratum silet, & Græci, πόντος ἡρεσμένος ἤσυχος, ita ἡρεσμένον πόντον, vt

Latinè sternere mare, pro pacare, sedare & tranquillum reddere.

Fausitas.] Fausitas, vt Dea, colebatur à veteribus pro fecura pecoris & prouentu, cuius etiam gratiâ Eclog. 2. Virgilij Priapus inuocatur. Rarò alibi reperitur hæc vox, & vim retinet sui primigenij, pro, iucunditas & felicitas.

Stupris.] Videtur hæc vox deduci à stupendo, quòd huiusmodi flagitia sepiùs priuent stupratores sententiarum: quomodo probum à prohibendo quasi proebrũ. Hic videtur Poeta notare flagitiosam libidinem præfente Cæsare non labi in virgines: quæ est Græcis διακρίσεις Budæo præfloratio & castitatis virginalis ereptio. Non mihi placet Ildori notatio à cortumpendo.

Simili prole.] Talem quidem laudem Catullus optat Iuliæ & Manlio.

Sit paruulus suo similis patri

Manlio, & facile in seijs

Noscitetur ab omnibus,

Et pudicitiam sua.

Matri indicet ore.

Mos.] Quidam defleunt hanc vocem ἀφαιρημοτικὸς à νῆμῳ primæ syllabæ præcisione, & definiunt morem esse inlitturum patrium, non lege, sed iudicio & opinione maiorum comprobatum, & ad religiones & ceremonias pertinens: & certè quanquam vox integra νῆμῳ ἡδὲ τὸ νῆμῳ, à tribuendo cuique, quod ipse est notetur: reperitur tamen pro more & consuetudine, vt in Clio Herodoti, αἰνέει μὲν τοῦ τῶν τε νῆμοι, nun equidem 30 probo hunc morem, nutriendi infantes extra parentum aspectum & ædes vsq; ad quinquennium. Moris autem definitio fuit Ode præcedente è Varrone. In Oppia.

lib. 3. οὐ γὰρ ἐστὶν εὐπρεπὸν νῆμῳ, non est mos feris. Item in Thalia, οὐ τὸ μὲν τοῦ ταῦτα νουθεύου καὶ ἐρῶς μοι δεχέσθαι Πίνδαρον ποιῆσαι, νῆμον πάντων βασιλέα φήσας εἶναι, id est, atque ita moribus comparatum est, rectèq; Pindarus mihi videtur cecinisse, quum dixerit morem omnium regum esse: vbi notes, vltimὸν τὸ νουθεύου καὶ νῆμον δὲ τὸ ταῦτα νουθεύου. Lex autem à defectu honestorum & disunctione turpium dicitur Hebraice מורה, à doctrina vel dispositione præceptorum, vt dictum est Ode antecedente.

Puerpera.] Puerpera dicitur à partu puerorum, Græcè λεχέων, τὸν καὶ ἀδελφῶν, ἀφαιρητικῶν.

Parthum.] De Scythis & Parthis eadem Ode 35. lib. 1. dictum est, vt de Castore & Polluce Ode 3. lib. 1. vt de Iberia Ode postrema lib. 3.

Horrida German, &c.] Hoc Epithetum Latinum, vt alterum Epod. 16. fera Germania, videtur ἐξ ηρημικῶν τῶν ἐκλεωκῶν ἀφαιρητικῶν καὶ ἀφαιρητικῶν, τὸ ἐκλεωκῶν, id est, Martium,

40 viribus prauialidis præditus, quod Dionysius de situ orbis tribuit Germanis,

ἡδὲ τὰ φυλαγέμενται ἀφαιρητικῶν γερμανῶν, id est,

Albæq; gentes (ibi) habitant Martiorum Germanorum.

Quem in versum notæ Eustathij sunt è Græco factæ Latinæ, Dialectus autem Romana interpretatur vocem Germani per Græcam γήστοι sonantem natiuos, tanquam ἀφαιρητικῶν, id est, congeneres. Gallis ac præsertim Belgis, quibus creduntur origine similes esse, tam formâ, videlicet ratione, quàm 50 moribus: His tamen tribus, durâ quadam rusticitate, magnitudine, flauo colore ab illis differentes. Sicut sunt ultra Rhenum versus orientem post Celtas, maximeq; post Belgas. Porro vocem Germani nonnulli προπηκῶς tumunt pro fratribus, quæ modo quodam significat homines aliquâ generis affinitate coniunctos.

Adhæc Plutarchus narrat Germanos esse corporibus prægrandes & cælij oculis læticiam præ se ferentes.

Mos & lex.] Historiæ testantur Augustum suscepisse præfecturam morum, vt illa Suetonij in Octauio ca. 37. Receptit & morum legumq; regimen aequè perpetuum, quãquam sine censura honore: censum tamen populi ter egit, primum ac tertium cum collega, medium solus. ibidem cap. 37. post. censores creati de suis longo interuallo, creauit Paullum Aemilium Lepidum & L. Munatium Plancum, à quibus tamen nihil est gestum memoratu dignum, sed Augustus in susceptamorum præfectura Triumuiros de Mæcenatis consilio in locum Censorum suffecit, qui postea nulli fuerunt sub imperijs Caesarum: quæ profectò seueritas Censoria erat magistra pudoris ac modestiæ, quam Piso Consul homo flagitiosissimus Romæ sustulit, vt ipsius moribus ac impurissimi cuiusque inimicam, vt scribit Cicero Orat. in ipsum. Hæc autem duo vocabula, mos & lex, vtilissime ad conseruationem Reipub. proponuntur & coniunguntur, vt τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἀνομιαν ἀφαιρῆσαι, vt ars quædam, eiusdemque effectio: quomodo Seneca coniunxit Epistol. 117. nec vlla gens vsquam est adeo extra leges morésque proiecta, vt non aliquos Deos credat esse, vt etiam ex Od. 24. lib. 3. cognoscitur:

Quid leges sine moribus Vana proficiunt?
Id est, quid theoria sine praxi, & præcepta sine exercitatione profunt? vbi subiiciendum est, nihil, sicut illic docuimus.

Culpam & c.] Hoc videtur è Platonis lib. 5. de legibus sumtum, sicut Ode 2. lib. 3. dictum fuit; qui verissimè de poenis impiorum scripsit, supplicium sceleris non solum cognatum omni sceleri, sed eidem quoque innatum, ἀκόλουθόν τῆς ἀδικίας ἢ πινωρίας, id est, subsequa est iniuria pœna: sed Hesiodus tribuit pœnæ sceleris epithetum πολὺ ἐνεργητικώτερον, quam canit pœnam sceleris ἰσχυρώτερον, id est, æqualem & coetaneam. Iccirco definitur, ἡ πινὴ ὅτιν ἐμαρτύματος ἐκδικησις, id est, pœna est peccati vltio. contra in culpam alter eiusdem tropi modus pro delinquente, in quo residet culpa.

Condit diem.] Hoc potest vel ex illo Virgilij explicari.

Antè diem clauso componet vesper Olympo,
Id est, finiet, ait Seruius, & addit secundum Poetas cælum nocte claudi & die aperiri: vel ex illo Eclog. 9.

Longos Cantando puerum memini me condere soles,
Pro quo Plautus in Menech. hinc comburamus diem, id est, consumamus lautè genium curando.

Viduas.] Epitheton, viduus, Iurisconsultis etiam dicitur de innuptis, nedum de orbatis.

Alteris mensis.] Primi secundarum mensarum auctores fuerunt Valerio Maximo lib. 2. Iones, quæ Græcè dicuntur ἐπιδερπία τραπέζαι καὶ δευτέραι καὶ τραγύματα, quod ille ἐπιδερπία, δῆλον ἐπιματὰ δερπτον, ὅτι ἐστὶν ἐπιδερπία, post cœnam apparerentur, Latine bellaria & cœnæ secundariæ, postcœnia: sed tamen apud Athenæum lib. 14. ἐπιφόρημα, apparatus mensarum secundarum dicitur sumtuosus & magnificus è Pindaro de carnibus à Pelope concisis.

Præstes.] Pro, indicas dies festos, & exhibeas ludos!
Integro die.] Dies integer bifariam explicatur: primum vt ad ieiunium stomachum referatur; deinde vt nulla eius hora præterierit, qualis est ante ortum solis, & sic liceat illum totum cõsumere in opere faciundo, sed post ortum eiusdem dicitur dies affectus.

Siccus.] De hac voce dictum est Ode 18. libri primi, opponuntur autem siccus & viduus σερπηκός, vt ieiunius & porus.

Explicatio Rhetorica.

Metrum par est metro sextæ Odes lib. 1.
Metaphora est à cælicolis, pro, ó nate no-

bilibus & claris maioribus. Eadem metaphorà Tityrus appellat Augustum Eclog. 1.

— Deum nobis hæc otia fecit.

b Simili tropo reges dicuntur Homero ποιμένες λαῶν καὶ φύλακες, καὶ οἱ ποι. pastores populorum & custodes & reges, non domini, in admonitionem recti & legitimi officij.

c Sumtum à frugibus, quæ propriè maturescunt nec citius, nec tardius æquo ad vtilem vsu colliguntur.

d Synecdoche est generis pro Senatui, qui grauissimus, sanctissimusq; dicitur etiam à Cicerone, & rursus in hoc est metonymia pro Senatoribus.

e Allegoria est è metaphoris, pro da nobis læticiam & patriam hilaritate perfunde, quæ exprimitur à Cicerone Philippicâ. 13. & pro lege Manilia per afferre lucem Reipub.

f Metonymia est efficientis, pro, dies motu solis effectos, vt supra in vers. 9. Eclog. Virgilij.

g Sed Christiani didicerunt, lucem & tenebras, id est, diem & noctem creata fuisse primo die & luminaria magna, Solem & Lunam die quarto, vnde constat lucem atque diem ante solem extitisse.

h Metaphora est ab animantibus ad inanima pro aduerso.

i Synecdoche pro quouis periculoso mari.

k Sumtum propriè à corporibus, vt Suetonius in Claudio loquitur cap. 33. ictus nidore prandij, quod in maxima Martis æde Salij apparabatur, deserto tribunali abscedit ad sacerdotes vnaque discubuit, pro, affectu animi commora & concitata & tentata desiderijs, Gallicè regretant si fort l'absence d'Auguste.

l Metonymia est & metaphora, pro, frumenta luxuriantur in agris, magnaque eorum est felicitas & vbertas.

m Sumtum ab auibus ad celeritatem secundæ navigationis indicandam, propter metum piratarum sæpè cogentium nautas quærere ambages.

n Metonymia rei adiunctæ, pro eo qui dedit fidem, veretur & cauet eam violare, ne ob id postea culpetur & grauitè reprehendatur.

o Metonymia est subiecti, pro, castæ matronæ & virgines vetito concubitu non polluantur.

p Synecdochica est metaphora, pro impurum, fœdum & obscœnum adulterium comprimit lex Iulia obseruata, cuius ratio redditur à Phocylide.

Ὁὐ γὰρ ἴκται πῦδος ὁμοίου μοι καὶ λέκτρα.

Leti enim adulterini non pariunt liberos similes.

Contra qui fidem coniugij sacratam seruant, & iustitiam colunt.

Τίκτουσιν δὲ γυναικες ἰσχυρὰ τέκνα γόνδιον

Pariunt mulieres liberos parentibus similes.

q Ait Hesiodus in operibus & diebus.
r Metonymia subiecti, pro magistratus æquus, quã versatur in delinquentibus citò puniendis.

s Synecdochica est allegoria singularium pro Parthis, Medis & Scythis & vniuersis hostibus populi Romani, qui Augusto imperante nullum ei pauorem iniiciant.

t Videtur quædam allegoria à feris, pro, quis perimescat bellicosos & immanes iuuenes Germanum Augusto incolumi? quis crudeles Hispanos?

u Est hic superioris interrogationis subiectio, pro, nemo extimescet, sed quisq; omnis metus expers opus faciet in vineis tantisper, dum dies claudetur.

v Nota est translatio ab orbatis coniugibus ex vsu frequenti tum in hoc Poeta, tum in alijs. Catullus in Epithalamio,

*Vi vidua in nudo vitis, quæ nascitur aruo
Nunquam se extollit.
Pro nullis fulcris sustentata.
^u Metonymia subiecti, pro Græci.*

^x Exclamatio est per optationem.
^y Synecdoche est generis, pro, Cæsar Aug.
^z Altera Synecdoche pro Italia.
^{aa} In dicimus, dicimus anaph. est initio sententiarum.

ODE VI. AD APOLLINEM ET DIANAM.

Theticum.

Instituta est hæc Ode laudibus Apollinis & Dianæ dicendis, vt illius pietas in vindicanda Latonæ matris iniuria, & benignitas erga Poetam, huius tutela in custodiendis pueris ac puellis meruerunt.

Dive, quem^a proles Niobæa magna
Vindicem^b lingua, raptor Tityosq; raptor
Sensit, & Troia propè victor altæ
Phibius Achilles;

² Ceteris maior, tibi miles impar:

³ Filtus quamuis Thetidos marina
Dardanas turres quateret tremendâ
^c Cuspide pugnax.

Ille, ^d mordaci velut icla ferro
Pinus, aut impulsa cupressus Euro,
Procidit latè, posuitq; collum
Pulvere Teucro.

⁴ Ille, non inclusus ^e equo, Minervæ
Sacra mentito, malè feriatos
Troas & latam Priami choreis
Falleret ^f aulam:

Sed palàm captis grauis (S heu nefas, heu!)
Nescios fari^h pueros Achivis
Freret flammis, etiam latentes
Matris in ⁱ aluo:

⁵ Nè tuis victus Venerisq; grate
Vocibus Divûm ^k pater, annuisset

¹⁰ Rebus Aeneæ potiore ductos

¹ Alite muros.

⁶ Doctor arguit fidicen^m Thalia,
Phæbe, qui Xantho lauis amne crines:

ⁿ Daunia defende decus Camæne
Lauis Agrien

Spiritum Phæbus mihi, Phæbus artem
Carminis, nomenq; dedit Poeta.

⁷ Virginum prima, pueriq; claris
Patribus orti,

²⁰ Delia tutela Dea, fugaces
Lyncas & cervos cohibentis arcu,
Lesbium servate ^o pedem, meique
Pollicis iclum.

Ritè Latona ^p puerum canentes,
Ritè crescentem face ^q Noctilucam,
Prosperam frugum, celeremque pronos
Volvere menses.

³ Nupta iam dices: ^r Ego Dîs amicum,
Seculo festas referente luces,

³⁰ Reddidi carmen docilis modorum
Vatis Horatî.

Analysis Dialectica.

Magnitudo potestatis Apollinaris initio proponitur ad cultum, & ex factis explicatur: quod malefacta & iniurias hominum; Niobes, Tityi, Achillis acerrimè Apollo vindicaverit & punierit olim.

² Hæc Achillis descriptio referenda est ad eandem virtutis Apollinaris magnitudinem pluris faciendam: quæ sine digressione 20. versibus producta primùm constat duplici collatione breviter tractatâ: quod cæteris quidem Græcis animi magnitudine præstaret: Apollini autem potentiâ cederet, quod vtrumq; comparationis genus facile omnibus patet.

³ Eadem deinde loco diuersorum probatur, cuius diuersitatis prior pars componitur ex causa procreante, adiunctis & factis Achillis, qui quamuis natus esset è Theride gratiâ plurimùm apud Iouem valente, propter præsentissimâ opem, quam curavit ipsi ferendam à Briareo contra cæteros in ipsum coniuratos Deos, vt est Iliad. 2. quamuis etiam naturâ vehemens & pugnax haberetur: Troianis ingentem terrorem incuteret: illorum tremefaceret arces: ille tamen concidit, Phœbo sagittam Paridis in eum dirigente.

Hæc posterior pars est in his verbis literæ, Ille procidit latè posuitq; collum in pulvere Teucro: quæ rursus amplificatur duplici similitudine arborum, pinus & cupressi procellâ & securi cadentium.

⁴ Alter locus è diuersis: Achilles nunquam Troianos insidijs excepisset: nec urbem vino somnoque se-
pultam oppressisset; sed vexillis propositis, signotu-

bâ dato apertoque Matre expugnasset: crudelitatemque suam in illis omnibus tantam exercuisset, vt nemo futurus esset superstes, qui gentem Romanam conderet.

⁵ Ostendit è principe causa & alijs adiuuantibus, Deos posteritati Troianorum clementer consuluisse, quum Achillem curarunt à Paride interficiendum, quâ mortalis erat.

⁶ Iam Poeta iterat institutam implorationem Diue, inquit, faue meis versibus Lyricis: vbi Poeta facit Apollinem carissimæ cuiusque rei, quam possideat, auctorem: quod est caput in postulatione gratiæ ac veniæ facillimè obrinendæ.

⁷ Cohortatio est Poetæ ad pueros & puellas, vt secum Apollinem & Dianam ritè cantibus & hymnis celebrent ac prædicent: quippe qui summam habeant potestatem, in teneras vtriusq; sexus ætates.

⁸ Eodem inuitat recens nuptas, vt ad exemplum ipsius efferant vtrumq; gloriâ & prædicatione.

Enarratio Grammatica.

Hanc Oden quidam ex postremis versibus faciunt carmen seculare, & ex hoc genere ad vtrumque Deum Od. 21. li. 1. fuit etiam carmen seculare. Præterea & 12. li. 1. & 22. li. 3. Odis satis de hoc numine vtroq; dictum est. Fabulam autem Niobes lege li. 5. cap. 11. apud Diodorum: è quo discas, hanc fuisse filiâ Tantali, sororem Pelopis & vxorem Amphionis: quæ quia se pulcritudi-

critudine & prolis multitudine gloriata esset præstare Latonæ, Apollo & Diana liberos ipsius sagittis interfecerunt: ille mares septem, hæc totidem femellas. Tot enim liberos Niobæ fuisse scribit Euripides: sed Hom. Il. ω. duobus pauciores, quem Plutarchus sequitur in libello *περὶ δευδαιμονίας*, quum narrat hanc fabulam è superstitione natam: plures Sappho, nempe octodecim: Bacchylides & Pindarus viginti.

Sensit.] Vis huius verbi explicata est Ode 7. lib. 2. ad vers. 10.

Vindex.] Vindex hîc, vt nonâ sequenti, est vltor iniuriæ & punitor, quomodo 3. de nat. Deorum dicitur, *facinorum & sceleris speculator & vindex*. Interdum est defensor & assertor, vt Sueton. in Octauio c. 7. *Exstitisti tu vindex nostræ libertatis*. Est quoque vox Græca *ἐκδικέω* vtriusque notionis, vt sit *ἐκδικέω πρὸς τὴν ἀδικίαν*, & qui pœnas irroget. & qui defendat.

Tityos.] De Tityo dictum est Od. 14. lib. 2.

Raptor.] Videtur dici de præterito conatu, non de effectione: quodd' rapere Latonam tentârit & ei stuprum inferre, vt proci Penelopæ.

Phthius.] Strabo dubitat lib. 9. an Phthia sit ciuitas Theſſaliæ, an regio, vnde Achilles ortus.

Propè victor.] Poeta sic loquitur propterea quod paulo ante expugnationem Ilij & ipso adhuc stante interceptus fuerat Achilles à Paride, cuius, vt Virg. scribit 6. Aen. ad hæc verba, *Phæbe graues*, &c. Apollo direxit sagittâ, sicut Hector moribundus prædixerat illi, Il. γ. Memoratur quoq; mors eius Od. 7. Telemacho à Nestore.

Ille mordax.] Ellipsis est discretiuæ tamen: itaque post *pugnax*, periodus non est notanda.

Teucro.] Pro Teucro: primigenium scilicet, pro inde orto.

Posuit collum.] In puluere collum, est ellipsis præpositionis, quam exprimit Cic. 2. de off. ponere hastam in foro. & lib. 1. de Nat. Deor. ponere sententias Philosophorum in medio: sed ex æquo dicitur aliquid poni in beneficij vel contumeliæ loco, sine præpositione.

Mentito.] Mentiri hîc sumitur, vt Eclog. 4. lana dicitur mentiri varios colores, & lib. 1. Martialis,

Mentitur q; virum prodigiosa Venus.
id est, fingit ac imulat se esse virum.

Minerua.] Multi in hoc equo principes, præter Achillem inclusi erant; Menelaus, Vlyſſes, Diomedes, Pyrrhus, Mnestheus, Teucer & alij. Quamquam autem à Poetis & ab aliis auctoribus hic equus celebratur, vt ab Homero Odyl. δ & ε. item à Virg. 2. Aen. à Cic. 2. de oratore & p. Murgna & M. Cælio, à Plauto in Bacchid. Lucretio l. 1. qui illū appellat equum Durateū: Pausan. tamē in Atticis existimat fuisse bellicam machinam ab Epeo fabricatore inuentâ, *ὅρ μὲρ πῖνα καλεῖ ἱππορ δούρειον*.

Male feriatos falleret.] Id est, lateret. Quam autem infeliciter ferias egerint Troiani propter Palladium votum in urbem inductum, vide lib. 2. Aen. & 6. v. 513. Sic Agellius vocat hominem maleferiatum, qui est ignauus & iners. Gallicè, *vn faineant, truant, duquel la paresse & negligencelui tourne à perte & dommage*. Cic. li. 1. de natura deorum, *Deum sic feriatum volumus cessatione torpere*.

Palam grauis.] Palam vsurpatur generaliter sine adiectione personæ certæ, quod *τὸ coram* requirit, vt Donatus in Adel. Act. 4. Sc. 3. Hic autē videtur opponi *falletur*, i. lateret, quasi diceret: non ex insidijs & clâ captos crudeliter tractaret, sed aperto Marte & palâ id faceret.

Thalia.] Diodorus rationem huius vocis reddit lib. 5. c. 10. quodd' in lógum tempus laus Poetarū parva vireſcat, quæ vox manat è Græca *θαλαία*, vnde pen. extēdit.

Argutæ.] De hac voce fuit Ode 14. lib. 3.

Muros.] Quali iam Roma tum constructa & muris

cineta fuisset, vtitur præterito, pro futuro, *ducendos*, per enallagen temporis.

Xantho.] Hoc flumen Troadis, qui & Scamander *ἄρα τὸ ξανθόν*, à flauo colore nomen sortitur, in quo demersæ oues flauescunt.

Agyieum.] De hac voce posset quidem hoc dici, quod P. Bembus lib. de culice Virg. citans hunc locū proculit. *Vnius interiectio literæ facit, vt quæ de causa Horatius Apollinem Agyieum dixerit, nesciatur. Agyieum habent codices, non Agyieum: quod quidem nomen quale sit, illi ipsi viderint qui sic legunt. Sunt autem apud Græcos Agyei Dorico vocabulo in comi formam desinentes columna, quas ante fores ædium erigebat, Apollini sacra vel Baccho. vnde Apollo Thyreus & Agyieus dicitur. Cæterum hæc vox est trisyllaba, cuius prima syllaba est vocalis, secunda diphthongus Græca, quâ Latini carent, vt prepositiuâ, sicut Huralthospitalij docuerunt in Apologetico pro vet. ling. Græc. pronunc. Tertia est communis vtriusque linguæ, magis tamen Græcæ propria, vt inde nata. Sic autē appellatur Phœbus vel *ἀγχιμας* *ἀπὸ τῆς ἀγίας ἀ νικο ἔ νια*, quasi *ἐφ' ὁδοῦ νιαριος*: quodd' in vicis ac viis coleretur. Vocem autem Græcam *ἀγχιμας* Etymologicon & Eustathius simpliciter desleunt *ἀπὸ τὸ ἀγῶ, τὸ παράδομα*, i. vado & incedo: quomodo *τὸ ἀγχιμας* sumitur Iohannis cap. 11. vers. 7. *ἔπιτι μετὰ τὸ το λέγει τοῖς μαθηταῖς, ἀγχιμας εἰς τὴν Ἰουδαίαν πάλιν*, id est, *Deinde postea dixit discipulis, Eamus in Iudæam rursus*. Sic Latini quoque vsurpant *τὸ ἀγχιμας*; sed cum reciproco casus, vt Æneidos 6.*

Ecce gubernator sese Palinurus agebat. id est, incedet.

Item Terentius, Quo te agis? vbi Donatus interpretatur poetam sic loqui, vt tarditatem abeuntis ostendat: quomodo tardi & tristes, propterea quodd' solent se agere. Hefychius eandem vocem censet factam ab *ἀγχιμας* & *γῆμα* propterea quia per viâ membra ducere videamur. Suidas denique definit *ἀγχιμας*, *τὸς ἀπὸ τῆς ἀγίας ἀπὸ τῆς γῆμας*, id est, longas vias, *ὅτι ἐκ' ἀγχιμας τὰ γῆμας, ἢ τὸ ἀγχιμας*, id est, quodd' nec membra, nec flexus, neq; anfractus habeat. Præterea leuis valet imberbis ac depilis. Cruquius è codice Bland. antiq. affert alteram lectionem. Lætus Agylleu, & confirmat auctoritate Strabonis lib. 5. Geograph. *Ἀγυλλὰ γὰρ ἐπολιέζετο τὸ πρὸς τὸν Ἰνδόν, ἢ νῦν Καυκάσ, ἢ λέγεται Πελασγῶν κλισία ἢ ὄν Θεσσαλίας ἀφιζόμενον. Αγυλλὰ existimabatur prius, quæ hodie Care & Agylleorum donarium erat Delphis, quod ciuitas hæc nobilitata iustitiâ & fortitudine Apollini consecrauerat, tanquam thesaurum. De hoc vide Seru. l. 8. Æneid. v. 597. & de ratione vocis Carites, &c. meminit etiam Dionysius in periegesi, sed dicit metri (puto) gratiâ *Ἀγυλλὰ τ' ἢ δὲ Κούρεα*. vbi Eustathius annotat eam nō multo sermone apud veteres dignam fuisse.*

Spiritum.] Ode tamen 6. lib. 2. canit se Poeticæ venam à Parca accepisse, simili oratione:

*Spiritum Graiæ tenuem Camæna
Parca non mendax dedit.*

Verum illam initio sui ortus dedit tenuem & hîc Apollo iam grandi copiosam.

Noctilucam.] Interpretatio est Græci Epitheti *νοκτιλαμπῆς ἢ νοκτιφανῆς*, quæ tribuuntur lunæ lucenti noctu.

Prosperam.] Sæpius hoc epitheton *ἐνεργητικῶς* vsurpatur, vt lux, fortuna, sidera prospera, quæ successus hominum votis respondententes immittunt, aut certè adiuuant, sicut hîc luna dicitur hoc significatu lætas facere fruges suo influxu nocturno & rote fecundare & maturare, & inde creditur vox (prosper) nominari, quodd' procul res ab asperitate remoueat, aut pro spe & opinione admoueat. *Celerem voluere* dicitur *ἐλλωσι*, vt Ode 12. lib. 3. *celer excipere aprū*, pro, dum celeri volumine intra dies 27 & octo horas Luna cōficit suum cursum: sed sol absoluit suum intra 365. dies & quartam diei.

Pronos menses.] Id est, labiles, fluxos & citos. Cicero lib. 2. de natura deorum sic notatione declarat *mensis*, quum de Luna & Diana loquitur. *Hec dicta est*; quia noctu quasi diem efficeret. adhibetur autem ad partus; quod hi maturefcunt, aut septem nonnunquam, aut plerumque nouem Luna cursibus: qui quia mensa spatia conficiunt, menses nominantur.

Diis amicis.] Quod Græcè dicitur φίλοι, gratum & Diis placens.

Docilis.] Id est, quæ didici ab Horatio Sapphicos 10 modos.

Explicatio Rhetorica.

Metrum est Sapphicum.

^a Synecdoche generis pro liberis tam pueris, quam puellis Niobes.

^b Metonymia est causæ pro verbis arrogantibus, superbis, & petulantibus: quibus Niobe sese magnificentissimè iactauerat.

^c Synecdoche est partis pro toto gladio, hasta & similibus armis.

^d Metaphora ab animantibus.

^e Metonymia rei pro signo illius & simulacro.

^f Synecdoche est partis pro tota ciuitate, atque rursus metonymia subiecti pro omnibus ciuibus introducto in oppidum simulacro lætantibus.

^g Exclamatio est per commiserationem cum epizeuxi continua eiusdem soni repetitione.

^h Synecdochica est periphrasis pro τὸ ἐμὲν, id est,

foetus uterinos. ⁱ Synecdoche est totius pro vtero, parte alui, quæ Græcè dicitur ἡ μήτρα, Gallicè *l'amarri*.

^k Synecdochica est periphrasis Iouis.

^l Synecdoche est primum generis pro vulturibus illis sex, qui Remo annuissent, ait Dionysius lib. 1. Deinde metonymia causæ pro meliori auspicio inde edito.

^m Metonymia similis est causæ pro Musica lyrica, cuius doctor fuit Apollo, ut patuit Od. 32. lib. 1.

ⁿ Metonymia eiusdem modi, cuius fuit Od. 1. lib. 2. *Daunia cades*, pro Camœnis Apulorum & Larinorum, id est, pro versibus Venuinis & Horatianis.

^o Pro toto Sapphico numero per synecdochè membri, & ictum pollicis pro tactu & pulsatione fidium & chordarum numerosè sonantium. Itaque videtur hic duplex significari musica, vocalis & instrumentalis, sicut canet ode non sequenti proximè, *verba loquor socianda chordis*: ubi, ut hîc, videtur poeta respicere ad Psalmum & ad vim verbi, vnde vox Psalmus ortum habet, de quo dicitur ode 13. proximè sequenti.

^p Altera synecdoche, sed generis pro Apolline.

^q Similis est tropus pro luna. Possunt enim dici & cæteri planetæ & stellæ noctiluci, quum noctu luceant: quanquam Varro contrâ sentit libro 4. de lingua Latina, à quo Luna dicitur sola noctu lucere, idem tamen ipsomet nomine lucernam appellat noctilucam.

^r Breuis est prosopopœia, ubi nupta sic loquens inducitur, postquam fuerit coniuncta viro.

ODE VII. AD TORQUATVM.

Theticum.

Torquatum Poeta studet, recordatione breuis & caducæ vitæ, reuocare ab immoderata rerum mutabilium partimonia ad cultum illius degendæ iucundiorē, mortalia solum, non immortalia curantem.

D^affugere niues, ^bredeunt iā ^cgramina cam-
Arboribusq; comæ. (pis)

^dMutat terra vices & decrefcientia ripas
Flumina ^dprætereunt.

^eGratia cum Nymphis, geminisq; sororibus aude
Ducere nuda choros.

Immortalia ne speres, ^fmonet annus, & alimum
Quæ rapu hora diem.

Frigora & mitescunt Zephyris: ver ^hproterit æstas
Interitura, simul

Pomifer autumnus fruges effuderit: & mox
Bruma recurret iners.

Damna tamen celeres reparant caelestia luna.
²Nos ubi ^kdecidimus,

¹Quò prius Aeneas, quò Tullus diues, & Ancus,
^mPuluis, & umbra sumus:

³Quis scit, an aduciant hodierna crastina summa
Tempora Di superi?

Cuncta manus auidas fugient heredis, amico
Qua dederis animo.

⁴Quum semel occideris, & de te ⁿsplendida Mimos
Fecerit arbutia,

Non, Torquate, genus, non te facundia, non te
Restituet pietas.

⁴⁰Infernis, neque enim tenebris Diana pudicum
Liberat Hippolytum:

Nec Lethaa valet Theseus abrumpere caro
Vincula Pirithoo.

Analysis Dialectica.

Huius Odes Theticum collatione dissimiliū explicatur, & ita planius enunciatur: Annus quidem, ipsiusque minutæ particulæ, horæ, dies, hebdomades, menies, atque partes; quæ tempora dicuntur anni, Gall. *Saisons*, ver, æstas, autumnus, hyems cedunt: quarum quod aliq̄ dederunt damnū, id ab aliis postea temperationis vicissitudine relatur: longè autem secus mortalibus euenit, qui quum semel occubuerunt, nunquam solent in vitam redire. Ea quidem certè fuit querula iusti Iobi agnitio in acerbitate sui doloris, magnitudineque calamitatis cap. 7. v. 6. *Dies mei, ut radius textoris, celeriter prætereunt, ac deficiunt sine vlla spe reditio- nis: memineris vitam meam esse ventum & oculus meum non restitutum bona persuenda: Vt nubes abit & euanescit: sic qui*

descendit in sepulcrum, inde non ascendet amplius: nec domum suam redibit nec ipsum locum pristinae habitationis agnoscat. Itè cap. 9. eiusdem comparat dies suos cum celeribus cursibus, nauis vento secundo pulsâ, & volatu aquilæ ad prædam. Item ultò magis c. 14. Hinc profectò, id est, à doctrina Hebræorum fluxit omnis scientia reliquarum gentium, Ægyptiorum primum, deinde Græcorum, postremò Latinorum: quorum omnium libri sunt pleni talium admonitionum de breuitate vitæ humanæ, de interitu, atq; reditu in lucē hominibus negato. Iam ad nostrum argumentum redeo, quod fufius hic tractatur ab Horatio, quàm à Catullo, hoc modo:

Soles occidere & redire possunt:

Nobis quam semel occidit breuis lux.

Nox est perpetua vna dormienda.

Nam primus versus habet hic protasin, quæ longè verisima est: reliqui autem duo antapodosis, quæ profus est Christianis Epicurea & impia: vt enim Catullus Lesbiam amicam doceret voluptates in vita perfrundas, solem & vitam hominis dissimiliter ita comparauit: Non, vt sol quotidie & oritur & occidit, oriturus denuò: non, inquam, sic hæc vita seme lecepta homini restituitur ad iucunditatem. Moschus eiδυλ. γ. in Epicedio Bionis Poetæ Bucolici argumento profus 10 omnino huic simili vtitur, sed partibus æquè longo & δυσφόρως enunciato.

Αἰεὶ τὰ μαλάχα μὴ ἐπὶ κατὰ κῆπομ ὄλωνται,
Ἡὲ τὰ χλωρὰ δέντρα, τὸ τ' ἀδάλας ἔλαρ ἀνήτορ,
Τ' ἔσπερον αὖ ζῶοντι, καὶ εἰς ἔσθ' ἄλλο φύοντι.
Ἄμμες δ' οἱ μεγάλοι καὶ κερτεροὶ ἢ σφοδρὸν αἴσθρες,
Ὅππότε πρῶτα δάνομες, ἀάκοι ἐν χθονὶ καίλα.
Εὐδόμεσ δ' ἄλλα μακρὸν, ἀτέρμονα, νήξετομ ὕπνον.
Eheu! postquam malua in horto perierunt,
Aut viride apium, aut floridum & crispum anethum
Postea reuiuiscunt, & anno sequenti renascuntur:
Nos autem viri, tam magni & fortes, quam sapientes
Quum semel occidimus, surdi in tellure cauata
Dormimus somnum bene lögum, ingentē & perpetuum.

Impietas ista quodammodo condonanda est auctoribus profanis, qui πλὴν τῶν νεκρῶν ἀνάστασιμ, mortuorum redintegrationem & vitæ felicitatis, æternæ immortalitatem ignorarunt: quam nos Christiani certò speramus, libereq; profitemur. Protasis 13. versibus huius Odes extenditur, quorum sex primi occupantur in describendo vere ex variis ipsius effectis & circumstantiis, herbis & arboribus passim virescentibus, ac fluminib. decrescen- 30 tibus, Nympharum & Gratiarum saltatione: qualis descriptio fuit Ode 4. lib. 1. Soluitur &c. reliqui autem septem versus in cæteris anni partibus explicandis versantur, ex adiunctis ipsarum affectionibus.

Immortalia ne speres.] Aristot. l. 2. Rhet. c. 4. o. vocat hæc sententiam, ἐνδυμηματικὴν μὲρ, ἢ ἐνδυμηματος δὲ μέρ, id est, quæ vim habet enthymematis, est tamen remota à conclusionē & corpore, vt διατὰ χθὲν τὸν διατὸρ, ἢ ἀδάλατα διατὸρ φρο- 40 νήρ, id est, mortalem mortalia oportet, non immortalia mortalem cogitare. quod est sumtum è quodam Poeta.

2 Antapodosis est, quæ ostendit semel mortuis reditum in vitam non patere, sed eos in puluerem mox resoluendos, illustrata parium collatione, qualem in Od. 4. l. 1. protulimus ex Phocyllide. Prudenter autem instituitur hæc antapodosis è numero multitudinis, quum in animo statutū haberet Poeta traducere duntaxat Torquatū è cultu vitæ sordidiore ad mundiorē & honestiorem, abiectâ congeredi tantas heredibus opes curâ, sed vino potius eâ, lautioribusq; epulis pellendâ: ad quod etiam multò cautiùs inuitatur Epist. 5. l. 1.

3 Eadem antapodosis velut Antithesis hic inter-rumpitur quatuor proximis versib. de spatio vitæ longioris incerto: vnde Poeta videtur efficere, dum vita superest, animo in primis obsequendum, quod pertinet ad sequentem conclusionem.

4 Repetitur eadem antapodosis intermissa, & remotione caussarum confirmatur, quæ, tamen si potentissimæ sunt hominum iudicio, minimè tamen possunt eximere mortuos ex ipsorum statu, nec facere, vt reuiuiscant.

5 Eadem declaratur (vt genus quoddam) duobus exemplis specialibus, sic ἐνδυμηματικῶς comparatione maiorum diiudicatis: Diana non potuit Hippolytum ab inferis, neque Theseus Pirithoum vindicare: multò minùs igitur Manlius Torquatus illuc semel derufus poterit à quoquam reuocari; quæ mortalibus nõ sunt

immortalia speranda, sicut initio propositum fuerat. Quam complexionis sententiã firmat distichon Græcum, Μὴ σὺ γὰρ θνητὸς ἐὼμ, ὡς ἀδάλατὸς πλοῦζες

Οὐδὲρ γὰρ βίότῃ πρὸν ἐφημέροισ.

Ne tu, quum mortalis sis, rationem rei cuiusquam subducas, tanquam immortalis: nihil est enim fidum ac certum in vita hominibus vnus diei.

Enarratio Grammatica.

SI Horatius natus est Lucio Manlio Torquato Cos. Sid est anno ab Vrbe condita 689. vt Ode 21. lib. 3. dictum est; oportet Oden decantatam ab ipso valdè decrepito. Consulatus enim virum annorum quinque & quadraginta requirebat, & aliquot alios præter hos studium Horatij postulabat.

Diffugere.] Id est, quæ priùs frigoribus congelata niue pruinaq; concreta fuerant, iam admixto tepore liquefacta, dilapsa, diffusa & dissoluta sunt, quod Græcè dicas, διεφύκητότα καὶ διαλελυμένα τῆ χλιάνοσι παρωσιμχθείση. Quid autem nix sit, & vnde dicatur, vide Od. 2. lib. 1.

Flumina.] Id est, contenta intra suos alueos decurrunt flumina. Ripa autem propriè est fontium & amnium, vt littus maris. Illud tamen de mari Pontico Plinius lib. 18. usurpauit: Thynni dextra ripa intrant, laua exeunt, sicut etiam ὄχθη Græcum huic respondens. Odyss. 1. Εἰμ μὴ γδ λειμῶνες ἀλδὸς πλοῖοις παρ' ὄχθας. Insunt enim prata cani maris ad ripas, pro ad littora, vt Eustathius λέγει ἀγριαλὸς. Ripa autem videtur dicta ex eo, quod ingenti motu aquarum rumpatur, cuiusmodi est etymon τῆς ῥηγμίνος, quo Pindarus vsus est Nem. 6. Επὼδ. α.

— τὸν Ἰαμάθεα

τίκτ' ἐπὶ ῥηγμίνι Πόντε, id est,

— quem Psamathea

Peperit in littore Ponti.

nisi malis etymum ducere τὸ πλὴν ῥεπλῶ, ab impetu venti, quo iactetur ripa, vnde τὸ ὕδωρ ῥιπίζε δυνά λέγεται, aqua dicitur flatu ventilarī & refrigerari. Eiusdem est notationis ἀκλῆ, vox flexa ex ἄγω, frango, eò quòd vnde ad littus al- 40 lissæ diffringantur. Littus quoq; dicitur, quòd ad ipsum aqua alluat, vel allidatur. De hac vtraq; voce dictum est Ode 2. lib. 1. Sic Cæsar de priori lib. 6. de bello Gallico, Erat inter Labienum atq; hostem difficili transitu flumen, ripisq; præruptis. Θῖνα, eiusdem cum hoc notionis, Grammatici volunt dici τὸ εἶναι δυνά, ἢ τὸ εἶναι τὴν πρὸς τῆς ῥηγμίνος κρούσιν, quòd feriat collisione fluctuum: ad quod etymum videtur alludere vers. Eclog. 9.

Huc ades: insani feriant sine littora fluctus, vnde non longè recedit illud Ripæ superius. ὄχθη denique quasi ἐξ ὄχθης τὸ ἔχειμ, τὸ εἶναι ἐξέχειμ, quòd exstet & emineat aquis: quòd pertinet illud Eustathij in Iliad. o. pag. 1024. ὄχθας δὲ εἰ μόνον ποταμῶν ἔχειμ, ἀλλ' ἰδὲ καὶ τὰ φερόντα αἰεὶ εἰσὶ χεῖλη καὶ ἀεσοκαφαὶ κοίτης τὰ φρε, non solum flumij ripas habent, sed vides etiam fossam habere, quæ sunt velut labra & caua fossa terræ egesta. Sic cap. 11. vers. 12. epist. ad Hebr. littus maris dicitur Græcè τὸ χεῖλ' τῆς θαλάσσης ex Hebræo Gen. cap. 22. vers. 17. hal saphah hayam, i. ad labium maris, id est, oram & marginem.

Gratia.] Nomina Gratiarum vide Od. 4. lib. 1. & cur nudæ fingantur, Od. 30. eiusdem. Hæc tamen nuditas Gratiarum saltantium possent intelligi ἀνδ' ὀπμιυδίου loci citati, propter cæli verni temperationem.

Zephyrus.] De his ventis lege Od. 4. lib. 1. De simul temporis particula iam dictum fuit Ode 4. lib. 1. & 27. lib. 3. æquivalente τῷ, vt primum, simulatque, quam primum, statim vbi, postquam.

Autumnus.] Pomifer dicitur ὀπωρινὸς ἢ ὀπωροφόρος, ἢ τεθαλίσα ὀπώρη κερποφόρος: sed Grammatici tradunt ab

aucto anno post conditas & collectas fruges, vt Od. 5. lib. 2. fuit notatum.

Bruma.] Hęc vox fortasse dicitur *βρῦμα*, à stridore & crepitu dentium, qui editur in rigore febrium, quasi *βρῦμα ἢ βρῦμος*, stridor: pauld tamen aliter definitur Od. 6. lib. 2.

Celeres.] Ita dicuntur, quod celeriter cursus suos conficiant. Sic Ode superiori, *noctiluca celerem*.

Decidimus.] Tanquam flosculi plantarū decidimus, & è vita excedimus, vbi est ellipsis, eò decidimus, quò decidit Æneas: & similis comparatio est Ili. 5. v. 146.

Ὅτι οὐ φύλλον ἔσθ' ἔτι, τοῖδε καὶ ἀδ' ὄρω.

Qualis est foliorum natura, talis est & hominum.

Non dissimilis est sententia Propertij lib. 3. Eclog. 3.

Haud vllas portabis opes Acherontis ad vnda,

Nudus ab inferna, stulte, vehere rate.

Victorum victis pariter miscbitur vmbri.

Consule cum Mario capte Iugurtha sedes.

Lydus Dulichio non distat Cræsus ab Iro.

Optima mors, parca qua venit apta die.

Vide ibidem confirmationem huius versus.

Pius Aeneas.] Sic Virgil. eum appellat insignem pietate virum, & post: *At pius Aeneas.*

Tullus.] Tullus Hostilius Rex Romanorum tertius fuit, qui regiam habuit in monte Cælio, quem postea Ancus Martius Rex quartus Roman. dicitur pomerio inclusisse & nomen inuenisse *τὴν ἀγκύρα*, id est, ab incuruo cubito; quem non poterat expugnare: de quo vide Seruium 6. Æneidos in vers. *Quem iuxta sequitur iactantior Ancus*, de his regibus lege lib. 1. T. Liuij, & 3. Dionys. Halicarn.

Dederis animo.] Phrasis est Græca, *δέναι π' ἑυχῆ*, dare aliquid animo, pro illum re aliqua oblectare, illi indulgere, vel obsequi, quod sic etiam Græcè dici solet, *χαρίζεσθαι τῷ εὐνοῦντο θυμῷ ἢ ἰδοντὶ ἢ ἐπιθυμῶν καὶ τοῖς πάθεσι*, indulgere suo animo vel voluptati, vel cupiditatibus & affectibus. De Minoe dictum Ode 28. lib. 1. ex 5. Diodori. Hunc & Rhadamantum & Æacum Homerus scribit apud inferos de impiis indicare, vt Virgil. lib. 6. Æneidos scribit ad vers. *Quæsitot Minos*, de quo reuises notas Gram. 40 in oden 13. lib. 2.

Fecerit arbitria.] Sententiam pronunciauerit aut iudicauerit de te incorruptè & integrè: vel tua causa sic à prudenti iudice Minoe arbitrata fuerit, vt loquitur Agell. lib. 1. cap. 13. quem Erasmus imitatus dixit, sed tamen cū præmunitione, vt verbis Agellianis vtar, *Carmina Empedoclis arbitrati sunt*, id est, *perpenderunt & iudicarunt*. Sed de duplici arbitratorum genere lege notas Grammat. in Od. 7. lib. 2.

Hippolytum.] Fabula Hippolyti narratur 15. Metam. 50 qui fuit filius Thesei & Hippolytæ Amazonis, & fugiens insidias nouercæ Phædræ, filiæ Minois ab equis territis aspectu belluæ marinæ distractus est, atq; postea in vitam restitutus ab Aesculapio precibus Dianæ: propterea Virbius dictus est, quia bis fuit in vita vir: oportuit tamen illum iterum mori. De hac morte locus Seruij in Aeneid. 6. versu. *Infelix Theseus* intelligendus est, quem tamen ferunt ab Hercule liberatum, vnde ibidem scribit interpres frequenter poetas variare fabulas. Hippolytum ab inferis liberatum Virgilius dicit, Horatius contra: neque enim Diana pudicum liberat Hippolytum. Itaque nemo potest eximi à morte. De Pirithoo dictum est, vt de Theseo à Plutarcho in ipsius vita, vt monuimus in Gram. Od. 4. lib. 3. sub finem.

Lethea vincla.] Id est, infernalialia.

Non, te Torquate, &c.] Quoniã poeta incidit in mentionem generis Manliani, dicemus gentem Manliam antiquissimam & Patriciam fuisse: qualem Cic. in ora-

tionem pro Sylla primum quidem ostendit: sed idem postea in 1. Philippica testatur Plebeiam fuisse propter vnus M. Manlij scelus. Ideoque T. Liuius lib. 6. Manliæ gentis decretum sine vlla Patriciæ mentione commemorat. Itaque Manlij duorum generum fuerunt. Quod ad cognomē *Torquatū* attinet, id *ἐπιτόκος* sumtum de viro torque aureo ornato: qualem Cicero lib. 3. de Officiis & lib. 1. de finib. scribit T. Manlium reportasse, postquam singulari certamine, Gallo deuicto torquem detraxisset, vt Propertius lib. 4. Eleg. *Torquis ab incisa decidit vncagula*, vt etiam Agellius lib. 9. cap. 13. *Caput Galli ad Anionem pracidit, torquem detraxit, eamq; sanguinolentam in collum posuit.*

Explicatio Rhetorica.

METRUM est dicolon, distrophon, cuius prior versus est hexameter: posterior constat duobus distylis & pentemimeri Heroica.

^a Verbum *diffugiendi* translātū ab animantibus, pro, niues fusæ & liquefactæ sunt, & tepore veris solutæ, quæ acri hyeme glaciatae & constrictæ fuerant.

^b Similis est troptus, pro, renascuntur & virescunt omnes plantarum flores & frondes.

^c Synecdoche est speciei pro qualibet planta; siue arbore, siue frutice, siue herba, quæ virescunt, flores fundunt & frondescunt.

^d Sumtum est hoc à viatoribus, & non est hic excedere ex ripis & exundare, sed intra alueum contineri, & rectà decurrere.

^e Synecdoche generis pro Aglaia specie, vt *fororibus* pro Euphrosyne & Thalia vel Petho.

^f Metaphora est, quod inanimato tribuitur, quod est animari.

^g Sumtū à maturis frugibus: vt, *sunt nobis mitia poma.*

^h Similis est tropus, pro æstas succedit veri; sed ab animantibus, quæ res pedibus conculcare & vastare solent. Ita *effuderit* sumtum est à liquidis & aquis; vt 2. de natura Deorum, *mare conglobatur vndique, æquabiliter effunditur, neque redundat vnquam*: Sed hic *ἐμπνῶς*, vt Aggr. 1. *ararium effundamus, patrimonium*, pro quo Plautus dicit; *Prodigere, vt si quid festo die prodegeris, profesto egere liceat, nisi peperceris*. Hinc effusio, quæ quamuis in Patriciis dicitur imitari liberalitatem, propriè tamen vulgò vocatur prodigalitas.

ⁱ Metonymia effecti pro efficiente homines ignauos & inertes. Posset etiam in substantiuo *Bruma* metonymia subiecti temporis notari pro ignauo & intractabili frigore, quod assolere comitari solstitium illud hybernum; vnde *Bruma intractabilis*, vt *frigus*, lib. 1, Georg. vocatur

Vsq; sub extremum bruma intractabilis imbrem.

quam ode. 6. lib. 2. è lib. 1. fastorum sic descripsimus, *Bruma noui prima est, veterisq; nouissima solis.*

Itaque duplex potest hic statui tropus per metalopsin.

^k Metaphora est à foliis & floribus plantarum potius, quàm à casu aliarum rerum, sicut ex hoc loco lib. 2. de officiis apparet, *ficta omnia celeriter tanquam flosculi decidunt*, quo tropo vsus est D. Iacobus cap. 1. vers. 11. *ἡ τὸ ἀδ' ὄρω ἀντὶ ἐξέμω, & flos ipsius (diuitis) decidit*. Posset etiam sumi ab iis, qui interficiuntur inter pugnam, vbi cadere dicuntur, vt Cicero dicit lib. 7. ad famil. Epist. 3. *aut in acie cadendum, id est, moriendum*. Ita quoque Thucyd. libro 2. *πολλὰ δὲ καὶ σπαιτὸ πρὸς ἡδ' ἐπιστρῶσαν ἐλασσόνων, multi etiam milites iam ceciderant*, id est, *interfecti fuerant à paucioribus & inferioribus*. Sed præstat à plantis sumere, vt ostendit hic locus lib. de senectute, *pomamatura & coacta sponte ex arboribus decidunt*, quod Gaza vertit, *ὁ πῶρος οὐδ' ὄρω*, *ὁ πῶρος ἔστι τὸ πρὸς τῶν ἄνω κλάδων ἀπὸ τῶν ὑποκλάδων*, & *decidua quercus*

quercus apud Ovidium, & decidua quotannis poma apud Plinium, Græcè τὰ μῦλα ἐπέφυμα.

¹ Anaphora est, ac præterea synecdochica periphra- sis inferorum, quò descendunt illustrissimi quique & potentissimi.

^m Metonymia est materiæ pro hominibus inde fa- ctis & eòdem resoluendis, tanquam diceret, ἀνθρώποι μὲν κρότοι, homines sumus exigui temporis, sic Phocyllides,

Σώμα γὰρ ὅν γαίης ἔχομεν, καὶ πάντες ἐς αὐτὴν
Λυόμενοι κόνις ἴσμεν.

Corpus enim habemus ex terra, & omnes in eam resolu- ti, pulvis sumus.

Sic quoque Sophocles in Aiace,

Ἀνθρώποι ὅτι πνεῦμα καὶ οὐκ αἶμα μόνον.

Nibil est aliud homo, nisi ventus & umbra, quâ nihil est inanius, vt, quû aliquid esse videatur, nihil sit: cuius inanitatem Pindarus homini attribuit hac definitio- ne, Ἀνθρώπος ὅτι οὐκ ἔστιν ὄντως, id est, homo est umbra somnium, Πυθ. n. in fine: quæ definiendi ratio est Emphatica. Non enim homo simpliciter dicitur ὄντως, sed οὐκ ἔστιν ὄντως, quia, si nihil est vanius somnio, quid nobis relinquit ipsius umbra? nihil prorsus omnino. Sic denique D. Iaco- bus cap. 4. testis omnium locupletissimus: ποῦ γὰρ ἡ ζωὴ ὑμῶν; ἀτμὴς γὰρ ὄντως ἢ πῶς ὀλίγον φαινόμεν, ἔπειτα δὲ ἀφανίζο- μένη. quæ est enim vita vestra? vapor quidam paulisper appa-rens, & deinde evanesens.

ⁿ Metaphora est à luminoso corpore ad memora- bilem, veram, celebrem, & iustam Minois censuram.

ODE VIII. AD C. MARTIVM CENSORINVM.

Theticum.

Alij quidem muneribus magni pretij sodales suos demereri solent: ego verò de eo, quod mihi suppetit solùm, & Cenforino in primis placet, illi gratificari volo.

Donarem pateras gratæq; commodus
Cenforine meis^b ara sodalibus:
Donarem tripodas, præmia fortium

Graiorum: neque tu pessima munerum

Ferres: diuite me scilicet artium,

Quas aut Parrhasius protulit, aut Scopas,

Hic saxo, liquidis ille coloribus

Solers nunc^c hominem ponere, ^d nunc Deum,

² Sed non hæc mihi vis: ³ non tibi talium

Res est, aut animus deliciarum egens.

Gaudes carminibus: ⁴ carmina possumus

Donare, & pretium dicere muneri.

⁵ Non incisa notis marmora publicis,

Per quæ ^e spiritus & vita redit bonis

Post mortem ducibus: non celeres fuga,

Reiectæq; retrorsum Annibalis mina,

Non incendia Carthaginiis impie,

Eius, qui domita nomen ab Africa
Lucretus rediit, clarius indicant
Laudes, ⁶ quàm^f Calabra Pierides: neque,
⁷ Si charta sileant, quod bene feceris,
Mercedem tuleris. ⁸ Quid foret Iliæ
²⁰ Mauortioq; ^h puer, si taciturnitas
Obstaret meritis inuida Romuli?
Ereptum Stygis fluctibus Aeacum
Virtus & fauor & lingua potentium
Vatum diuitibus coniecit insulis.
⁹ Dignum laude virumⁱ Musa vetat mori!
Cælo Musa beat! ¹⁰ Sic Iouis interest
Optatis epulis impiger Hercules:
Clarum^k Tyndaridæ sidus ab infimois
Quassas eripiunt aquoribus rates:
³⁰ Ornatus viridi tempora pampino
Liber vota bonas ducit ad exitus.

Analysis Dialectica.

Huius propositi prima ratio è loco diuerforû sum- ta est, & τὸ ἀποδεικνύειν ita potest collocari: Si Horatius esset insignis ille pictor Atheniensis Parrhasius, vel clarus sculptor vel statuarius Scopas Ephesus; dona- ret quidem M. Cenforinum poculis, signis, mensis & statuis omnibus affabre factis & regio splendore di- gnis. Hæc propositio elicitur è sexto casu absolute po- sito, qui solet resolui nunc per aduerbia temporis, nunc per connexionem particulam Si: verbi gratia, Si pluri- mum valerem scientia pingendi & sculpendi, signis & vasis pulcherrimis & antiquissimis, Cenforinum impertirem.

² Sed Horatio non est ista pingendi & fingendi fa- cultas: ille igitur non potest offerre M. Cenforino eius- modi munera. Hæc assumptio fit ex antecedente pro- positionis negato. Hic antecedens propositionis non assumptio poeta, neque consequens eius conclusio; sed assumptio cōtradictione antecedentis, cōtradictio cō- sequentis contra formam syllogismi concluditur. Re- cte autem inuersâ simpliciter propositione per modû connexi, secundum sic concludetur, Si possem Cen- forinum impertire pulcherrimis & antiquis. signis & vasis, magnam eorum vim necesse mihi esset, haberem: Sed talem non habeo: Quare nequeo illum muneri- bus tantis ornare. Quidam existimant hanc vim refe- rendam esse ad diuitias, nec fortasse temerè. Celebra-

tur enim opulentia heredum cuiusdam Scopæ, quam exspectauit ille Critias vnus è triginta Tyrannis Athe- niensium, vt Plutarchus scribit in vita Cimonis: sed meo iudicio vis ista videret potius referenda ad scien- tiam artificij.

³ Adhuc poeta ostendit, in quo non posset Cenfo- rino prodesse: nunc autem quarum etiam rerum desi- derio idem teneatur, prioribus neglectis, planum facit cum pollicitatione aliarum ac potestate promissum soluendi: quæ axiomate discreto ex alteris diuersis pronuntiantur; vbi τὸ ἀνὰ τὰ πρόσωπα sublatum fuerit ap- positione discretiæ cōiunctionis, & virgulâ voci egens subscripâ, vt antè notâ membri voci Deum: sic ergo e- nunciatur, res domestica Cenforini non eget talibus donis, sed ipsius animus delectatur carminibus encomasticis & commen- datitiis. Illa enim sunt Isocrati ἀποδείξαι δὲ δῶρα, in principio orationis ad Nicoclem: vbi κατὰ τὴν οὐκ ἀνομοίωσιν σύγκρισιν confect suum munus Isocrates cum illo reliquorû ho- minum: vnde videtur hic locus translatus, οἱ μὲν οὐκ ἔστιν, ὁ Νικόκλει, ὑμῶν τοῖς βασιλευσιν ἐδῶταις ἀγεῖν, ἢ χαλκῶν, ἢ χρυσοῦν εἰργασμένων, ἢ ἀλλὰ πρὸς τοῖσιν ἡγεμῶσιν, ὡς αὐτοὶ μὲν ἐν δόξαισι εἰσὶν, ὑμεῖς δὲ πλεῖστ' ἐτε. λίαν ἔδδξαν οὐκ αἰμοὶ κατὰ φανείας, ἢ δόσιν, ἀλλ' ἐμποεῖαν ποιῶμενοι, καὶ πολλὰ τεχνικὰ τερον ἀντὶ πω- λῶντες οὐκ ὁμολογῶντων κατὰ πλεονεξίαν. Εἰ γὰρ δὲ ἠγνοῦσάμενοι, & c. id est, Quibus, ὁ Nicocles, in more ac instituto est positum, vt hi vobis regibus asserant vestes, aut es, aut aurum elaboratum, aut

Publicis notis, id est, literis, quas etiam Græci dicunt

Spiritus & vita. Duarum harum vocum geminatione immortalitas eorum, qui carminibus celebrantur, notatur. Simili coniunctione vterur Ode sequenti,

Spirat adhuc amor
Vinuntq; commisti calorès.

Incensia. Poeta tribuit Ennio descriptionem delectæ Carthaginis ab Africano inferiore, qui iam mortuus erat ante natum posteriorem Africanum Pauli Aemilij filium. Ennius quidem vestigalem Carthaginem à superiore Africano factam cecinit. Dicere pretium nonnullis est, quod Terentius enunciat in prologo Heaut. Statuere pretium arti. & Cicero 4. Ver. Imponere pretium Gallicè, metere pris.

Iliæ. De Iliæ & aliis ipsius nominibus vide annotationem in 2. Od. lib. 1.

Indicant laudes. Aliter Sallustius construit hoc verbum: non amplius potestatem faciendam, nisi de eo: id est, de coniuratione indicaret.

Bene feceris. Donat. Eunuch. Act. 5. Sc. 9. v. 61. ad verba Thraſonis, bene fecisti, gratiam habeo maximam, notat facta militibus adscribi. Ita Sallust. initio coniur. Catil. Atheniensium facta pro maximis celebrantur: sic etiam Catul. facta Cimbrorum & Marij dicit pro rebus præclare & fortiter gestis ab illis.

Calabra. Patria Ennij fuit Rudia Calabriae oppidum, vt cecinit Ouidius:

Ennius emertit Calabria in montibus ortus.

de quo Silius 1. 12. canit, Rudia genere vetusta.

Aeacum. Hic Aeacus fuit filius Iouis ex Europa, vel ex Aegina & rex Oenopiæ, quem Iupiter propter illius æquitatem allegit iudicem Rhadamantho & Minoi apud Inferos.

Puer. More Græcorum dicitur pro filius, πῦς, Romulus.

Stygiæ. Dicitur de hac voce Ode 34. lib. 1. & quid sit & vnde inclinetur.

Mauortis. Cic. 1. 3. de nat. Deor. enodat sic hoc nomē, vt videatur magna vertere.

Insulis. Insulas Fortunatas, id est, vulgò campos Elyſios intelligit, quas Strabo lib. 1. collocat ad extremum Mauritaniae versus Oceanum. Insula autem Grammat. Festo & Isidoro creditur dicta, quod in ſalo, id est, in mari sit posita, vt Græcè νῆσοι ἄλογα, τὸ νῆυ, τὸ νῆυδῶ, quod, vt ait Plinius, videatur in mari fluitare: eadem est ratio nominis Græci νησῶν, & Latini anas à natando. Seru. in Aeneid. 6. vers. fortunatorum nemorum alludit, inquit, ad Insulas Fortunatas, quas supra lib. 5. in ver. Concilia Elyſiumq; colo & c. diximus campos Elyſios, & esse aut apud Inferos; aut in insulis Fortunatis, aut Lunari circulo: & utrumque Græcè ἡ μακρῶν νῆσος καὶ τὰ πόδια Ἠλύσια: cuius posterioris vocis duplex redditur ratio, aut ἡ νῆυδῶ καὶ ἡ νησῶν ἐκείσε ἡλεσιμ; quod illuc ingrediuntur anime, aut ἐὺ λυσιμ, à priuatione dissolutionis, vt vult Hesychius, vnde indicatur error eorum, qui putant dici ab Elisa filio Iauan & nepote Gomer.

Dignum. Huic similis fuit locus Pindari paullò antè citatus.

Calo musa beat. Hoc videtur è Theogonia Hesiodi sumtum, δ' ἄλλοι δὲ ἄνθρωποι Μῦσαι φιλεῖνται, beatus est, quem Musa amore prosequuntur.

Sic Iouis, & c. Sic μῦθεσσιν non tam norat similitudinem, quàm iudicium facit & relationem eius, quod præcessit de facultate Musæ ad immortalitati consecrandos hic commemoratos: vbi singulis verbis, interest, eripiunt, ducit τὸ sic præponendum intelligimus. Quod autem vorà solita sint Baccho fieri, liquet ex hoc versu Aeneid. 7. ad finem,

Adsit lætitiæ Bacchus dator, & bona Iuno.

Quassus. Sic loquutus est Ode 1. lib. 1. mox refecit rantes quassas.

Tyndarida. De Castore & Polluce vide Od. 3. lib. 1. vbi cognominantur ἀνθρωπιῶνε lucida sidera.

Tempora ornatus. Ellipsis est, secundum, pro quo Orator diceret Bacchus habens tempora viridi pampino ornata.

Explicatio Rhetorica.

Genus metri simile est primæ lib. 1. Totum Odes exordium est πῆ λῆξιν ἀνοίσεσθε, sed in verbo donarem reperito initio sententiarum, est anaphora.

Aperta est hic metonymia materię & causæ pro vasis inde factis & signis ductis.

Allegoria est ex alio metonymiæ modo, vbi res subiectæ & significatæ vsurpantur pro adiunctis hominum & Deastrorum signis & statu, vt iam antè bis occurrit Od. 18. lib. 2. & 4. huius.

In nunc iterato in medio est epanodos. Metaphora est ab animantibus, quæ mortuæ videntur quasi reuiuiscere per statuas & imagines.

Duplex est hic tropus: prior est in Pierides, per metonymiam causæ pro carminibus deductis à Pieridibus Musis: posterior, in Calabra, per alium metonymiæ modum, vbi nomen loci ponitur pro ipsius incola Ennio, qui Calaber fuit.

Hic quoque duplex est tropus: alter in charta pro versibus inscriptis in chartis per metonymiam, alter in flectant per metaphoram à rebus vocalibus, quæ compressâ voce silent. Sic Cicero, Musa Varronis silet, pro, nihil scribit Varro.

Synecdochica Romuli, periphraſis. In diuitibus insulis est periphraſis synecdochica camporum Elyſiorum. Item in virtus, fauor, lingua est allegoria è Metonymiis adiunctorum pro subiectis, id est, poetis peritis, disertis & fortium virorum studiosis, qui horum præclare facta commendant memoriæ posteritatis.

Est rursus metonymia causæ pro scriptis versibus, aut pro arte & poesi: vnde illi existunt, vt effecta secunda: quæ causa reperita in medio facit ἐπίνοδον. Hæc sententia debet meo iudicio κατὰ τὸ ἐπιφώνημα, per acclamationem pronuciari.

Synecdoche est primum pro, Castor & Pollux; deinde meronymia rerum significatarum pro ipsis caelestibus signis. Illos Ode 12. lib. 1. pueros Lædæ per synecdochen periphraſticam vocauit, vt Ode 3. eiusdem, fratres Helena.

ODE IX. AD LOLLIVM.

Theticum.

Quod ad exemplum sex grauium & ingeniosorum Poetarum, quos maiestas Homerici carminis à scribendis illustribus & gloriosis virorum factis non deterruit, ab obliuione vindicaturus sit carminibus suis prudentiam Lollij, moderationem, constantiam, & æquitatem,

N E forte credas interitura, quae
 Longè sonantem natus ad Ausidum
 Non antè vulgatas per^a artes
 Verba loquor socianda chordis.

² Non, si priores Maonius tenet
 Sedes Homerus, Pindarica latent,
 Caeq; & Alcai minaces,
 Stesichoriq; graues^c Camæna.
 Nec, siquid olim^d lusit Anacreon.
 Deleuit atas: ^espirat adhuc amor,
 Viuuntq; commissi^f calores
 Aeolæ fidibus^g puella.
³ Non sola comitos^h arsit adulteri
 Crines, & aurum vestibus illitum
 Mirata, regalesq; cultus,
 Et comites Helene Lacæna:
 Primusve Teucer tela Cydonio
 Direxit arcu: non semelⁱ illos
 Vexata: non pugnavit ingens
 Idomeneus Sthenelusve solus
 Dicenda^k Musis prælia: non ferox
 Hector, vel acer Desphobus graues
 Excepit ictus pro pudicis
 Coniugibus puerisq; primus:
⁴ Vixere fortes ante Agamemnona
 Multi: sed omnes illacrymabiles

Urgentur ignotiã, longã
 Noctè: carent quia vate sacro.
⁵ Paullum sepulta^m distat inertia
 Celata virtus. ⁶ Non ego te meis
 Chartis inornatum sileri,
 Totve tuos patiar labores
 Impunè, Lolli, carpere limbas
⁷ Obluiones. ⁷ Est^o animus tibi
 Rerumq; prudens: & secundis
¹⁰ Temporibus dubiisq; ^prectus:
 Vindex auaræ fraudis, & abstinentis
 Ducentis ad se cuncta pecunia:
 Consulq; non vnius anni;
 Sed quoties bonus atque fidus
 Iudex honestum prætulit utili, &
 Resecit alto dona nocentium
 Vultu: & per obstantes^q cæternas
 Explicuit sua victor arma.
² Non, possidentem multa, vocaueris
²⁰ Rectè beatum: rectius occupat
 Nomen beati, qui Deorum
 Muneribus sapienter uti,
 Duramq; ^r callet pauperiem pati:
 Peiusq; letho flagitium timet:
 Non ille pro caris amicis
 Aut patria timidus perire.

Analysis Dialectica.

Q Vis est hominum, qui non probet maximè hoc
 tam laudabile ἀπὸν, quòd eximiã singula-
 riq; virtute cuiusquam scriptoris nemo doctus de-
 beat impediti & retardari, quòd minùs aliquid etiam i-
 pse scribat in tam multiplici variaq; scribendi mate-
 ria, quæ ipsi quotidie suggeratur? Itaque Poeta vide-
 tur voluisse quibusdam hanc opinionem minuere, qui
 se, quòd ab alio primæ partes Poeseos obtineretur, à
 scribendo abstraherent & auocarent: quam quidem o-
 pinionem euellit ex eorum animis inductione sex
 exemplorum; Pindari, Simonidis, Alcæi, Stesichori,
 Anacreontis, Sapphonis, qui nec maiestate carminis
 Heroici, nec granditate Homerici styli sua scripta &
 stylum obscurari iudicârunt, vt re postea compertum
 est. Ita quoque Horatius, non carmina sua, vt reliquos
 Planetas & asteras obscurari, quum in radios Solis in-
 currerunt, (sicut Epigram. lib. 1. cap. 57. docet:

Ἄσπερ ἂν ἡ μαύρῳ ῥοσσε καὶ ἰσθρῷ κύκλῳ σελήνης,
 Ἄξονα δὴνίσσας ἔμπυρ^θ ἠέλι^θ.
 Ὑμνοπόλις δ' ἀγαλῶνδρ^θ ἀπὸ μάλ' ἄλλων Ὀμπε^θ,
 Δαμπαρότοισι Μουσῶν φέγγ^θ ἀναχόμεν^θ.

Vt feruidus sol axe reuoluto astra & magnum luna orbem ob-
 scurat: Sic Homerus Poetas omnes obscurat & abolet clarissimo
 Musarum lumine præditus & ornatus.) non, inquam, dele-
 ri poematis superiorum Poetarum Latinorum existi-
 mauit. Tota autem quæstio potest argumētatione con-
 tractâ concludi, è parium effectorum collatione: Pri-
 mus & summus Græcorum Poeta non obruit, nec de-
 leuit obliuione memoriam posteriorum Poetarum: ne
 putes igitur primos Latinorum Poetarum obscurato-
 ros nomen Horatij Poetæ: quod ἐνδύμμημα primis 12. ver-
 sibus continetur.

² Huius connexi enunciati consequutio negatur,
 quæ quidem negatio id præ se ferre videtur, si fuerit
 antecedens verum, vt hîc est, Homerû priores Poeticæ
 sedes tenere, non ideo consequi illico, vt reliqui conse-
 quentes Poetæ nullo loco futuri sint apud homines. Ex

quibus certè Poeta efficit, ingenium suum à scribendo
 non esse reuocandum, neque Lollio pertimescendum
 sui de ipso carminis interitum.

³ Docuit adhuc sibi non desistendum scripto pro-
 pter excellentiam superiorum Poetarum: nunc verò
 monet abundantiorē semper fuisse materiam scri-
 bendi datam, & vltra quàm oporteret, fusam, si tam fa-
 cilis copia suppetiisset scriptorum. Partes autem mate-
 riæ principes, quam scriptor belli Troiani sibi sumsit,
 hîc enumerantur, maiorumq; collatione explican-
 tur: Non solum temporibus Homeri suggesta est ma-
 teria scribendi, sed longè retrò etiam antè seculis, at-
 que post ipsius obitum ingens illius fuit ybertas. Non-
 nulli parum consideratâ huius Odes quæstione & ar-
 gumentis, existimârunt personas Epopœiæ Homericæ
 ab Horatio hîc ed memorari, quòd illæ profus omni-
 no latuissent ignoræ, nisi earum facta fuissent ab Ho-
 mero celebrata: quæ quidem interpretatio etsi vera po-
 test esse, parum tamen valet ad ostendendum, Poetam
 nostrum minimè deterritum fuisse maiestate, Homeri-
 ci styli à virtute Lollij prædicanda. Hanc apodosin
 confirmant historiæ sacræ, quæ & antiquitate & mul-
 titudine bellorum facillè superant bellum Troianum:
⁵⁰ Herodorus quoque lib. 1. post hunc etiam Athenæus li.
 13. sicut ipsemet Poeta Sat. 3. l. 1.

Nam fuit ante Helenam cunnus tererrima belli
 Causa. —

⁴ Quia necessarius est ad fabricam cuiusque operis
 & perfectionem concursus causarum; certè ad hanc
 abundantem materiam accedere oportet αἴτιον ποιντικῶν
 ἀλλὰ οὐδὲν ἐπὶ τῷ ἀρχαῷ κινήσασθαι, causam efficientem, qua mate-
 riam illam, alioqui ignauam & inertem, excitet & animet: Il-
 lius inopiã factum est, vt virtus multorum atque res ab
 iis præclarè fortiterq; gestæ iaceant obliuione tan-
 quam sepultæ: quòd certè Poeta tractat ex loco diuer-
 sorum: Adfuit quidem semper varia & multiplex ma-
 teria scribendi; sed scriptores defuerunt,

Pinda-

Pindarus, propofita tali poetarum eruditorum & aliorum fcriptorum paucitate, cohortatur Hieronem ad liberalitatem erga viros doctos, Πυθ. γ. qui virtutes ipfius mandent præconio fcriptorum fuorum

— γινωσκόμενα

Ἄρετὰ κλειτὰς ἀοιδῶν

ἤθροια παλαιοί,

παιρὰς δὲ πρὸς ἑαδ' ἄμαρες, id est,

Virtus inclitis verſibus

Celebrata, non poteſt vanefcere

Temporum diuturnitate, ſicut alia:

Sed id pauci queunt facile præſtare.

Ita diuerſitas vtriuſque cauſæ declaratur comparatione diſſimilium, quæ parùm abeſt ab integra ſimilitudine: Vir magno & excelſo animo memorabilibus factis ornatus parùm differt ab ignauro & inornato, ſi virtus illius latet occulta.

6 Iam Horatius concludit, ſe exemplo & inſtituto ſecundariorum Poetarum facturum, vt labores honeſti Lollij in aſſidua hominum commemoratione futuri ſint οἷς ἀμνημονησόμενοι. Sic Virgilius Aeneidos 9. verècundè promiſit atque præſtitit æternam memoriã Euryalo & Niſo,

Fortunati ambo, ſi quid mea carmina poſſunt,

Nulla dies vnquam memori vos eximet auro.

Dum domus Aeneæ Capitoſi immobile ſaxum.

Accolet imperiumq; pater Romanus habebit.

De hoc argumento lege 21. epistolam Senecæ, vbi inter alia hoc ſcribitur, *Studia tua te clarum & nobilem efficiunt. Exemplum Epicuri referam, quum Idomeneo ſcriberet, & illum à vita ſpecioſa ad fidem ſtabilemq; gloriam reuocaret, rigida tunc potentia miniſtranti, & magna tractantem. Si gloria, inquit, tangeris, notiore te epistoſa mea facient, quam omnia iſta, qua colis, & propter qua coleris. Nunquid ergo mentitus eſt? Quis Idomeneia noſſet, niſi Epicurus illum ſuis literis incidiſſet? Omnes illos Megiſtanus & Satrapas & regem ipſum, ex quo Idomenei titulus petebatur, obliuio atra ſuppreſſit. Nomen Attici perire Ciceronis epistoſa non ſinunt. Nihil illi proſuiſſet gener Agrippa & Tiberio progener, & Druſus Caſar Pronepos. Inter tam magna nomina taceretur, niſi Cicero illum aperuiſſet. Profunda ſupra nos altitudo temporis veniet. Pauca ingeniã caput exerent, & in idem quandoque ſilentium abitur. obliuioni reſiſtent, ac ſe diu vindicabunt. Itaque fama æternaq; memoria cuiuſque & gloria ad poſteros duratura nullã re aliã magis, quàm ſcriptis eruditorum virorum comparari poteſt.*

7 Miris laudibus, prudentiæ, æquiritatis & conſtantiæ hic primùm Lollius prædicatur, quæ ſunt attributa perſonæ: deinde ad hæc verba: *vindex auaræ fraudis* ex euſdem factis: quod auaros acerrimè vindicet, & puniat: alioſque maleficos penã grauitè afficiat: in iudicio mirificè abſtineat oppugnatione pecuniæ: poſteã longè pluris faciat honeſtum, quàm vile: hoc tamen poſtremum tractat maiorum comparatione: Non ſolùm, inquit, Lollius probè in magiſtratu fungitur munere optimi, æquiſſimi, abſtinentiſſimi Conſulis: ſed, dum priuatus viuic, omnibus etiam cupiditatibus, ferisq; appetitionibus facile imperat: vt illum diceres perpetuum gerere magiſtratum.

8 Hæc deſcriptio viri beati è diſciplina Stoicorum depromta, conſtat è loco diuerſorum, quorum poſterior pars tractatur comparatè, hi enim non ingenti a ceruo auri & argenti felicitatem hominis æſtimant & metiuntur, ſed ἀνταρξέϊ ψυχῇ, animo ſuã ſorte contento, flagitiis vehemèter inſenſo & inimico: qui omnia vitæ pericula pro amicis & patria negligere non dubitat: qualem Plutarchus prædicat Cimonem Athenis fuiſſe. Hermogenes appellat hanc è diuerſis definitionem,

vel potiùs deſcriptionem viri beati, ἀνδραγαθῆς, qualis eſt initio Pfalmi 1. Dauidici, vt nos oſtendimus in expoſitione analytica odes 1. lib. 1. qui non multum abluſit acataſtaſi euſdem Rhetoris; cuius in hac tritechnia monuimus in admonitione ad Lectorem ode 1. poſt artificium logicum. Meritò quidem talis deſcriptio dicenda eſt ἀνδραγαθῆς τῆ ἀνδρὸς ἀνταρξέως μακαρίου.

Enarratio Grammatica.

A ^{D Lollium.] De hoc dicitur Epist. 2. lib. 1. & 18. euſdem, quas conſules.}

^{Ne forte.] Similis eſt loquendi formula in Palæmo ne Virgiliano, vbi Damoetas proponit præmium Muſicæ victoriæ & effectis commendat:}

— Ego hanc vitulam, ne forte recuſes,

Bis venit ad mulctram, binos alit vberè factus,

Depono.—

Hoc autem proptereã cito, quod interpretes videam de particula, ne, diſtinguenda laborare, vt vis illius tibi clarior fiat è comparatione vtriuſque loci: tamen ille noſtri Poetæ comparatè, hic nunc primùm citatus ex effectis ſimpliciter pronuncietur. Itaq; paſtor Damoetas docet antagoniſtam ſuum Menaicam præmium certaminis, quod deponit, digniſſimum eſſe: vitula, inquit, quam depono, bis quotidie venit ad mulctram & ſuo vberè binos factus alit: ne tu igitur illam in pignus noſtri certaminis accipere recuſes.

^{Interitura.] Hæc ſyntaxis ſic videtur reſoluenda: quæ verba ego natus ad Auſidum longè ſonantem loquor ſocianda chordis, per artes non antè vulgatas, ne credas (illa) fortè interitura. Ita eleganter relatiuum præponitur ſuo antecedenti: quomodo Terentius loquitur in prologo Andriæ, vt, quas ſeciſſet fabulas, placerent populo. Grammatici autem euſdem Terentij Andr. Act. 2. Scen. 2. ad verſ. C. Dane, perii. D. quin tu hoc audis. C. interii: obſeruârunt in poſtremo verbo huius verſ. auxefin eſſe, quod plus ſit interire, quàm perire. Hoc de corporis tantùm exitio dici: illud de vtriuſque & corporis & animi exſtinctione, vt è verſu Plauti latè intelligitur, *Qui per virtutem perit, non interit.* quæ differentia tantùm habet locum, quum de hominibus loquimur, non de rebus inanimis & rationis expertibus, vt hic, *aut patria timidus perire:* de quo dicitur Od. 12. l. 4. ad verſ. *vide periculum.*}

^{Auſidum.] Id eſt, prope Auſidum Apuliæ fluuium, qui Venuhum alluit Horatij patriam, de quo dictum eſt Ode vltimã lib. 3.}

^{Non ante vulgatas.] Pro his dixit, ac ſibi vindicauit primam Lyrici carminis ſcripturam, Ode vltima lib. 3. *Dicam Princeps Aeolum carmen ad Italos Deduxiſſe modos.*}

^{Non, ſi priores.] Ita hic res videtur ſe habere: non ſi Homerus tener priores ſedes, Pindaricæ Camœnæ latent, vt ne fortè credas, noſtras de te interituras, &c. Cicero in hoc genere conſequentiæ apertius negandæ ſolet adhibere particulas *continuo, illico, ſtatim* & ſimiles: vt pro Amer. *Non continuo, ſi me in ſicariorum gregem contuli, ſicarius ſum.* Cicero in principio Oratoris ad Brutum idem diſputat: *in Poëtis non Homero ſoli locus eſt, aut Archilocho, aut Sophocli, aut Pindaro: ſed horum vel ſecundis, vel etiam infra ſecundos. Nec verò Ariſtolelem in philoſophia deterruit à ſcribendo amplitudo Platonis: nec ipſe Ariſtoleles admirabili quadam ſcientiã & copiã, caterorum ſtudia reſtrinxit: nec ſolùm ab optimis ſtudiis excellentes viri deterriti non ſunt, ſed ne opifices quidem ſe ab artibus ſuis remouerunt, qui aut Ialyſii non potuerunt, aut Coæ Veneris pulcritudinem imitari. Idem quoq; Columella in præfatione lib. 1. Nec Brutum, nec Cælium, Polliionemve, cum Meſſalla & Catul-*}

Catullo deterrere fulmina illa Ciceronis ab Eloquencia studio.

Maonium.] De Maonia lege Od. 6. lib. 1. Huc tamen addam, vltiori forma patronymici Homerum Meoniden vocari, quam Maonium, vt Martialis lib. 5. Epigr. ad Regulum.

Et sua viferunt sacula Maoniden: sic Alph. lib. 1. Epigr. cap. 57. Μαονιδιο δια Μωου, beneficio carminis Homeri ei videmus Heclorem adhuc trahi, quem e notione Meonis, qui fuit pater Homeri, melius ducunt, quam e Maonia regione, e cuius tamen ciuitate Smyrna, vna e septem de patria ipsius contendentibus, natale solum putatur Homerus habuisse, vt libr. 3. cap. 11. scribit Agellius e libr. 4. Epigramm. Graeco. vbi paullò aliter legiur, cap. κ. οἱς ποιητῆς.

Εἴη πόλις διεΐξαι ἀεὶ ῥίζαν Ὀμήρου
Σμύρνα, Ῥόδος, Κολοφών, Σαλαμῖν, Χίος, Ἀργός, Ἀθήναι.
Septem vrbes certant de stirpe insignis Homeri,
Smyrna, Rhodos, Colophon, Salamin, Chios, Argos, Athenae. Lege etiam de Camoenis Od. 4. lib. 3.

Pindarica.] De Pindaro lege Suid. vt Od. 2. huius iam monuimus: lege quoque eundem de Simonide Ceio, de quo Ode 1. lib. 2. & Strabo. li. 13. de Alcaeo & Sapphone in descriptione Lesbi: praeterea vide de Stesichoro & Anacreonte eundem Suidam, a quo discas & genus & artem & aetatem singulorum.

Graues Camoene.] Graues ideo dicuntur, quod ad Epicam maiestatem accedere videantur: addam tamen de Stesichoro eum ex vrbe Himera fuisse ad flumen eiusdem nominis, qui prius Tifias dicebatur, sed quia constituit chorum ad cantum citharae, ita nominatus est. Non equidem video alienum ab intelligentia huius loci apponere iudicium M. Fabij Quintiliani de quinque Poetis. Nos, inquit, vt Aratus ab Ioue incipiendum putat, ita rite incepturi ab Homero videmur. Hic enim, quem admodum ex Oceano dicit ipse annuum vim fontiumque cursus initium capere, omnibus eloquentia partibus exemplum & artem dedit. & c. longe vero princeps fuit Pindarus nouem Lyricorum spiritus magnificentia, sententiis, figuris, beatissima reu verborumque copia, & velut quidam eloquentia fluius: propter qua Horatius credidit eum merito nemini imitabilem, Ode 2. huius. Item: Stesichorus quam sit ingenio validus, materia quoque ostendunt, maxima bella & clarissimos canentem daces, & Epici carminis onera lyra sustinentem & c. Item: Alcaeus in parte operis aureo plectro merito donatur, quia Tyrannos insectatur, multum etiam moribus confert: in eloquendo quoque breuis & magnificus & diligens, plurimumque Homero similis, & c. Simonides tenuis, alioqui sermone proprio & iucunditate quadam commendari potest: praecipua tamen eius in commouenda miseratione virtus. de quo vide Dionys. Halicarn.

De Sapphone vid. Od. 13. l. 2. ad versum: Aeolius fidibus. Suidas, & Aelianus duas ponunt, Eresiam vna ex vrbe Ereso, insulae Lesbi, Alcaeo, Pitaco, & Tarquinio Prisco coaero. Altera Mitylena, ex eadem insula, priore iunior, que Phaonem deperit, apud Ouid. Vide Od. 7. l. 1.

Regalesque cultus.] Tales cultus Paris ad Helenam sic haec apud Ouidium:

Quum videas cultus nostra de gente virorum,
Quales Dardaniis credis habere nurus?

Direxit arcu.] Vt Graeci notione communi vsurpant vt βέλτερος το πῦρ το πορρώτερον βαλλόμενον, ad quodlibet missile iaculum; sic Latini telum: quod ita dictum Festus tradit, quia eminus & e longinquo emittitur, quasi τῆρρῶτερον βαλλόμενον, siue lignum, siue ferrum, siue lapis sit.

Ilios.] Horatius ferè vsurpat nomen Ilij ciuitatis in genere muliebra more Graecorum,

— ἀλλὰ σὺ πῶσιν Ἴλιον ἐξαπατήσας, Sed vbi tota Ilium vacuam fecisti ac diripuisti: Virgilius tamen in

neutro, vt Seruius obseruauit in hunc versum 3. Aen. — ceciditque superbum Ilium supra Ode 3. lib. 3. citatum, & vnde delumtus esset, indicatum. In Epigrammate ibi notato legitur ἡ τλήμων Ἰλίος.

Agamemnonia.] Plato in Cratylo rationem huius vocis sic notat: ὅτι οὐκ ἀγασὸς κατὰ τὴν ἀμολίαν ἔστι ὁ ἀνήρ, ἐπισημαίνον τὸ ὄνομα ὁ Ἀγαμέμνων. quod autem in aduersis fortiter sustinendis hic vir admirabilis constantia & perdurations fuerit, argumento est ipsius nomen: qui passim apud Homerum καλεῖται μὲν ὁ Ἀγέρως παῖς, μὲν δὲ Ἀερόπις, κατὰ δὲ Ἡρόδοτον Πλατῶνός τε, τὸ δὲ Μυκηνάϊος, Ἐκ Κλυτμήνης ἐρχεν ἰδὲ τὸν Ὀρέσω, καὶ Συναπτήρας Πάσαρας, Λαοδίκην, Χρυσόδαμιν, Ἰφιθήειαν καὶ Ἡλακτραν, vt parua habent scholia in Iliad. κ. & casum ipsius memorant e Tragicis.

Carent quia.] Quis grauius, quis plus quam nos Gallici, queri possit de tali penuria Scriptorum, qui nihil de moribus, nihil de institutis, nihil denique de rebus gestis a maioribus nostris compertum habeamus, praeter commentarios C. Iulij Caesaris veterum Gallorum hostis? Tantum boni Druides illi improvide sapientes posteris suis inuiderunt, qui suas disciplinas literis mandari nefas esse existimauerunt, sicut est lib. 6. Comment. Nec vero res a constituta Gallorum monarchia leuiore habent his querelas, quae ferè adhuc caruerunt veris historicis & scriptoribus eruditis. Neque tamen semper antiquissimum quodque tempus spectari oportet, vt a capite historia exordium ducat, quum satis noui argumenti, imò, eheu plus satis tragica huius seculi facinora suppeditent omnibus Poetis, Epicis, Tragicis, Comicis, Lyricis, Elegiacis: item oratoribus & historicis ad miserimos Gallorum casus verè describendos, qui calliditate, malevolentia, inuidia in exitium florentis Franciae ab exteris & vicinis populis & in mutuum, implacabile & inexpiabile odium per summam imprudenciam concitati sunt, ἵνα μὲν ἡδὴ πάντες ὁ σὺρ ἀπονοῦσι καὶ ἀδιδάκτοι.

Distat inertia.] Altera syntaxi dicit Cic. 2. de Offic. quibus rebus exculta hominum vita tantum distat a victu & culta bestiarum, id est, differt, quam ipsemet Ode 19. lib. 3. sequutus est, quantum distat ab Inacho Codrus.

Inornatum sileri.] Legitur in aliis codicibus filebo, quomodo Ode 12. l. 1. dicit de Baccho: neque te filebo.

Rerumque prudens.] Est haec syntaxis quibusdam insolens & dura, quae tamen est vsitata in coniuncto. Terentius in Eunucho. Act. 1. Sc. 2. vers. 57. imprudens harum rerum, ignarus est omnium. Sed permixta est haec & illa Poetis & Oratoribus. Pro Sextio, ignarus & imprudens tantorum scelerum, & 5. de Finibus prudens administrandi. Altera idem Cic. li. de amicitia vitur: L. Aelius prudens in iure ciuili putabatur. Haec de structura dicta sunt: quod videtur annotatio Donati accedere: imprudencia naturalis est: ignaritas extrinsecus venit, vt imprudens per se; ignarus per alios, hoc est, qui nec suspicatur sibi, neque ex aliquo audierit. Eiusdem est sententia de contrariis in Heaut. Act. 4. Scen. 1. prudens est per se, qui intelligentia sua aliquid sentit: sed sciens per alios, quum alicuius indicio rem cognoscit. Ita Seneca epist. 33. explicat τὸ scire, vt sit sua quemque facere, nec ab exemplari pendere, ac toties ad magistrum respicere. Hic gnarus & sciens pro eodem accipe. Restat notatio prudentia, quae Nonio est e 6. de Repub. Cic. totam igitur expecta prudentiam huius rectoris, quae ipsum nomen nata est ex prouidendo. Ideoque Cicero geminat vtrumque & primum & ab ipso ortum, quum ita format oratorem suum, vt sit prudens & prouidus. Prudentem quoque Eustathius graphicè describit in vers. Iliad. α. in accusatione Achillis contra Agamemnonem, qui

Οὐτὲ τε οἶδεν νοῦσαι ἅμα παροῦσα καὶ ὀπίσσω, id est, Neque scit praesentia, neque futura simul intelligere. Scholio.

Scholiorum est hæc interpretatio Latina, Est viri prudentis maximeq; solertis proprium simul intelligere, quæ fuerunt antè, id est, præterita, & quæ postea erunt, id est, futura; atque ex præteritis coniectare, qualis sit status rerum futurus. Eam ob rem Achilles accusat Agamemnonem imprudentiæ. Contrà in his, quæ sequuntur, laudabit senem Nestorem, qui simul præsentia & futura prospicit. Sic Aristoteles libr.6. Ethic. ad Nicomach. τὸ γὰρ φρονίμω μάλιστα τὸ τ' ἄρρητον εἶναι φάμεν τὸ δὲ βελδ' ἔσθαι, id est, Prudentis enim hoc proprium maxime munus esse arbitramur rectè consilium, & qui ad consultandum plurimum valet, is prudens est.

Abstinens pecuniæ.] Quod Græcè dicas, ἐξ κρατὸς ζῆνυμάτων, ἀπὸ πάντων κρατεῖ, ἢ ἄλλ' ζῆνυμάτων ἀποδεχόμενος ἢ ἐφελκόντων ἐφ' ἑαυτὰ τὰ πάντα.

Non rectè beatum.] Neque tamen hæc Stoicorum plena & perfecta putanda est beatitudo; antequam exieris è vita, iuxta proverbum Græcum, μή ποτέ μιν εἴπης πρὶν τελευτήσασθαι ἰδὸν, quod Ouid. lib.3. Metamorph. apertius interpretatur:

— scilicet vltima semper
Expectanda dies homini est, dicitq; beatus
Ante obitum nemo, supremæque funera debet.

Hi versus Ouidij mirè nobis referunt vim vocis Græcæ μάλας, ex eo dictæ quòd αἰς μὴ ὑποπέσει κλέει, ἢ δυνάτο φέρω μοῖρα, ὑποκείται, vt non succumbat fato, aut malis lethælibus subiiciatur, qui defunctus est omnibus huius vitæ casibus. Quamquam autem τὸ κλέει videtur Aristotel. 7. Ethic. inclinari εἰς τὸ χαίρειν, quòd hominibus bene moratis comes futura sit incredibilis læticia: malo tamen ego deflectere εἰς τὸ κείρειν, quia nihil potest amplius demerere & trucidare nostrum beatum. ἐπὶ μὲν ἡδὴ ἔστιν ἀνὸς κερῶν, id est, quòd iam sit expertus calamitatum factus, bonumque nactus Genium, vt vox ἀδύμωρ præ se fert.

Deorum muneribus.] Hic discrimen doni & muneris, quod statuit Donatus Eunuch. Act. 5. Scen. 9. vers. 17. locum non habet, vt illud sit Deorum & volunt ariorum & largorum, hoc verò hominum: & vtrumque tam ante, quàm post factum solet dari: sed premium debetur, & est sortium vitiorum, & post factum dari solitum.

Callat pati.] Hoc opponitur illi Odes i. lib. 1.

Indocilis pati pauperiem duram & angustiam.

Timidus perire.] Sic Ode 19. lib. 3.

Codrus pro patria non timidus mori.

Explicatio Rhetoricá.

Respondet metro hæc Oda 9. lib. 1. in cuius primis quatuor versibus est ἀσκαπλήνης, figura certè, vt aliàs monui, procemiis valdè accommodata, vbi obiectum occupatur, vel quod sibi Poeta ipse finxit, vel ab alio, & fortassis ab Lollio propositum diluit versu quinto:

a Synecdoche generis pro legibus & materia primorum carminum Lyricorum Latinorum.

b Synecdoche est altera generis periphraistica, vel potius, membri pro, integra carmina Lyrica, quæ vocali & instrumentali Musicâ decantabantur à veteribus, sicut Psalmi Dauidici ab Hebræis. Hoc Gallicè reddideris, P'esris des cantiques pour mettre sur les instrumens de Musique, Lyre, Cithare, Luc. Espinette.

c Metonymia est Mularum efficientium pro carminibus effectis.

d Synecdoche generis pro canere, qualis est sub finem 4. Georgic.

Carmina qua lusi pastorum.—

e Metaphora a picturis, quæ delentur & expunguntur, vt in spirare & viuere ab animatis rebus.

f Metaphora est nota pro amoribus, qui fidibus fuerunt cantati & scripti à Sapphone.

g Synecdochica definitio Sapphonis Poetriæ, vt in adulteri pro Paride.

h Metaphora ab igne nota est, pro, Helena correpta est amore Paridis, propter insignem ipsius ornatum, vt in aurum metonymia materiæ pro vestibus inde textis & factis.

i Metonymia loci pro Troianis incolis, ter oppugnatis; ab Amazonibus, Hercule, Grætis.

k Altera est metonymia causæ pro carminibus.

l Metaphora à tenebris, in quibus omnia silēt, pro, perpetuâ obliuione & silentio reguntur.

m Sumtum quoque est à cadaveribus, quæ humo mandantur & condita latent. Distat quoque translata fumendum est à Geometrica dimensione siue temporis, siue loci, pro, paulum dispar, & dissimilis est.

n Metonymia attributi pro hominibus, quos non patietur præterire virtutes Lollij silentio. Metonymia est subiectæ chartæ pro versibus ipsi inscriptis. Est præterea in labores synecdoche generis pro exercitationibus honestis ac ciuilibus negotiis. Quum autem ματωνυμικὸς exposui obliuiones, tu debes existimare id à me factum propter amphiboliam huius syntaxews, non patiar tuos labores carpere impune obliuiones, id est, non finam tuas res bene gestas obrui liuidâ obliuione: aut contrà, non feram vt homines inuidiosè ac malignè tot virtutum tuarum obliuio capiat. Vtrum malis, Ἐπιμῶς ne, an ἀέπως, accipe: quod si hoc enunties modo, labores tui me sciente non carpent frustra liuidas obliuiones, tunc rei inanimæ, id est, labori, delectus & iudicium attribuetur per metaphoram.

o Synecdoche est partis pro ipso Lollio, qui valet prudentiâ & viu rerum quouis tempore: qui dolosus plectit: qui perpetuum gerit Consulatum, qui denique recta facit iudicia.

p Virata est hæc metaphora à corporibus ad animam, sicut huic oppositum, prauus.

q Allegoria est è continuatis metaphoris: nam hic arma videntur sumenda pro virtutibus; integritate, constantia, abstinencia, æquitate, magnitudine animi, fide, religione, quæ sæpius oppugnantur muneribus, honoribus, voluptatibus, & huiusmodi corruptelis: à quibus semper Lollius se prælicit tutum ac munitum, à talibusque piaculis factum tectumque conseruauit.

r Metaphora est à duritie carnosâ pedum pro longo rerum vsu assiduaque exercitatione aliquid perspectum & exploratum habere, leuiusque ferre. Sic à corpore ad animum transfertur: vnde sunt illi Ciceronis Epistol. 5. libr. 4. ad Familiar. In illis rebus exercitatus animus callere tam debet, atque pro eodem. Epistol. 3. libr. 9. ad eisdem, καλεῖσθαι τὴν consuetudὴν διυρτὴν καλλῆν iam obduxit stomacho meo, vt aliquantò minus ea, quibus antea videbar angī, nunc sentiam. Hanc autem metaphoram docet Cicero libro 3. de natura Deorum, Callidos vocamus, quorum animus sic vsu concalluit, vt manus opere, sicut dictum Ode 10. lib. 1. & 24. lib. 3. Cicero in Tuscul. Mihi Calceamentum est solorum callus. Græcè ita declaratur callus, μάλας μὲν ἐν τοῖς ἄλλοις ποδῶν πάλμασι, καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις χερσῶν δένανσι, id est, eaque maxime in plantis pedum & palmis manuum.

ODE X. AD LIGVRINVM.

Theticum.

Dum formæ dignitas manet, indulgendum esse iis, ad quæ illa solet adolescentes inuitare.

Crudelis adhuc & Veneris a muneribus potens, In sperata tua quum veniet b pluma c superbia:

Et, quæ nunc humeris d inuolitant, deciderint coma:

Nunc & qui color est punicea flore prior rosa, Mutatus Ligurinum in faciem verterit hispidam: Dices heu (quoties te in speculo videris alterum) Quæ mens est hodie, cur eadem non puero fuit? Vel cur his animis incolumes non redeunt genæ?

Analysis Dialectica.

Hæc quidem certè Ode mihi, vt optimo cuique Christiano, deber indignissima videri enarratione: quòd adolescentem turpiter sollicitè ad cynædiam, foedissimosque concubitus maximeque nefandos: qui plus satis sunt noti ex illa apostrophe Poetæ Od. 1. huius libri conquerentis voluptatem pæderastiæ inflexibili Ligurini constantiâ impeditam, quæ non solet tantùm committi contra leges diuinas & humanas, sed contra etiam ipsius naturæ iura: quæ membro cuique corporis summâ prouidentia suum destinavit vsum: quali quidem vitio non caruerunt ij, qui sapientiam olim in Græcia profitebantur, vt scribit Plutarchus in Solone, & in libello, quòd bruta ratione vtantur, de summis principibus; Agamemnon & Hercule: qualis præterea à x. d. a. r. o. i. a. t. h. s. p. u. d. e. g. g. i. u. s. iam diu in ipsa huius Poetæ gente notata fuit: ac primùm Sueton. narrat cap. 2. in C. Iul. Cæs. quomodo hic à M. Thermo prætorè missus ad accersendam classem Bithyniam desedit apud Nicomedem, nō sine rumore prostrata regi pudicitia: quem rumorẽm auxit intra paucos rursus dies repetitâ Bithyniâ per causam exigendæ pecuniæ, quæ deberetur cuidâ libertino clienti suo. Vnde post sunt illa Tiberiana scorta in Suetonij Vitellio pro catamitis, concubinis & meritoriis pueris consecuta. Itaque, pie castæque adolescens Lector, monendus es de fugiendõ præsentis Poetæ consilio: quo magis ac magis huiusmodi flagitium oderis ac vitæ, partim memor huius Laconicæ legis, quæ est in institutis Laconicis apud Plutarch. ἐρεῖν ἢ πῦρ τιμὴν ψυχῆν σπιυδαίων πειδῶν ἐφίετο. τὸ δὲ πῆσι δάζειν, ἀλαστον νερόμισο, ὡς ἴσώματ' ὅ, ἀλλ' ἔ τῆς ψυχῆς ὅ δὲ ἐγκληθεὶς ὡς ἐπ' ἀλαστον πῆσι δάζειν αὐτῆς δὲ βίβλῳ. Permissum erat pueros bonæ indolis amare, propter animi candorem: sed rem cum illis habere turpe & scdum existimatum, tanquam corpus, non animus amaretur: quòd si quis accusatus fuisset turpis concubitus, ille infamis aque immundus per totam vitam habebatur. Sed lôgè acerbius supplicium postea diuinis ac humanis (vt constabit ex Grammaticis Odes postremæ huius libri) legibus est in hanc sceditatem constitutum. Oderis quoq; partim flagitium illud memor exempli, instituti, ac opprobrij, quo Cato effæminatam & impudicam adolescentem momordit, aduersus & auersus impudicus es. Item Catullus Epigrammate in Cæsarem, Es impudicus, & vorax & aleo, & c. Memor quoq; illius Damonis Peripolitæ: de quo Plutarchus in vita Cimonis: Is autem, vti se castum & integrum seruaret à foedissimo concubitu pædiconis cuiusdam ducis Romanorū peditum, qui Chæronæ in præsidis erat, & importunissimâ insectatione illum adolescentem ad flagitium sollicitabat, hic, inquam, veritus, ne turpis ille pædico tandè post multas & graues repulsas sibi vim inferret, cum aliquot æqualibus suis ad sexdecim coactis de duce interficendo conturauit, idq; omnes, madidâ fuligine denigrati, fortiter exsequuti sunt: quod memorabile facinus non

caruit tum, neq; etiâ nunc caret, castissimorum omnium hominum laudatione. Deinde facies idem exemplo pudicissimi militis Trebonij, vt à Plutarcho dicitur in Mario, sed à Valerio Maximo cap. 1. Cælius Plorius Manipularius nominatur, qui, quum pudicitiam eripere ipsi tentaret C. Lucius (quem Valerius ibidem vocat Clusium, vel C. Lusium, vt in editione Pighiana legitur) tribunus militum & filius fororis Marianæ, hunc interfecit. Facere enim probus adolescens periculosè, quàm perpeti turpiter maluit: atque hunc ille vir summus Imperator Marius scelere solum periculo liberauit. Facies quoque innumerabilium aliorum exemplo, qui fortissimi propugnatores pudicitia fuerant in suo paganismo: ad quos potest aggregari filius Claudij Marcelli: potest etiam præter cæteros formosus Democles huc adscribi ex vita Demetrii apud Plutarchum, qui mortem prætulit vitæ indignè ac turpiter muliebri passæ à Demetrio Antigoni filio. Potest denique Pausanias nobilis ex Macedonibus adolescens: qui primis pubertatis annis stuprum per iniuriam passus ab Attalo vltionis rationem, quum non posset ab aduersario exigere, ab iniquo iudice Philippo Macedonũ rege exegit, de quo lege lib. 8. Iustini sub finem. Et, si pluribus huiusmodi castimoniarum exemplis, vt debes, delectaris, lege vitam Alexandri ex Plutarch. & Agellio l. 6. cap. 8. Huc etiam pertinet discerptus à mulieribus Orpheus: quòd illis spretis, ob amissam Eurydicen vxorem, primus Venerem masculam induxisset, de quo vide Georg. 4. & de eodem Ouidius fecit 10. & 11. Metamorphos.

— omnemq; refugerat Orpheus
Femineam Venerem: seu quòd male cesserat illi:
Siue fidem dederat: multas tamen ardor habebat
Iungere se vari: multa dolere repulsa,
Ille etiam Thracum populis fuit auctor, amorem
In teneros transferre mares.

At verò tu deterreate multò magis ab illa tererrima libidine feueris pœnis vindicata Leuit. ca. 18. Deut. 27. propter violatam legem. Deut. 23. v. 17. Non erit meretrix è filiabus Israelis, neque scortum masculum è filiis Israelis: Illud קדשׁהב hoc קדשׁהב Kadesch, ἁγίασμα & ἁγίασμα, vtrumque dictum, quòd se parat ad foedos concubitus. Præterea iudicio Dei ac minacibus verbis D. Pauli c. 6. primæ Corinth. v. 9. μὴ πεισθεσθε, & c. ne erretis, neq; scortatores, neque mæchi, neq; molles ἀσπυνοῖται, qui cum masculis concumbunt, adibunt hereditatem Dei. Caruit quidem Horatius & alij ipsius æquales hac doctrinæ puritate, sed illis minimè defuerunt simili consilio vates sacri, atq; inter eos maximè Phocylides poemate ἡδυστικῶν, qui statim huius inuitò monet:

Μήτε γαμοκλοπῶν, μήτ' ἀρρενα Κύσειο δέλεον.
Neque furtim inquinandas esse nuptias, neque cum masculis concumbendum.

Quod

Quod qui committunt, certè habendi sunt *αποκρίσεις* *αυτοῦ τοῦ ἑαυτῶν δουλοδύσειροι*, tanquam diceret, saluis naribus, *merdi odos hircis puridiores*. Ab huiusmodi turpissima, maximeque execranda Venere nomen tulit quidam Meriones Cretensis, *ἄπ' ἀμεύειζε τὸς ποιδας*: unde verbum etiam Latinū *πὸ* diuidere abiit in obscenitatem apud Plautum in Aulul. *Me hercle, dicam paulam, non diuides, i. non constuprabis*. Ac paulò post, *si quis vellet te, haud non velles diuidi*, sicut ab eodem Latine declinata, diuisio & diuisor. Pædico enim siue *παιδίσκος* agendo diuidit: puer patiendo intercipit. Ob huiusmodi profectò flagitium L. Flaminius à Catone maiore motus est Senatu, ut hic ipse in Dialogo de Senectute memorat: *Mihi verò & Flacco, inquit, neuiquam probari potuit tam flagitiosa libido & tam perdita, quæ cum probro priuato coniungeret imperij dedecus*. Sed quid exempla quero profana, quum sacra suppetant? abominabiles perditarum libidinum flammæ Deus primùm aquarum inundatione in Gigantibus & monstris hominum femel exstinxit, vniuersà terræ facie aquis obrutà, & post sulphure atque igne in Sodoma & Gomorrha, euersis funditus illis vrribus. Non illi quoque defuit princeps Philosophorum Plato, qui l. i. de leg. obscenitatem cinædicam, & lib. 8. omnem illi citæ Veneris intemperiem damnauit. In Phædro comparatè ostendit pueros non secus amari ab impuris hominibus, atque agnosà lupis, *ὡς λύκοι ἀφ' αὐτῶν φίλῶσι ὡς ποιδὰ φίλῶσιν ἄνθρωποι*: & quidem lege naturali, quam bruta animantia sequuntur, demonstrauit: in quorum generibus mares inter se non commiscuntur. Quod si fortè contingeret, ut gallus gallinaceus gallum iniret, vel absente gallinâ, viuus combureretur iussu aruspiciis & metu omnis infauti, ait Plur. l. de ratione brutorum supra citato, & ita cauent ne mandent semen lapidi (vbi quod feritur, radices nunquam agit) nec còlultò genus animalium perimant. Hæc sum præfatus, Lector, ut adolescentes auerterent animos ab impudicis & impiis verbis, qui passim occurrunt in huiusmodi scriptoribus profanis (quales notauimus Ode 4. l. i.

—quo simul mæris,
Nec regna vini fortière talis,
Nec tenerum Lycidam mirabere, quo calet iuuentus
Nunc omnis)

atque iudiciò ac delectu illos legerent, & ad scientiam solum literarum, non ad institutionem & disciplinam morum & vitæ referrent: quam Christiani salutariter accipere debent à solis Prophetis & Apostolis Dei & Christi potius, quàm à Philosophis & Poetis profanis. Cogit me profectò huius Odes indignitas reuocare, quod antè dixi in enarratione primæ Odes præsentis libri de vesano amore Poetæ erga Ligurinum, quem illic texi, non sine auctore, nomine allegoriæ: verum hîc, ut illic & inconstantia & incontinentia, feditasque hominis flagitiosa mihi vehementer reprehendenda & fugièda videtur: atque, ut verius dicam, argumentum præsentis Odes est potius incontinentia Horatii, se dolore libidinis amittendæ excruciantis, quàm crudelitas pueri concubini nihil de turpi ac flagitiosa libidine laborantis, multoque minùs futuris ipsius prætermissæ querelis. Itaque quum *πὸν ἑρῶς* *μανὸν καὶ τὸν μεγαλόσπον ἠταιρηκότα*, id est, *amasiim & meritorium adolescentulum, & scortum masculum* tubornæ, reprehendens, quòd nimium in se ipse exerceat crudelitatem, iucundo illo fructu impubis ætatis perditò; vult certè hac damni translatione turpitudinem suæ incontinentiæ obtegere: quam quidem nimis incòstanter prodidit Od. i. huius libri: vbi dixit se nihil, nisi Ligurinum somniare: & proder Epodis ii. in Lyciscum

puerū, & Sat. 3. l. i. sed in huiusmodi flagitium tam execrādum, tamque detestabile Iuuenalis scripsit Satyram nonam. Similis est in Alexin puerum infania & intemperantia Corydonis pastoris & amatoris Eclog. 2. quam pudicè, castè, simpliciterque P. Ramus, ut moribus erat castis & integris, liberalibusque doctrinis atque insignibus studiis perpolitus, maluit interpretari per locum communem, quàm per allegoriam, sicut Seruius & Donatus, nonnullique alij fecerant, qui nomine Corydonis Poetam & Alexidis Cæsarem vel Alexadrum pueram, à Pollione Virgilio donatam volunt significari. *Mihi placet magis, inquit ille, communem locum, & communem affectum fictis nominibus à Poeta caritari: præsertim quum Theocriti imitatio constet in Comæste Idyllio 3. de Amaryllyde*. Itaque vterque locus vtriusque Poetæ non in vno tantum versu, sed toto genere argumèti sibi mutuo responder. Sed hæc Horatii flagitiosa libido apertior est ex illa Ode prima huius, quàm præfens Ode possit cadere aut in locum communem, aut in communem affectum: qui vratur in ipso Ligurino appellando rebus mirabiliter inter se pugnantibus: quæ simul quum in eodem subiecto & eodem tempore non possint inesse; facit tamen quedam ingenij calliditate, ut inesse videantur, crudelitas & humanitas. Dona enim Veneris sunt; pulcritudo, amicitia, mansuetudo, humanitas, quæ è diametro aduersantur crudelitati, & possunt ita contractè concludi: *Ligurinus est formosus, amabilis, ætate florenti, mansuetus, lauis, humanus: non igitur sibi debet crudelis & inhumanus esse: nec se tanto tot honorum fructu priuare*. Callidà quidem certè conclusionem, specie querimonia: futuræ, Poeta fingit adolescentem propriâ crudelitate lacerari: cui in prima Ode libri præsentis duritiem obiecerat: sed illa durities ad repulsam fœditissimi amatoris pertinebat, qui precibus illam exorare & ad nutum suum arbitriumque flectere non poterat: unde Ligurinus debebat verè & ex animo illud Plauti conqueri, quod miles ibi facit, *εἰς ὀπίσθους* tamen, *nimia est miseria nimis pulcrum esse hominem*. Confirmatur superius argumentum accessione futuri doloris, quem egressus ex ephebis capiet è recordatione neglectæ in pueritia voluptatis, & iacturâ eiusdem perditæ, quam color puerilis excellentior flore rosaceo facillè capere poterat, collatione maiorum explicatur: quæ rursus augetur querulo ac dissimili ætatum desiderio: quale amans Syra queritur *ἐμ. ποιδῶς* Hecyr. Act. 1. Scen. 1. *Heu me miseram! cur non isthæc mihi ætas & forma est*.

Enarratio Grammatica.

Ligurinus.] Huius appellationis est Poeta l. 3. Martialis, qui recitando intempestiuè versus suos, erat omnibus inuisus. Vide ibidem Epigram. In Ligurinum: qui fortassis eò impellebatur præter cupiditatem honoris Poetici suauitate vocis suæ. Hic adolescens videtur nomen inuenisse *ἑρῶς τὸ λυγρῶς*, à suauitate, ut Odyss. sumitur:

Σειρήναι λυγρῆ δέληχον εἰοίδῃ,

Sirenes amantitate vocis deliniunt homines, ut ab hoc verbo *Ligurire*, teste Donato in Eunucho Act. 5. Sc. 4. nec est probandum ipsius inclinamentum à Liguria. Illa autem vocis bonitas non est minima illecebra ad insaniam amoris nefandi.

O crudelis.] Ad imitationem huius Odes Ausonius fecit Epigramma 13. Gallæ puellæ iam senescenti inscriptum:

*Dicebam tibi, Galla senescimus: effugit ætas.
Vtere rene tuo: casta puella, anus es.*

*Spreuisti: obrepfit non intellecta senectus.
 Nec reuocare potes, qui periēre dies.
 Nunc piget & quereris: quod non aut ista voluntas
 Tunc fuit: aut non est nunc ea forma tibi.
 Da tamen amplexus, oblit aq, gaudia iunge.
 Da, fruatur, & si non quod volo, quod volui.*

Vtrumque carmen numero quidem versuum sibi respondet, sed non genere pedum ac metri: par quoque est in amatione, sed in subiecto valde dispar. Alterum enim est contra naturae iura sacrasque Dei hominumque leges: alterum legibus vtriusque & permitti solet, & tolerari potest. Quod autem ad verborum iuncturam & eloquutionem attinet, ea est inaequalitas inter vtrumque, vt illud ad Pisones vsurpare possim:

*Ex noto fictum carmen sequar, vt sibi quiuis
 Speret idem, sudet multum frustra q, laboret
 Ausus idem.*

O crudelis adhuc. His verbis ostenditur constantia & perseverantia Ligurini in retinenda & tuenda sui corporis castitate & pudicitia contra crebras amantis sollicitationes, cuius libidini se prebuit semper durior & asperior. Vox autem adhuc valet ad hoc vsque continuatum, non tamen absolutum, tempus, quo veteres vtebantur incerti rerum futurarum, quum e presentibus firme aliquid nunciabant, ait Donatus in Andr. Act. 3. Sc. 2. tanquam Poeta diceret: Tu me ante tui captum adhuc fastidire perseverasti, sed huius fastidij & repulse te aliquando poenitebit. Eadem vox sumitur in Laelio pro praeterea, vbi tamen quaedam cornitur temporis continuatio, ortum quidem amicitia videtis, nisi quid adhuc forte vultis Gallice, sinon que vous desirez encore quelque chose d'auantage.

Potens. Alias ostendimus variam Syntaxim huius vocis, sed nunc addam quod nunc primum in mentem venit, potens cum patrio casu dominationem & imperium significare, vt 3. Od. l. i. Potens Cypri, & apud Virg. potens tempestatum: verum cum casu dandi ornatum quendam & instructionem, vt hoc loco, *Tua superbia, est dandi casus, pro, quum barba accedet ad leuem & impuberem tuam aetatem, quod Graece dixeris, σοι πικρὰ τὰ ἐπι ἀνελκιστὸν ἰαλὸν καὶ ἀρπύϊα, τὰ τ' ὄρνιθ' ἢ ἀρώτι τείζαν ἀδελτὸς παρὰ τὰς ἀνδρῶν, quum tibi ex inspirato primi pilorum flosculi serpent in genis.*

Inuolitant. De parris puerorum capillis vide Od. 5. l. 2. Paulo aliter sumitur hoc verbum apud Terentium in Eunuch. Act. 4. Sc. 3. *Vt ego ynguibus facile illi in oculos inuolem venefico, id est, Nonio, celeriter insilire & irrue-re, quod videtur vel a volatu, vel a vola, seu media manu dictum.*

Nunc & qui. Structura verborum sic se habet: Quum mutatus color praestantior flore puniceae rosae & purpureae verterit Ligurinum in faciem hispida, Gall. *hideuse à voir.*

Alterum. Id est, mutatum ab eo, qui prius erat formosus puer. Adiuncta enim saepe ita videntur afficere subiecta, vt quum eadem sint, quae prius fuerant, multum tamen appareant diuersa.

Inueniet & deciderunt. Est enallage temporis, quum ab eadem particula quum vtrumque pendeat.

Mens. Quidam volunt hanc vocem inde dictam, quod in ea maneat quae sensus suggererunt ipsi ex obseruatione rerum subiectarum. Graeci τὸν νοῦν Latinae vocis mens respondentem nozione deflectunt πικρὸν τὸ ἴσθαι, τὸ περιδοῦμαι ἔστιν ἡ τὰ χυτῆρον τὰ νοῦς, ὡς διὰ παντὸς βεβαιῶν ἰσοειρὸν χέρον τρέχοντες, vt iam in praefatione fuit expositum: ab eodem themate iidem ducunt τὸν ἴσον, ὁ οἷς ἀνδρῶν ἰλικίαν περιδοῦμαι, id est, vt qui ad aetatem viri tempore grediat. Hic autem mens voluntatem & affectum

designat: itaque explicandum, quae voluntas, quae sententia, quod propositum est hodie. Ita sumitur et animus in Pseudolo Plaut. Idem animus nunc est, pro, eadem est sententia & voluntas. Videtur Horatius affingere huic adolescenti vorum Vlysis sub finem Odyss. 5.

*Εἶθ' ὅς ἡ βώοιμι, βίη τι μοι ἔμπεδ' οἶν,
 Ὡς ὅθ' ἔσθ' Τροίην λόχον ἤρομαι ἀπ' αὐάντας.*

id est *utinam ita pubescerem, ac vis esset mihi firma, vt quum sub Troia ad insidias ductabamus agmen instructum.* Videtur tamen Poeta inducere Ligurinum conquirentem tantum ἀδελτὸς τῆς ἀφροίτας παραλυθῆσας, ἢ μεμυμειρῶν τὰ δὲ πρὸς τῆς ἀφροίτας ἐξήβησεν, ἢ δὲ ἐξηφθῆσας, cuius Vlysses desiderio hic tenetur.

Incolumes. Quasi soli impuberes retineant pristinam pulcritudinem saluam & integram: barbari vero & hirsuti, vt deformati corruptique habeantur. Dicebatur quidem olim magnae laudi veteribus Gallis & Germanis, quam diutissimè illos permanere in adolescentia impuberes: quod erat maximum continentiae argumentum. Nam quibus barba citò enasci videbatur, incontinentiam iudicabantur laborare, vt est 6. com. Caesaris: quod ratione Physica non certè vacabat. Venus enim laxat corpus & aperit cutis poros, vnde facilius ac citius postea pili enasci & prodire solent ex Hippocratis sententia, & Aristotelis in sectione 4. problematon. καὶ γὰρ ἡ τῶτο διὰ τὸ τὰ σπέρμαίνοντα ἐκρῶνται γινέσθαι καὶ ἐπιπύκναι, ἐξ ὧν διττὸ οὐκ εἶναι, id est, hoc quidem accidit: quia quibus semen effluit, illa euadunt sicciora & rariora: quibus ex causis pilus enasci solet.

Explicatio Rhetorica.

Metrum est simile 18. lib. i.
 a Synecd. est generis pro specialibus corporis dotibus, egregia forma, aetatis flore, suauitate, gratia, corporis lauitate, & animi lenitate.
 b Sumtum ab auibus ad annos mollis ac primae lanuginis notandos, pro, *quum prima barba tibi nascetur, Gal. quand le poil sollet te viendra.*
 c Meton. est adiuncti pro laui & impubi aetate, cui ferè comes adiungitur superbia, atque sui admiratio, aliorumque contemptio & despicientia.
 d Metaph. est ab eodem animalis genere cum superiore.
 e Breuis est profopopoeia cum exclamatione per dolorem, vbi fingitur Ligurinus secum loqui, ac de contentione puerilis libidinis, id est, de recte facto conquiri.

ODE XI. AD PHYLLIDA.

Theticum.

Phyllis ad concelebrandum Mæcenatis cum Horatio natalem inuitatur.

Est mihi nonum superantis annum
Plenus Albani cadus: est in horto,
Phylli nec tendis apium coronis:

Est edera vis

Multa, quæ crines religatâ fulges:

Ridet argento domus: ara castis

Vincta verbenis auei immolato

Spargier agno.

Cuncta festinat manus huc & illus

Curstant mista pueris puella:

Sordidum flamma trepidant rotantes

Vertice fumum.

Vi tamen nôris quibus aduoceriis

Gaudiis: Idus tibi sunt agenda:

Qui dies mensem Veneris marina

Findit Aprilem:

Iure solennis mihi, sanctiorq;

Penè natali proprio: quod ex hæc

Luce Mæcenatæ meæ affluentis
Ordinat annos.

Telephum, quem tu petis, occupauit
(Non tua sortis iuuenem) puella

Diues, & lasciuia tenetq; gratâ

Compede vinctum.

Terret ambustus Phaethon avaras

Spes: & exemplum graue prabet ales

Pegasus, terrenum equitem grauat

Bellerophontem.

Semper ut te digna sequare: & vltimâ,

Quam licet sperare, nefas putando,

Disparem vites. Age iam meorum

Finis amorum.

Non enim posthac aliâ calebo

Feminâ) condisce modos, amandâ

Voce quos reddas. Munuentur atrâ

Carminè cura.

Analysis Dialectica.

SENTENTIA huius Odes paulò est ratione subiecti
Stolerabilior proximè antecedenti, & naturæ le-
gibus conuenientior: vbi Poeta, vt causam ostendat,
cur Phyllida inuiter & alleceter ad epulas, argumentis
è loco adiunctorum erutis vtitur: quæ apparatus qui-
dem natalitij conuiuij in honorem Mæcenatis sui de-
clarant; sed ad impellendam mulierem relata, ratio-
nem efficientium habent. Hæc, inquit, mihi adfunt:
vinum optimum, apium in horto, copia edere, suppel-
lex argentea, instructa legitime ara, succincti, celeres
ac seduli ministri, conuentus puerorum & puellarum,
focus luculentus: quorum profectò illecebris constan-
tia & integritas Zenonis Stoicorum principis, nedum
puellæ credulitas deliniretur & irriteretur. Non dis-
similibus argumentis vsus est Tityrus Virgilianus in
Melibœo ad hospitium inuitando, sed sine longè di-
uerso.

—sunt nobis mitia poma,

Castaneæ molles, & pressi copia lactis,

Et iam summa procul villarum culmina fumant,

Maioresq; cadunt altis de montibus vmbra.

unde efficit:

Hac ergo hic mecum poteris requiescere nocte.

2 Dies conuiuij definitur primùm ex ipsius nota-
tione, deinde adiunctis, postremò minorum compa-
ratione: Quia, inquit, Idus Aprilis dimidium lunæ bi-
pertitæ ferè constituunt: quia hic dies est natalis Mæ-
cenatis mei, & agendus à me festus & sacrificio solen-
ni, proprioque natali anteponendus, à quo Mæcenatæ
incipit annos ætatis suæ numerare.

3 Ne Phyllis vocata quæreret causam, cur ad diem
festum nequirit venire alibi occupata, Horatius remo-
uet ab ea præcipuum impedimentum è dissimilium
comparatione: quod Telephus totus ab eadem diuer-
sus & ordine & loco, & quo non? teneatur iam amore

captus alterius puellæ longè ipsi etiam dissimilis &
fortunis & genere, & formæ gratiâ.

4 Dissimilitudo illustratur exemplis duobus ho-
minum impar institutum olim magno suo malo ag-
gressorum, vt inde discat Phyllis æqualitatem aman-
tium in primis quærendam: quo quidem Cleobuli a-
pophthegma spectat:

Γαμειν δὲ τῆς ἑμοίαν αὐτὸς δὲ τῆς κρηθρόνων

Δάβης, διασώπης κίση, ἔστυρηνε.

*Vxorem ducito ex similibus. Si enim è præstantio-
ribus*

Acceperis; dominam paraueris; non genere parem.

quod etiam ad mulierem potest accomodari, vt sibi
etiam quærat parem genere & ætate & formâ mari-
tum: Egedem enim semper querele sunt coniugum ge-
nere & fortunis imparum, quæ imparum ætate, quibus
sic monet Theognis medendum:

Οὐτοι σύμφερὸν ἔστι γυνὴν νεὰ ἀνδρὶ γέροντι.

Οὐ γὰρ πιδυλίω πείθεται ὡς ἀγατός.

Non conuenit vxor iuuenis viro seni.

Non enim gubernaculo parer, vt actuariâ nauis.

Prius autem exemplum hic adhibitum, est Phæ-
thontis, qui munus regendi currum Solis, multò viri-
bus prudentiæ suæ grauius, suo exitio importunis pre-
cibus à patre suo Phœbo extorsit. Alterum est Bello-
phontis eodẽ, quo prius, pertinens, ne Phyllis con-
flectetur se præstantiora: quam coniugij inæqualitatem
Ouidius paribus sic dissuadet:

Quam malè inæquales veniunt ad aratra iuueni:

Tam premitur magno coniuge nupta minor.

5 Declaratur ex fine, quem modò attrigi, vis supe-
riorum exemplorum, vt desiderium Phyllidis æqua-
litate rei expectatæ, ac virium ipsius terminetur: in hoc
tamen sine permista est collatio parium significata e-
pitheto, digna, id est, tibi paria sequare.

His certe illecebris tradit Poeta puellam in sui amorem, que plurimum ad id valent: quod nunquam postea in quamquam puellam amorem suum translaturus sit. Postremo illam hortatur ad studium carminis ex efficiente causa: quod illud fiet ipsi medicina tristitiæ & sollicitudinis abigendæ: vbi quædam est relatio in verbis condiscendi, id est, accipiendi & reddendi.

Enarratio Grammatica.

Phyllida.] Cognomen hoc valde appositum videtur meretrici τὸ φύλλον, ab odoratis hortorum floribus ac herbis, quamuis hic duo tantum earum genera memorentur in describendo conuiuij apparatu.

Est mihi.] Dies natalis à veteribus semper habitus est genialis, ad quem agendum; amici & amicæ solebant conuocari: vnde Damocetas in Palæmone:

Phyllidamitte mihi: meus est natalis Iola.

Cic. 2. Phil. Hodie non descendit Antonius: cur? dat natalitia in hortis. In dare natalitia, desideratur conuiuia, quæ magnificè instituebantur. Athen. l. 4. cap. 6. ex Herodoto scribit, eum præcipuè diem supra reliquos omnes venerari, Persarum legibus sancitum est, in quo quisquè natus est. Ibidem lege apparatus conuiuiorum pro personarum conditione.

Superantis annum.] Quod vini genus Græci dicunt ζωρότερον, ἤρωον πολυετές, ἢ ζωρόν, ἢ ἀκροτέτερον, id est, annosum & viuacius vel meracius: sed in Albani est ellipsis τῷ vini, quod vt generosum celebratur, quale fuit Od. 1. l. 1. Messicum, deinde Cecubum & Falernum Od. 20. lib. 1. & Falernum Od. 27. eiusdem.

In hortis.] Hæc vox exponitur Græcâ, κήπος, & vtraque interdum sumitur translata pro pudendo puerili in hoc versu: si dederis nobis quod tuus hortus habet: in Priapeis.

Apium.] Serta & coronæ ex edera & apio adhibebantur ad exhilarandum conuiuias: quod quidem probandum videtur: sed est præterea in apio præcipuè notanda talis hilaritatis causa: quam ego à Simeone Setho didici, qui scribit inter alias vires apij, semen eius præsumtum ἀμύδου δίκλω, id est, Ἰστῆρ ἰλλίους lapidis, qui gestatus ebrietatem arcet, vt ait etiam Plinius lib. 37. cap. 9. arcere homines ab ebrietate, bonum corporis odorem reddere, quanquam Suidas scribat τὸν σελίνου σέφανον πίνειν ἔστι τὸ σελίνου πίνειν ἀποσπῆν, id est, coronam apij lûgubrem esse, & luctui selinum conuenire. Græci autem pronectere coronam ex apio dicunt, ὑφαίνειν ἢ ἀναδένειν σέφανον σελίνου. Plinius & Plutarchus in conuiuij scriptis prodiderunt solam odoris necessitatem à veteribus in coronis quæsitam fuisse, eamque ob rem illos frequenter vsos coronis in cœnis, epulis, comestationibus, sacrificiis, pompis, omnique lætâ celebritate: Sed tamen posteri eadem adhibuerunt ad vegetandos hominis sensus, animosque tranquillandos, odoreque suo grauedines capitis è crapulâ enatas pellendas. Verum in coronis, videtur esse ellipsis vocis regentis, qualis posset esse τὸ destinatum vel accommodatum, vel alijs similis. V-

lus præterea apij duplex reperitur, vt memoratur à Plutarcho in Timoleone, cui collem subeunt, quod superato exercitum & copias hostium erant habituri subiecta oculis, occurrunt multi apium ferentes: id visum est militibus sedum omen: quia defunctorum sepulchris ferè coronas ex apio imponere solemus: vnde natum prouerbiū, quum quis ancipiti morbo decumbit, vt apio dicatur σελίνου δένδρον, opus habere. Hos vt Timoleon religione solueret, consternationeque liberaret, agmen

sustinuit, & quum alia tempore conuenientia differisset, tum coronam demonstrauit ante victoriam ipsis delatam vltro in manus venire. Nam Corinthij, qui factam & patriam apij coronam arbitrentur, eâ victores Isthmiorum ludicro coronant. Isthmiorum enim tum etatis, vt nunc Nemeorum apium corona erat, cui non ita dudum successit pinus. Ita, vt dictum est, affatus Timoleon milites sumsit apium, ex eoque coronam princeps ipse accepit: inde duces, qui circa ipsum erant & vulgus etiam accepit. De hoc vide etiam Symp. 5. prob. 3. Plutar. Hos locos si Agrippa meminisset, nunquam scripserit l. c. 25. de occulta philosophia Apium Plutoni sacrum, licet, vt diximus modò, Suidas cum ipso facere videatur. Apium autem Ode 36. l. 1. viuax, vt Ode 7. l. 2. vnum fuit vocatum, habitâ, credo equidem, ratione Homerice appellationis lib. Iliad. β. ἐλεόδρεπτον σελίνον, αἶε ἐν ἔλῳ τετραμύλον: i. tanquam in palude nutritum; quod etiâ spectat illud erymon τὸ σελίνου, παρὰ τὸ σέλαδξ ἐν ἔλῳ, τῷ τῖσιν ἔρμαδξ ἐν αὐτῷ ἐν δὴ ἄλλῳ τότῳ, i. quod facillè loco ex humido exiliat. Hæc Eustathius in vers. iam lib. citati,

λατὸν ἐρεπτόμενοι ἐλεόδρεπτον σελίνον, ἰ. Equi mandentes lotum & in palude nutritum apium.

Edera vis.] Ita Cic. pro lege Manilia vim sumit pro multitudine & copia: sic Mithridates fugit maximam vim auri & argenti, &c. & in Paradox. vñ frumenti. Item Cæsar l. 3. bel. ciuil. vis seminum magna, &c.

Crines.] Ellipsis est præpositionis secundum, vt sæpè Græce ἔστι. Pro hac autem phrasi, religare crines, dixit Ode 14. l. 3. cohibere crinem.

Fulges.] Est ab eo, quod fulgo, is, it, coniugatur: quale illud est Virg. Æn. 6. v. 826.

Ille autem, paribus quas fulgere cernis in armis. itaque valet futurum alterius forme fulgebis aut potius δυνήσκῃς fulgas, fulgere possis.

Aracastis.] Sic Græci efferunt, δδων βωμόν, τὸ βον γάλακτον, ὄνυ, μέλι, δάκρυσι ὑχάινον, βάλανον, vt palsim apud eos reperies: sic Tityrus Ecl. 1.

— illius aram Sæpè tener nostris ab ouilibus imbuet agnūs.

Cuncta festinat: trepidant & cursitant.] His verbis omnia diligentissimè curari, quæ pertinent ad natalitij conuiuij apparatus, significantur: talis curatura exprimitur iisdem verbis Hecyræ Actu tertio, Scen. 1. vers. 35. trepidari sentio cursitari iursum, prorsum, item lib. 5. comment. Cæsar de bello Gallico: tum demum Tityrius, vt qui nihil ante prouidisset, trepidare & concurrere, cohortesque disponere, quod Græci efferunt, ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ ἐπίστω ποιήδωκ. & Donatus exponit sursum, deorsum, rursus, prorsum aliquid fieri. quibus omnibus significatur tempus cænæ in propinquo esse, vt illo Tityri: iam culmina villarum sumant.

Aduocaris.] Αὐτοκῆσις est, pro, ad quæ gaudia voceris, nisi malis esse casum atferendi ad causam notandam, propter quam aduocetur.

Idus.] Idus despectitur à Plutarcho vel παρὰ τὸ εἶδος, à pulcritudine faciei, quam ostendit luna ὅταν αὐτὴ δὴ μὲν ἴαν ἀγεί. quum pleno fulget orbe: quem dimidium lana mensem Dionys. Halic. vocet δὴ χυμὶ ἰδῶ. Huc accedit, quod recta ipsius scriptura est Eidus vel ab iduare, diuidere quod dies iduum mensem lunarem ferè δ. χυμὲλῆ, id est, bipartitum facit, de quo lege l. 1. Saturn. c. 15. & 12. eiusdem de Aprili apud Macrobiū & 4. Fastorum.

Findit.] Id est, diuidit, vbi est allusio quædam ad erymon vocis idus.

Aprilem.] Hic mensis etiâ notatur τὸ τὸ ἀπρῆ, à spuma, vnde Venus Ἀπρῶσις, cui hic mensis est sacer: videtur tamen Macrobius lib. 1. Saturnal. cap. 12. è Cingio de fastis, magis probare erymum Latinum ab aperiendo, quali Aperilem, de quo vide ibidem plura. Qui dicitur in Fastis

Fastis tali notatione declarat Aprilem ab effecto,

Nam quia ver aperit tunc omnia, densaq; cedit

Frigoris asperitas, sœtq; terra patet;

Aprilem memorant ab aperto tempore dictum.

Solennis.] Festus docet hoc esse coniunctum ex verbo Osco, solo, quod est totum à Græco ὄλος, unde valet, dies omnibus annis celebratus, vt solers in omni re prudens.

Sanctior.] Horatius se hic parat ad natalem Mæcenatis penè sanctius suo concelebrandum. Non ita studiosè Tibullus visus est proximè in Dialecticis se comparasse ad natalem Cherinthi.

Ordinat.] Id est, numerat annos ætatis suæ superuenientes natalitio diei, quem Græci vocant ἡμέραν τῆς γενέσεως ἢ τῆς γενέσεως, unde Lucianus dixit ἐστὶν γενέσεως, i. Ciceroni, vt modò citauimus, dare natalitia. hoc est celebrare natalem alicuius epulis; aut conuiuia in gratiam natalis diei agitare. Nam in hac supputatione τῶν τῆς γενέσεως ἡμέρας καὶ τῶν κατὰ τὴν γενέσεως ἡμερῶν, ordo magis, quàm partium collocatio, spectandus est.

Occupauit.] Id est, puella diues & lasciuia (fortassis illa Chloe Odes 19. l. 3.) tibi præripuit, propriumque sibi fecit, ac vindicauit Telephum, non tuæ conditionis, ordinis & loci iuuenem, de quo sic Ouid. l. 3. Fast. Telephon erat is, quem Phyllis amabat.

Non tuae sortis.] Hoc Galli ferè ad verbum exprimunt, n'estant le ieune homme de ta sorte, c'est à dire, de ton estat ou condition: sic T. Liuius loquitur, id negotium non est suæ fortis, id est, cest affaire n'appartient & n'est propre à son estat.

Tenet vincitum.] Hæc phrasid est ex illa verborum geminatione per verbum & participiū, Ciceroni per familiariter, tenere mente comprehensum, fœdere obstrictum, impeditum, occupatum, constrictum. Tener autem vincitum Græcè dicitur κρατεῖν ἐς πῶδας δεδημιόνοιο, cuius est simile in Epist. 3. l. 1. nisi quòd ibi est, moratur, pro eodem, tener. Hæc autem geminata nescio quid maioris energię præ se ferre videntur, quàm singularia; vinxit, mente comprehendit, fœdere obstrinxit, occupauit, impediuit, quomodo Terentius loquitur in Eunuch. Act. 5. Sc. 6. Chæream pro mœcho postea comprehendere intus & constringere: pro quo potuisset dicere, comprehensum constringerunt.

Phaethon.] Huius fabulam lege 2. Metamorphos. & ipsius mythologiam in Timæo Platonis: quòd tãdem aliquando, quæ sunt sub cælo, deflagatura sint; Seruius in Æneid. 6. vers. Plurimus Eridani per syluam voluitur annis, sic hanc narrat fabulam: Eridanus Solis filius fuit: hic à patre impetratum curram agitare non potuit, & quum per errores mundus arderet, fulminatus in Italiæ fluuiū cecidit, & tunc à luce ardoris sui Phaethon appellatus est, & pristinum nomen fluuiio dedit, vide ibidem cætera: & in vers. Æn. 10.

Namq; ferunt læctu cygnum Phaethonti amati.

Clariorem fabulæ narrationem, Phaethon, ait idem Interpres, Clymenes & Solis filius fuit; qui, quum doleret obiectum sibi ab Epapho rege Aegypti, quòd esset, non de Sole, sed adulterio procreatus, ductu matris venit ad Solem & poposcit, vt si verè filius eius foret, petenda præstaret: quod quum Sol iurasset per stygiam paludem se facturum esse: petit ille, vt eius currus ageretur. Sol post iurandum negare non potuit. Itaque acceptis curribus Phaethon quum orbitam Solis excessisset, mundusq; cœpisset ardere, à Ioue fulminatus in Eridanum cecidit; qui & Padus dicitur. Huius interitum sorores flentes, Phœusa, & Lampetusa Deorum miseratione in arbores sunt commutate, vt hic dicit & in Bucolicis, in aluos. Fuit etiam Ligus, Cycnus nomine, amator Phaethontis: qui quum eum steret extrinsecum, in auem sui nominis peruersus est: cuius nunc filium Cupa-

uonem dicit habere Cycni pennas in Galea ad fern a i signe monstrandum. Grammatici autem hanc vocem tradunt ductam à verbo φαέω more participij, idem sonante, quod φαῖω, id est, luceo & splendo, & usurpari solitam modò pro Solis epitheto, modò pro ipso sole, atque ipsius planeta.

Grauat.] Grauari cum casu quarto est molestè & grauatè ferre, vt Suetonius in Augusto cap. 72. operosa pratoria grauabatur: Pro exemplum præbere. Terentius dicit, statuere exemplum in aliquo, id est, supplicium fumere.

Bellerophonem.] Huius quoque fabulam vide 7. & 12. Ode l. 3. & 27. l. 1.

Te digna.] Ex annotatione Donati in Eunuch. Act. 5. Scen. 2. ad hæc verba, non te dignum Chærea fecisti, aut antimeria est pro dignè: aut deest, non facinus te dignum fecisti: sic hoc loco amatores te dignos, id est, tuæ conditionis, ordinis, & loci amore prosequaris, vel potius, tibi pares his rebus, vt dialectica præmonuere. Sic Virgilius dicit, grates persolvere dignas, id est, pares &, præmia digna ferant, id est, paria l. 1. Æn. Vitabit igitur Telephum, si reputauerit secum, illicitam esse coniunctionem amantium disparium, vel spe conceptam.

Quos reddas.] In studiis literarum doctor est veluti creditor, & discipulus vt debitor, qui accepta doctori reddere solet horâ statutâ memoriter recitando.

Explicatio Rhetorica.

Metrum est Sapphicum.

Triplex repetitio vocis est in principiis membrorum epanaphoram facit.

Translatum ab æthere & igne, ad venustatem indicandam, quâ solet fulgere.

Idem tropus, sed ab homine ad τὸ ζῷον μετακινῶν, ad inanimum pro nitere, splendere, & fulgere: res enim inanimæ solent spectatores sui pulcritudine & nitore aspectus diffundere hilaritate: simili tropo vsus est Hom. Iliad. 7.

Αἴγλη δ' ἕγενδ' ἵκε, γέλασε δ' πᾶσα περὶ γῆρα, hoc est, fulgor autem in calum venit: terra quoque tota circumrisit: sic διαγλῶν αἴγρ' ἡμέρα διαγλῶσα λέγεται ἐναθεῖα καὶ δῖα, in serenitate & tranquillitate: simili etiam Virg. Ecl. 4. quum dicit acanthum ridere.

Potest esse metonymia causæ materialis pro vas ex argento factis & culis.

In verbenis puto synecdochen esse speciei, pro quibuslibet herbis ad res sacras adhibitis: sed de verbena repetere, quod annotatum est in Gramm. Odes 14. lib. 1.

Alia metaphora à præditis affectione, πῶς τὸ ἀπειθῆν, ad carentia motu animi.

Vsitata est synecdoche cunctis scriptoribus, manus pro multitudine nauanti operam rei cuiusdam: vbi tamen intelligenda videtur famularis manus, vt loquitur Seneca, vel turba famularis, nisi malis generalius fumere pro hoc Gallico, tout le monde met vistement la main à la cuisine.

Metonymia est effecti pro efficiente sordidos fulgine.

Nota est metaphora pro instar rotæ glomeratæ & volutæ, flammæ motu tremulo fumum volutant. Simili tropo Lucret. dicit l. 6. ventos rotare cauis fornacibus intus: est autem hic descriptio magnæ culinæ.

Alterata est metonymia, sed efficientis pro effecto die.

Metaph. à fluminibus, pro, annos aliis alios more

aquarum fluentium succedentes & accrescentes diu-
merat.

^m Προκαταλήψεις est, vbi Poeta occupat excusatio-
nem Phyllidis recusaturę celebrationem festi propter
amorem Telephi, quem amari & distineri ab altera
puella dicit. An hic Telephus is sit cui 19. l. 3. inscribi-
tur, videris.

ⁿ Alleg. est ex metaphoris à captiuis.

^o Meron. est subiecti pro casu Phaethontis, pœna
& incendio.

^p Altera metonymia, sed adiuncti pro subiectis, id

est, cupidè nimis & immodicè sperantibus.

^q Meron. facti exempli pro pœna, vnde illud sumi-
tur, sic Plautus in Mostell. *exempla ad pol faciam ego in te,*
pro, in te animaduertam, & supplicium de te sumam,
quo cæteri à maleficio deterreantur: huc certè omnia
pœnarum genera referenda sunt.

^r Sumtu ab igne, qualia sunt *incendi, flagrare, ardere.*

^s Per metonymiam effecti pro efficiente homines
tristitiã morosos, quali tropo dicuntur atræ lites in E.
10 pistol. ad Pisonem, Gallicè, *qui rendent les gens mornes &*
tristes.

ODE XII. AD VIRGILIUM.

Theticum.

Dandam esse animo aliquam remissionem post summam
illius contentionem.

Am veris comites, quæ mare temperant,
Impellunt^a anima lintea Thracia
Iam nec prata rigent, nec fluuij strepunt
Hybernâ niue turpidi.

Nidum ponit, Ilyn flebiliter gemens,

Infelix^b auis, & Cecropia domus

Aeternum opprobrium: quod malè barbaras

Regum est vltâ^d libidines.

Dicunt in tenero gramine pinguium

^e Custodes ouium carmina fistulâ:

Delectantq;^f Deum, cui pecus & nigri

Colles Arcadiæ placent.

Adduxere^g sitim tempora, Virgili:

^h Sed pressum Calibus ducere & liberum

20 Si gestis, h iuuenum nobilium cliens,
Nardo vina merebere.

Nardi paruus onyxⁱ eliciet cadum.

Qui nunc Sulpiciis accubat horreis,

Spes donare nouas largus, amaraq;

Curarum eluere efficax.

^k Ad qua si properas^k gaudia, cum tua

Velox^l merce veni: non ego te meis

Immunem meditor^m tingere poculis,

Plena diues vt in domo.

30 ⁿ Verum pone moras, & studium lucri:

Nigrorumq; memor, dum licet, n ignium;

Misce stultitiam consiliis breuem.

Dulce est desipere in loco.

Analysis Dialectica.

O De 29. lib. 3. non dissimile habuit argumentum
inuitandi ad frugalem mensam Mæcenatis.
Hic Poeta, vt Virgilium amicam magis alliciat & at-
trahat ad remittendas graues animi curas, veris aduē-
tum ei proponit: quo certè videntur iucunditati se da-
re omnia. Itaque descriptio illius temporis instituitur
ex multis efficientibus & circumstantiis, vt, quæ non
profunt singulæ, multæ iuuent. Nam primus hirundi-
nis aspectus non satis magnam fidem facit appropin-
quantis veris; quæ possit aliquando maturius appare-
re, nescio quâ re protocata: cuius auis dubiam quoque
aduentum Aristoteles lib. 1. Ethicorum vsurpauit, vt
demonstraret hominem non posse vno die, vel alio
breui tempore beari, τὸ γὰρ ἔστι τὴν μίαν χελιδὸν ποιεῖν, ἢ τὴν μίαν
ἡμέραν, vt enim neque vna hirundo facit, neque vna dies. Pri-
ma igitur ineuntis veris causa ponitur in Fauonio tu-
midum mare placante, de quo, vt de p̄sensione veris
appertentis lege annotationem in 4. Oden lib. 1. Altera
est in tepore illius, quo animantur vireſcentia, &
t̄rra hyberno frigore constricta & rugosâ laxatur &
complanatur. Tertia in tacito fluminum decursu.
Quarta in hirundine nidum fingente & construente
ex luto. Quintam dant pastores super frondē viridi &
herba molli confidentes: ac fistulâ canētes Pana. Sexta
est in calore Solis sitim adducente. Illa sunt sex inui-
tamenta remissionis & capiendæ voluptatis: ac præci-
pue sextum est potionis: vnde Poeta captauit occasio-
nem cum Virgilio iocandi de conditione conuiuadi,

vt neuter esset asymbolus, sed alter nardinum vngue-
tum, alter vinum Calenum sumministraret. Ex his igitur
sex rationibus conficit. *dandam esse animo aliquam*
40 *remissionem, rerumq; seriarum curam sementis iocularium le-*
niendam: quæ complexio est in postremis quattuor ver-
sibus ad hæc verba: verum pone, &c.

2 Ratio compositandi iis interiecta est, & tali lege ac
conditione conuentorum instituta & ita connexè tra-
ctata. *Si vis, d Virgili, meo dulci vino tua mala eluere, curasq;*
& sitim leuare, ego quoque volo de tuo onyche nardinum vngue-
mentum olere. Hæc propositio constat è parium col-
latione. Certamen enim est propositum de parib. sym-
bolis. Huius autem propositionis pars antecedens de
vino confirmatur primùm è subiecto; quod cadus vini sit
50 *reconditus in cellis Sulpitiani.* Deinde ex effectis vini: quod
spes varias iniciat, ratasq; esse iubeat: quod acerbitate cura-
rum hominem liberet.

3 Repetitur eadem propositionis pars antecedens
loco huius assumptionis: *ai qui tu, d Virgili, summe cupis bi-*
bere vinum Calenum, id est, generosum.

4 Vis complexionis hinc est: ego quoq; valde cupio per-
fundi nardino vnguento: quæ illustratur dissimiliū com-
paratione: *non, vt diues aliquis, & scit us conuiuator, excipio*
60 *conuiuas asymbolos & immunes. Itaq; pro symbola debes afferre*
tuum onychem nardi.

5 Concludit tandem totam Oden, aliquam animo
dandam studiorum remissionem, & dissentaneis in speciem
aduersis confirmat: seria temperanda esse iocosis tempore
& loco:

ipsis ornithijs intelligatur, sententia perspicua erit. Quod autem calor tantus, ut illi dicunt, non conueniat veri, id quidem verum esse in quibusdam plagis: sed non in Campania Italię patria Horatii: vbi ver magis calet, quàm in regionibus Aquilonarijs: neque cuiquam mirum debet videri, si Etesię dicuntur Thracij, quum Aquilones, etiam Fauonij tales vocentur. Nam pro vario situ regionum & orbis aspectu varij possunt venti spirare, ut Eurus à parte Thraciæ orientalis, Fauonius ab Occasu eiusdem: Auster à Meridie, Boreas à Septentrione. Itaque magis intelligendus locus de Fauonijs, de quibus Ode 4. lib. 1. & 7. lib. 3.

Ponit.] Cicero dicit pro eo, *singit & construit nidum.*

Iryn.] Fabula est eiusmodi: Pandion, qui Pandareus est Homero, rex Atheniensium, Erichthonij filius, duas filias habuit, Prognem & Philomelam: priorem Tereo regi Thraciæ in matrimonium collocauit, qui postea stuprum alteri obtulit, cui, ne flagitiosum facinus indicaret, linguam præcidit: sed illa rem in veste suo cruore descripsit, quod quum Progne soror huius, & vxor illius rescuisset, indignata incestum vindicauit morte filij sui Irys vel Iryli (ut Homerus Odyss. 7. vers. 522. vocat Irylum, & Catullus Ortalo, *Daulias absumtis fata gemens Iryli*: sed Ouidius lib. 6. Metamor. Iryn ut Horatius & Propertius lib. 3. è quo posteriori Irylus *ἰσποκοειστικῶς* denominatur) quem interfectum patri suo Tereo comedendum appoluit: de quo hic certior factus, districtoque gladio vxorem persequens mutatus est in vrpupam; Irys (quo nomine dicitur etiam ambitus rotæ cuius in Ode 1. li. 1. meminimus & veriuerbij) 30 in Phasianum, Progne in hirundinem, Philomela in Lusciniam. Hæc fabula eleganter describitur ibidem ab Homero & à Phalereo lib. de elocutione explicatur. Sic etiam à Seruio narratur in Sileno Virgilij ad hunc versum.

Aut ut mutatos Terei narrauerit artus.

Qui Epops quasi *ἑπιπῆνς*, Inspector malorum suorum dictus fuit. Fabulæ sit etiam mentio in Ætina ad vers. *Te quoq; Athenarum*: vbi tribus Articis puellis sedes assignantur, Erigonæ inter sidera; Philomelæ in syluis; Prognæ 40 in tectis, sed Tereo, id est, vrpupæ in rupibus præruptis: quarum tamen auium, ut cygni, cantus Plato in Phædone non tribuit dolori, licet Hesiodus in operibus & diebus appellet hirundinem *ἑρρορόνην*, manè *ludentem*, & Homerus Odyss. 7. *ὄλοφυρομένην*, lugentem, de quibus lege lib. 6. Metamor. Qua de fabula extat hoc etiam Epigram. lib. 1. cap. 9. *εἰς ἀσπεβείας.*

Σὺ δὲ μοι πόσις κακοεργὸς ἐνὶ ἀπλήγῃ βαθεῖν
Μινώσας, βάρυ πόντι μὲν ἔμην ἀπέκασε κορείην.
Στηγὰ δὲ μοι πέρην ἔδνα πελυτλήτοιο γάμοιο,
Γλώσσῃν ἔμην ἐθέλεισσε καὶ ἔσβεσεν Ἑλλάδα φάνην. Id est,

tuis mihi maritus o Progne, inquit Philomela, indestus in solitudine collocata fatalem eripuit virginitatem. Mæsta etiam dedit sponsalia munera: excidit meâ linguam, & Graciâ vocem exstinxit. Mira dicit Aristot. de Philomela, quem leges.

Flébiliter gemens.] Hic hirundinis gemitus videtur ab Eustathio sub finem lib. φ. Odyss. sic declarari ad hunc versum:

Ἦδ' ἰσὸν χαλδῶν ἄεισεν, χαλιδῶνι δὲ κέλην αὐδῆν.

Hæc autem fides bene subsonuit, hirundini similis voce: sciendum, inquit Scholiastes, sonum citharæ factum esse similem voci hirundinis, non Philomelæ: quia non fit similitudo in suavitate, sed solum in qualitate vocis subaspere sonantis: qualis est hæsitantia hirundinis impedire loquentis, quãdo in memoriam Terci, ut est in fabula stridet, non dulcè canens: vnde Comici, quem vituperant, ob imperitiam loquendi multa, eum appellant *μεσείων χαλιδῶν*, officinam hirundinum, id est, garrulorum & barbarorum: qui non possunt intelligi.

Sed de mirando hirundinis ingenio & scenopegiã in suo nido fingendo, legeli. 9. Histor. animalium Aristot. versus ex Æschylo citantis, & eiusdem lib. 4. de animal. de tempore, quo luscinia tam mas, quàm femella canunt & canere desinunt.

Deum cui.] Varia & multiplex est opinio de genere Dei Panis, primùm Græcis: nam Scholiastes Theocriti in Idyl. a. de eo sic scriptum reliquit: τὸν Πᾶνα οἱ μὲν λέγουσιν ὅτι Πηνελόπης καὶ πάντων τῶν μενέσθρων, καὶ διὰ τὸ τοῦ λέγειν καὶ Πᾶνα. *Ἐπιμενίδης δ' ἐν τοῖς ποιήμασιν αὐτῷ Διὶ καὶ Καλλιστῆς Πᾶνα καὶ Ἀρκαδία διδύμους. Δεξιππῶ δ' ἐν τῷ Ἀρκαδία καὶ Διὶ καὶ Νύμφῃς Οἰνίειδῶ. Οἱ δ' ἄλλοι δὲ τὸ Πᾶνα, ὅτι τῆς ὄρας ὅτι σημείον τῶν ὅτι πάντῳ. ὅθεν καλεῖται σερσαυροδία Πᾶν.* id est, *Quidam dicunt Pana filium esse Penelopes & omnium procorum, ideoq; Pana dici. Epimenides verò in suis poematis, Iouis & Callistonis Pana & Arcadem gemellos esse. Item Aristippus in Arcadiaco Iouis & Oeneidos Nymphæ. Alij deniq; dicunt propterea Pana vocari, quòd pulchra vniuersitatis sit imago, vnde proprie Pan appellatur: quod potes ex hoc Scholiaste repetere, vel ex Seruio in 2. Eclog. Virgil. ad hunc locum, ut puto:*

Pan primus calamos cerâ coniungere binos
Instituit: Pan curat oues ouiumq; magistros.

è Græco ferè ad verbum expressum. Ita verò caprarius in hoc Idyllio describit Pana:

Ὁ δὲ θεὸς, ὃ ποιμαίνω, τὴ μεσσηβειῶν, ὃ θεὸς ἀμμοῦ
Συεῖς δὲ τὸν Πᾶνα δεδιέμενος ἢ γὰρ ἀπ' ὄχθης
Τανίκα κακμακῶς ἀμπυλίεται. ἐν τῇ γὰρ πικρῶς.
Καὶ οἱ αἰὶ σφιμέια χολὰ ποτὶ ῥινὶ κἀθίηται.

O pastor, non fas est nobis sub meridiem, non fas est nobis

Cavere fistulâ: Pana metimus: Ille enim de venatione Tum sessus quiescit: estq; amarus: Semperq; illi acris bilis in nare residet.

Vnde φάβῳ Πανικῶ καὶ δόρυβῳ, metus & terror Panicus, pro repentino & subito. Est præterea memorabilis scriptio Plutarchi de hoc Deo in libello de defectu oraculorum. Hæc sunt à Græcis tradita de Pane. E Latinis deinde Cicero 3. de nat. Deo. scribit eum fuisse filium 40 Mercurij & Penelopes.

Cui nigri colles Arcadiæ placent.] Vnde à pastore Virgiliano dicitur Pan Deus Arcadiæ. Nigri sunt colles à densis sylvarum umbris & lucis opacis. Arcadia vnde & quot modis dicatur, sic ostendit Eustathius in Perieg. Dionys. ad versum: *Ἀρκαδίας Ἀρκαδιῶντες*: & c: cuius interpretatio est: *Sciendum autem est, Arcadiam ab Arcade Iouis & Themistonis filio nominatam, quondam Pelasgiam vocatam, & Parrhasiam & Lycaoniam & Gigantida & Azaniam, & propter antiquitatem Arcadas dictos Profelenas, tan-* 50 *quam eos diceret cum Lycophrone ante lunam ortos.*

Calibus.] Cales fuerunt populi prope Falernos & Maficos.

Clients.] De hac voce vide Oden 18. lib. 2. Nardo.] De generibus nardi vide Dioscor. ca. 6. & 7. lib. 1. & de vnguento nardino eiusdem libri capite 76. πάντα δὲ ὁδὴ ἀγαθὰ, Omnia valde bene odorata.

Merebere.] Merere dicitur proprie, qui vel pro re vel pro opera solet accipere stipendium. Inde merces nominatur. Hinc ad quamlibet permutationem transfertur: ut hic Virgilius iocose dicitur velut mercari vina Horatij nardino suo vnguento, tanquam pretio.

Onyx.] ὄνυξ est vox Græca significans proprie vnguen & τῆν ὀπίην, vngulum tam quadrupedum, quàm auium. Est quoq; Plinio lib. 37. cap. 6. gemma, & eidem lib. 6. cap. 7. genus marmoris dictum ὄνυχις, καὶ ἀλαβασείτης, Dioscoridi lib. 5. cap. 153. Ex quo fiebant pocula ὄνυχες & pyxides & alabatra vnguentaria, cuiusmodi hic intelligitur & apud Propertium lib. 3.

Sit mensa ratio noxq; inter pocula currat :
Et crocino nares Myrtheus vngat onyx.

Idem,

Cui dabitur Syrio munere plenus onyx.

Item Marcialis,

Vnguentum fuerat, quod onyx modo parua gerebat.

Vides hic esse dubij generis.

Sulpicij.] Frequentissimus est vsus primigeniorum, pro aliunde ortis, vt huius pro Sulpicianis & antea Romula pro Romuleis.

Cadus accubat.] Hoc verbum saepius, vt reliqua simplicis cubare synthesis, acumbere, discumbere, recumbere, de affensione epulari solet dici, sicut ex his patet auctoribus, Terentio Act. 4. Scen. 5. Ac dum accubabam, quam videbar mihi esse pulchre sobrius! Virgilio Aeneid. 1. Tudas epulis accumbere Diuum. Cicero 2. de inuentione. Cœnati discubuerunt. Idem 3. Verr. Mature veniunt, discumbitur. Gallicè On s'assiet à table. Ex hoc etiam poeta Epistol. 5. Si potes Archaicis conuiuia recumbere lectis. Hic tamen sumitur pro situ & positione rei cuiuslibet.

Horreis.] Horrea pro cellis vinarijs etiam sumuntur, quæ dicebantur Sulpicij Galbæ, & à Iosepho Scalig. σωκεδοχικῶς, videntur explicari comment. & castig. in lib. 5. Manilij ad versum. Seminibusq; suis cellas atque horrea prebent, vbi scribit: intelligit publica horrea, qualia erant horrea Sulpicia, & quæ in singulis regionibus Urbis ponit Sex. Aurel. Victor, quibus curatores præsticiebantur. Ex hoc, inquam, loco facile intelligimus, horreum tam esse huic Poetæ τὸ οἰνωτὴν ἢ ἐλαιῶνα, quàm σιτοβολῶνα, cellam & apothecam tam vinariam & oleariam, quàm granariam. Sic locus capite 13. vers. 30. apud Euang. Matth. τὸν ὄσιτον συναράξατε εἰς τὴν ἀποθηνικὴν μυσ. id est, Triticum verò cogite in horreum meum, habet nomen generis ἀποθηνικῶν, quo significari solet rei cuiuslibet receptaculum, pro speciei nomine, quod hic cernis in interpretatione.

Largus donare, &c.] Pro hoc Plautus dicit, largus opum & Silius Italicus. Largus mercandi. Cadus autem dicitur largus spes donare nouas, pro quo dicitur Epi. 5. lib. 1. Ebrietas spes iubet esse ratas. Item pro efficax eluere orator dicit ad eluendas curas, vt alibi loquitur, curas soluere Lyco, pellere vino, dissipare, sum mouere, eximere.

Amaræ curarum.] Enallage rektionis pro conuenientia, pro amaras curas. Hoc genere syntaxeos valde delectatur Tacitus, lib. 3. Annal. Tiberius per literas castigauit oblique patres, quod cuncta rerum ad principem reijcerent. Et lib. 4. Annal. ac forte illis diebus oblatum Cæsari anceps periculum auxit vana rumoris: atq; paulò post, obiectu montis seuæ ventorum arcentur.

Immunem.] Immunis dicitur sine munere, id est, symbola, Græcè ἀσύμβολον, quam vocem fecit Terentius in Phorm. Latinam, Tene a symbolum venire vinctum, atq; laurum è balneis?

Postumus autem tria conuiuiorum genera ex Homero colligere Odys. a.

Τὴν δούλην τὴν δὲ θυγατέρα, τὴν δὲ ἐπιπέδον, τὴν δὲ σὺν γαστρὶ

Ἐλαπίνην, ἢ γάμου, ἢ ἐπιπέδου, ἢ τῆς γαστρὸς.

Hæc verba sunt Mineræ ad Telemachum ex ipso percunctantis. Quæ epula? quæ etiam hæc turba? quid tibi opus est conuiuio publico; an nuptialis cœna? quoniam non est cana collaticia. Eiusdem Poetæ Odys. λ. hæc tria coniunguntur.

Ἡ γάμος, ἢ ἐξέτα, ἢ ἐλαπίνη τεθαλίη.

Hic umbra Agamemnonis refert Vlysi suū exitium, ita me Ægisthus occidit, vt aliquis sues in viri locupletis, aut nuptiali conuiuio, aut collaticio, aut cana exuberanti. Definitor præterea ὁ ἐξέτα ἢ τὸ κοινὸν συμβολῆς, ἢ γυμ

καταβολῆς καὶ διακίνας δ' ὄχρα, id est, conuiuium è communi collecta, vel solutione & sumtu communi: dicitur τὸ τὸ συνεστῆσαι καὶ συμφέρεσθαι ἕως ἔσθου, à coniunctione amoris & utilitatis. sicut ἐλαπίνη definitur ἢ δ' ὄχρα πολυτελής: ἐν ἣ κατὰ ἡλικίαν ἢ ὄμν' εἰσὶ μένοι πολλοὶ ἔπνον. conuiuium magnificum, in quo gregatim & in gyrum multi simul compotabant. Alij tamen τὸ τὸ λαπαζεῖν καὶ ἐκκενῆν καὶ ἀναλίσκεν τὴν ἐν αὐτῇ παρασκήνην, à lingendo, euacuando & consumendo illius apparatus.

Nigrorum ignium.] Hic locus citatur à Seruio in verso ba 4. Aeneidos.

Sequitur atris ignibus absens, Explicans ex Vibano, occidam me & rogalibuste persequar flammis.

In loco.] Sic Terent. in Heaut. Act. 4. Scen. i. dicit, obsecundare in loco, quod est Donato, omnia ad alterius nutum facere, Gallicè, obeir bien à point. Quidam in loco exponunt ἐν κωμῶν, in tempore permutatione categoriæ τὸ τὸ πρὸς εἰς τὸν χρόνον.

Explicatio Rhetorica.

Metrum est simile metro 6. lib. 1.

Per synecdochen generis pro velis.

Idem tropus pro hirundine Progne.

Altera est synecdoche, sed speciei pro genere regum Atheniensium, vel potius Atticorum, quamuis nechi, sicut nec hæc forores, genus duxerint à Cecrope primo rege Atheniensium.

Alia est synecdoche generis pro incestu, quem patricidio Progne vindicauit.

Idem est tropus pro his, quos Græci dicunt μηλοφύλακα ἢ μηλομοεῖς, ποιμένας δὲ τῶν δρόμων καὶ ἀπροφῶν.

Dicitur per synecdochen generis, pro, Pana delectant, vt nigri colles pro Lyceo & Mænalo.

Metonymia efficientis pro effectu & inuento vino. Eadem est in Calibus pro Caleno vino.

Synecdoche quoq; est generis pro Claudio Tiberio & Druso priuignis Augusti, quorum Virgilius cliens erat, & à quibus donatus fuerat nardi pyxidio.

Hoc verbum proprie usurpatur in liquidis rebus, vt elicere aluum, pluuias, fontem, sudorem, lacrymas, vt hic etiam, sed per metonymiam subiecti, pro exhaurire & depromere ex cado vinum illic conditum. Præterea in Onyx eliciet metaphora est ab animata re ad inanimam, cui tribuitur motus, tanquam diceret: Onyx nardi caussa mihi erit, curtibi relinam meum cadum vini Caleni. In accubandi verbo similis est metaphora satis nota, vnde sumatur.

Metonymia est effecti pro caussa, potionem vini Caleni.

Iocosa est metaphora, tanquam ad mercatum quendam indictum, sic ad epulas Horatij eundem sit Virgilio.

Sumtum est ab insectoribus, quomodo Græci diceret etiam ἐκέρω μελετῶ σὲ τοῖς πόμασι πύργου, vnde hoc Latinè, ἢ βάπτειν ἢ βρέχειν, tingere, imbueri, irrigare: quod idèως dici potest, ποτίσθαι σὲ κοειολογῶντων.

Synecdochica est periphrasis mortis, quæ rogo & busto, vel flammis rogalibus ac lugubribus significatur.

Sumtum est à maturitate frugum, pro, salutare est homini feria cum iocis in tempore commutare.

miscuisset, sibi ipsi, caeterisque laborantibus aegrotatione simili, multo prolixiorum reddidit mortem: ita scelerati, qui praesentem existimantur effugere poenam, non post multum temporis, sed multo in tempore, vinctam, non quidem tardiorum, sed admodum prolixiorum sustinent & producant, neque senescentes corripuntur, sed etiam cruciatu assiduo senescunt.

Enarratio Grammatica.

Adiuere.] Id est, admiserunt meas preces, atque his assensu sunt. Ita Donatus explicat in Eunu. Act. 2. Scen. 3. ad vers. Pro illo te ducam. CH. Audio, id est, libenter hoc admitto & consentio. Sic Graeci το ἀκούειν pro assensionis verbo sumunt: ut Sophocles in Aiace: Τῆς ἀκούσει λέγει, τὸν ἔστι, ποιθημένοις, id est, recita persuasus & consentientibus.

Lyce.] Si quis coniecturae locus relinquatur, Lycem puto deflecti τὸ τὸ λυκεῖν, & explicari posse λυκεῖν, lupam: qua voce Plautus vitur pro meretrice in Epidico: Diuertunt mores virginis longè ac lupae, id est, mores virginis ac meretricis multum differunt.

Formosa.] Est hic ellipsis alterius discretivae, quamquam vel est si anus & rugosa; vis tamen puella formosa videri. Hic locus videtur iure Mureto lib. 11. Var. lect. de promptu ex Aristophanis Ἐκκλησιαζώσις, ubi anus quaedam inducitur sub finem Comediae idem praestans, quod haec Lyce Horatii:

Τί ποτ' ἀνδρῶν ἐχέουσιν, ἄρα δ' ἦν πέλασ.
Ἐγὼ δ' ἔπειτα πλάσμιον ἱμυθίον
Ἐσθῆκα, καὶ προκοτὴν ἡμφοισμένην
Ἄρρητος, μτυρομένη πρὸς ἑμὸν τὴν μέλασ.
Πάλισ' ὄπως ἔρπει λάβοιμι, αὐτῶν πινά.
Παεινόντα. Μῦθου δ' ἄρ' ἴτ' ἔστι τ' ἠὲ τ' ἠμὸν εὐμαδ.
Μελύδριον δ' ἄρ' ἴτ' ἔστι τ' ἠμὸν ἰωνικόν.

Quid, tandem viri non venient? iam diu praeterijt hora. Ego autem illa cerusa steti & veste crocea induta alba, canis illans tecum melos, ludens, ut aliquem ipsorum comprehendam accedentem. Muse venite ingerentes ori meo carmen aliquod Ionicum.

Formosa.] Servius in vers. Aeneid. 8.

In numerum, versantur, tenaci forcipe massam.

Forceps, quasi forui capes, quia quid foruum tenemus: nam foruum est calidum: unde & formosos dicimus, quib. calor sanguinis ruborem pulcritudinis creat. Potest tamen forma dici etiam fortasse ab ἄρρη, spiritu denso in digamma Aolicum verso. Nam quae sunt feruida, solent impetu celeri citari, ut de rotis feruidis dictum fuit Ode 1. lib. 1.

Cupidinem.] Hic parvi refert, utro hanc vocem accipias modo, pro Deo ne amoris, an pro affectu ipsius, qui senio relanguescere vix, ac ne vix quidem, excitari potest: unde versus apud Athenaeum:

Οὐδὲρ σ' ὀνήσει βοκβὸς ἄρ' ἠὲ τ' ἔχρη, quem Martialis sic reddidit:

Quum sit anus coniux & sint tibi mortua membra,
Non aliud, bulbus quam satur esse, potes.

Ille virens.] Hic locus ex Antigone Sophoclis circa medium, ubi chorus deplorat casum Aemonis, qui paternum consilium postposuit Antigones amori, delumtus est.

Ἐρως ἀνίκατε μάχην,
Ἐρως, ὃς ἐν κτήμασι πίπτει,
Ὅς ἐν μαλακῶσι παρεισὶς
Νεατὶ δ' ἔνυχ' ἔστι.

Amor pugna invidet, & Cupido qui etiam opes consecrari, qui in teneris puella genis semper resiles pernox. Sin de ipso Deo intelligis, non dici potest lentus & tardus, nisi ratione Lyces anus, quum fingatur ales valde pernix.

Psallere.] Verbum est e Graeco factum ψάλλειν, ὅπερ ζυγίως λέγεται ὅτι τὸν νότον καὶ χορδῶν τῆς λύρας, & hoc de-

flectitur τὸ τὸ ψάλλειν, quod est tangere & contréctare. Ita τὸ ψάλλειν Suidas declarat τὸ τὸ ἀκροτῶν δακτύλων ἀπὸ τῆς τῶν χορδῶν, id est, summis digitis chordas tangere: unde sunt illa Poetarum, non didici chordas tangere, fides movere, chordas impellere: atque tam de tactu fidiu, quam nervorum pulsu arcus intenti dici solent. Ex hoc Homeri loco, quem Od. praecedenti citavi de hirundine, potest intelligi, qualis sit sonus Psalms, quum chordae dicuntur similiter garrienti hirundini sonuisse, ubi Scholiastes annotat, χελιδὼν ἀδελ μὴ ἀποτάδην, ἀλλὰ κατὰ τὸ κόμμα, hirundo canit non extense, sed contracte, ut sit sonus nervorum, quum hos quis impellit, quod est ψάλλειν, ψάλλειν καὶ ψηλαφῆν, quod Ovidius in Philomela exprimitur, hirundo trinsat, χελιδὼν ροίζετ.

Chia.] Chia nomen puellae est, ab insula Chio maris Aegi dicta.

Importunus.] De vi huius vocis vide annotationem in 16. Oden lib. 3.

Luridi.] Luridi proprie hic dicitur, pro summo pallidi obscureque nigrescentes, ut Epodis 17. reliquit ossa pelle amicta lurida. Metonymicis autem apud Ovidium 1. Metamorph.

Lurida terribiles miscuit aconita nouerca, id est, red dentia valde pallidos & exanimes, & Ode 4. lib. 3.

Meretrix, virtus fulmine luridum,

Misfos ad Orcum:

Vbi vis huius vocis plene explicata est.

Turpare.] Ex annotatione Donati in Hecyr. Act. 2. Sc. 1. τὸ turpare ad honestum corporale refertur, ut dedecorate ad absolute honestum, id est, animi, ut Ode 4. huius lib. iam notatum fuit: hoc autem Graece dicitur, ἡ φλακρότης καὶ ποιοτή καὶ ῥυσοῦς τὸ σὺ πρὸς τὸν ἀρχαῖον.

Cos.] Deflectitur a Cos vel Coa insula finitima Euboeae e regione Cariae, nec procul a Mileto, ubi vestes e subtili bombyce texebantur: Propertius

Et tenues Coae veste mouere sinu.

Vbi notandum est, deflecti in eadem notione adiectiva Coeus coa, um, & Cous, a, um, Plinius lib. 2. cap. 22. & 23. de generibus bombycum & bombyce Coa scribit 4. quam in Cao prima inuenit redordiri rursus, q. texere mulier Pamphila Latoi filia, non fraudanda gloria exogitae rationis ut denudet feminas vestis:

Fastus.] Significat librum Annalium, ubi res gestae & domi & foris quotidie scribebantur.

Habes illius.] Intellige Lyces, quae spirabat, id est, atrahebat spectatores in sui amorem.

Cynaram.] De Cynara vide Epist. 13. ad villicum li. 1. & 7. ad Maecenatem: per ellipsim substantiui, vel faciei vel aetatis pristinae, ut sit, quid habes illius pulchra olim puella, locus intelligendus.

Surpuerat.] Syncope syllabae, ri, pro, surripuerat.

Gratarum facies.] Pro facie composita ad capiendos gratis artibus spectatores.

Seruatora.] I. facta sinent te in vitionem pristinae superbiae degere vitam annosae cornicis, ut diuturniori sit tua deformitas ludibrio: sic Sophocles de bello scribit, πόλεμος γὰρ ἔδρα ἀνδρ' ἐκὼν ἀρεῖ πονηρὸν, ἀλλὰ τὸς χρεῖσέ ἀεί. nullum enim bellum consulto tollit e medio improbum hominem, sed bonos semper: quod ille indignus sit quiete: hi contra dignissimi habeantur sempiterna felicitate. Sic

Oppianus l. 3. de venatione facit cornicem longaeuam.

Ἀετὸς οὐτα φύλας πολὺ ζῶσιν Κορῶνας

Aquilarum genera & anose cornices & viuaces, Arato est Κορῶν ἐναγυῖες, cornix nouem atates viuens,

Explicatio Rhetorica.

Genere metri conuenit cum 5. lib. 1. Haec repetitio soni eiusdem in locis alter-

nis efficit *ἰσοδοπ.* regressione auribus pericundam & coniunctam cum insultatione & cauillatione canentis & commotione audientis.

^b Metaphora est à teneris plantis, quæ dicuntur *ῥοδῶν*, sicut excubat à vigilibus præfidiarijs arcium & castrorum, qui pernoctant in opportunitate temporis habenda, quo vel hostes incautos adorientur, vel parati aggressos excipiant, propulsent, conficiant.

^c Brevis est allegoria è metaphoris, pro, ficos senes fastidit.

^d In re quia anaphora est initio incisorum.

^e Metaphora est *ἀπὸ ποικίλων*, pro canitie.

^f Metonymia est materiæ pro vestibus purpureis & murice infectis.

^g Synecdoche est generis pro gemmis.

^h Metonymia causæ pro venustate & gratia oris & pulcritudine, quæ defloruit. *Heu!* exclamatio est pathetica *εἰς ἄνωγος* dolentis.

ⁱ Sumtum à pictoribus, pro pulcritudo.

^k In illius, illius est Epizeuxis continua eiusdem soni iteratio, ad contumeliam grauiorem, quam quidem figuram nonnulli dicunt *τὸ ἐπὶ πάλιν* implicationem, non satis aptè ad continuam eiusdem soni iterationem, in eadem sententia.

^l Metaphora est ab aura tenui vel ab odoratis plan-

tis pro, appetebat amari, vel alliciebat in amorem spectantes, quasiq; diuinum odorem spirans eos afficiebat. Sic Virgilius: *Ambrosiaq; coma diuinum à vertice odorem spirauere*, id est, effluere quo tropi genere Homerus describit Achiuos lib. Iliad. 6.

Ἐδδεται μὲν ἀνέμους ἄχαιος

Metuerunt Achiuos concitatum animi impetum spirantes & pugnam anhilantes. Gallicè qui ne demandent, que à combatte.

¹⁰ Sic Diuus Lucas loquitur actorum Apostol. cap. 9. *ὁ δὲ Σαῦλος ἐπὶ ἐμπνέων ἀπειθεῖς καὶ φόνος εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ κυρίου*, id est, Saulus autem adhuc spirans minas & eadem aduersus discipulos Domini.

^m Synecdoche est integri pro membro, quæ mihi furtim animum abstulerat & in se conuerterat.

ⁿ Idem tropus videtur pro forma omnibus his partibus instructa; splendidis ac flagrantibus oculis, læui fronte, ore nitido, vultu ad hilaritatem, reliquoq; corpore ad nutum, ritum, & gestum composito, labris rubentibus, puniceis genis, supercilijs remissis, dentibus niueis, ac reliquis denique ad gratiam naturâ factis.

^o Altera est brevis allegoria è metaphoris ab igne, ad adolescentiam Lyces eximiam, quæ olim incendebat spectantium oculos, sed nunc est corrupta & extincta instar cineris inertis.

ODE XIII. AD AVGVSTVM.

Theticum.

Nullum elogij, nullum monumenti genus excogitari posse, quod meritis Augusti in Remp. & virtuti queat respondere.

¹ *Pa^a cura^b patrum, quæue^c Quiritium,*

Plenis honorum muneribus tuas

Auguste virtutes in eum

Per titulos memoresq; fastos

Aeternæ? O quæ sol habitabiles.*

Illustrat oras, maxime principum,

³ *Quem legis expertes Latina*

Vindelici didicere nuper,

Quid Marte posses. d Milite nam tuo

Drusus Genaunos, implacidum genus,

Brennosq; veloces, & arces

Alpibus impositas tremendis

Deiecit acer plus vice simplici.

^c *Maior Neronum mox graue praelium*

Commisit, immanesq; Rhetos

Auspicijs pepulit secundis:

⁴ *Spectandus in certamine Martio,*

Deuota morti^f pectora libera

Quantis fatigaret ruinis:

⁵ *Indomitas propè qualis undas*

Exercet Auster, Pteradum choro

Scindente nubes: impiger hostium

Vexare turbas & frementem

Mittere equum medios per ignes.

⁶ *Sic tauriformis voluitur Ausidus,*

Qui regna Dauni præstuit Appuli:

³⁰ *Quum^h seuit horrendamq; cultis*

Diluiem meditatatur agris:

Ut barbarorum Claudius agmina

ⁱ *Ferrata vasto diruit impetu:*

Primosq; & extremos^k metendo,

Stravit humum, sine clade victor:

⁷ *Te copias, te consilium & tuos*

Præbente^l Diuos. ⁸ Nam tibi, quo die

Portus^m Alexandria supplex

Et vacuam patefecit aulam.

⁴⁰ ⁹ *Fortuna lustrò prospera terreo*

Belli secundos reddidit exiis,

Laudemq; & optatum peractis

Imperijs decus arrogauit:

ⁿ *Te^o Cantaber non ante domabilis,*

Medusq; & Indus, te profugus Scythes

Mirantur! ô tutela præsens

Italia, dominaq; Roma!

Te fontium qui celat origines

Nilusq; & Ister, te rapidus Tigris,

⁵⁰ *Te belluosus, qui remotis*

Obstrepat Oceanus Britannis,

Te non paurentis funera P Gallia,

Duraq; tellus auar Iberie:

Te cade gaudentes Sicambri

Compositus venerantur armis.

Analysis Dialectica.

Initio Poeta ostendit, laudem Augustani nominis, quæ solum memoriâ hominum circumscriptur, ac

terminatur, non esse satis ad ipsius virtutem, pro dignitate ingenium eiusdem in Rempub. meritorum illustrandam.

strandam. Argumentum autem est à collatione minorum, quod hoc modo enunciatur: Omnia omnino honorifica monumenta, statuae, trophaea, triumphi, fasti, annales, & quaecumque possunt magnifice de eo vel dici vel scribi, longè inferiora illius virtute ac meritis in Remp. existimantur. Hoc certè argumentum meo iudicio, ita viderur eliciendum è tacita subiectione interrogationis.

2 Ex eadem Categoria argumentum est: quòd Augustus cunctis principibus, qui partes orbis habitabilis incolunt, virtutem multò antecedit.

3 Aliud ex attributa Augusti potentia incredibilique ipsius ac suorum virtute & exercitatione in armis: quæ confirmatur victoriâ, tanquam testimonio publico, de tot immanibus victis populis: quorum hîc recenserur quidam Catalogus. Primi testes talis potentiae sunt Vindelici, Genauni & Brenni à Druso plus quàm semel victi: deinde Rhæti à Tiberio, fratre Drusi natu maiore, vt Paterculus & Suetonius narrant. Ita tamen tractantur hæc testimonia, vt & victi & victoriis conditio aliis postea declaratur argumentis: quod ille incredibili fuerit immanitate, celeritate & locorû munimento seprus: hic verò admirabili industriâ efficiendi, quicquid placuisset.

4 Efficiencia amplificatur, quòd singularis illius virtus spectata fuerit in Rhætis domandis, viris mortem contemnentibus.

5 Eiusdem virtus similitudine augetur, quòd vt Aufter fluctus tollit in cælum æquoraq; iactat sub ortum Pleiadû: sic Claudius hostes agitauit & exercuit.

6 Idem declaratur eodem argumenti genere ad indicandum, quo imperu Tiberius irruerit in hostes: sed hîc notandum, particulam Sic in protasi collocari, cui tamen sæpius & apertius est locus in apodofi: itaque hoc pronounciandum videretur: Vt Aufidus flumen longè sonans sata & culta vastat: sic Tiberius turmas hostium prosternit. Nam qui vicerat alienis auspiciis, quamquam id ductu euenisset suo, non tamen olim Imperator salutabatur, nec illi decernebatur triumphus: quod assentatione Poeta tribuit hîc Augusto principi suo: qui, vt cõsueuerat auspicia sibi seruare, sic honorem rei à ducibus suis aut legatis gestæ sumere omnem: quod postea Tiberius est imitatus, vt legimus sub initium l. 2. Annal. Corn. Taciti Miles in loco prelij Tiberium Imperatorem salutauit: qui honos videbatur ad Germanicum pertinere, vt facti ducem & auctorem. Idem ius Rex Gallorum Henricus secundus sibi merito arrogauit contra iuanem factionis Guisacæ iactantiam de Caleri expugnatione ipsi debita. Quid (quæsiuit prudenter rex ab ea fumentente sibi & vendicante gloriâ talis expugnationis) debetur homini inuitè aliquid aggresso, nec ad id, nisi magno mei consilij & auspiciij impulsu profecto?

7 Alia ratio est è principe caussa tantæ victoriæ, cuius laudem facit solius Augusti propriam.

8 Iam videtur maiorem huius victoriæ partè Fortuna, vt suprema, Ethnicorum opinione, caussa, sibi vindicare, à qua tantam potentiam, tantum cõsilium, tamque fideles priuignos, Tiberium & Drusum, acceperat Augustus. At Christiani talia beneficia verissimè tribuunt vni viuenti Deo, potentissimo ac sapientissimo conditori & conseruatori mundi, ac patri Domini nostri Iesu Christi.

9 Alia ratio ex temporis adiunctione: quòd Augustus finem bellorum fecit intra 15. annos, Imperiumq; pacauit Fortuna iuuante. Hîc quibusdam viderur Poeta respexisse ad Itocratis parenesin Demónico factam, ἀγὼν καὶ τὸν Ἰσοκράτην παρὰ τὴν δεινὴν χάριν, παρὰ τὴν ἡμετέραν ἀντιπρὸς δὲ βα-

λιαυ, i. existimã rem longè quidem optimam esse, consequi à Deo exitus rerum secundos, & à nobis ipsis sapiens consilium capere.

Quid autem Orator discreper à Poeta; paucis accipe. Ille nihil eorum quæ feliciter euenire solent, fortunæ fert acceptum, vt hic vates, sed Deo talem euentum tribuit, & hominibus eruditam administrandi susceptum negotium sapientiam tantum relinquit: quod mirè quidem congruit cum sententia Sirachidæ c. 37. Ἀρχὴ πάντων ἔργων λόγος, καὶ πῶς πρὸς ἑαυτὸν βουλὴ καὶ ἐπὶ πᾶσι τῶν τοις θεοῖσι τὸ ἔργον, ἵνα δὲ θύμῃ ἐν ἀληθείᾳ τὸ ὄδόν σου, i. Initiũ omnis operis sit ratio, & consilium omnem actionem precedat: ceterum in his omnibus altissimum precare, vt instituta tua fideliter dirigat. Eiusdem consilij fuit Salustius in procemio coniurationis Catilinae, Priusquam quid facere aggrediaris, consulto; vbi consulueris, maturè factu opus est.

10 Locus est ex adiunctis, quòd omnes ferè populi & nationes ex euentis secundis paruerint Augusto, eumque augustè & sanctè venerati sint: vbi etiam ipse describitur ex factis: quod Italiam & Romam conseruet & tueatur.

Enarratio Grammatica.

Patrum, quæve Quiritium.] Docuimus Od. 1. l. 1. qui fuerint Quirites: nunc quoque ex historia Sallustij de bello Catilinae licet discere, qui Romæ fuerint patres. Delecti, inquit, quibus corpus annis infirmum, ingenium sapientiã validum erat, Reip. consulebant. Hinc vel a tate, vel cura similitudine, patres appellabantur. Idem è Dion. Halicarnassæo & è Liui.

Memoresq;.] Sumendum est hoc epitheton ἐμνηστῆρας, pro, mentionem faciunt rerum prius actarum & memoriam illarum reuocât: aliquando μνηστῆρας, vt apud hunc Poetam, impresit memorem notam, i. quæ memoria retinetur.

Per titulos.] Homines excogitarunt titulos & fastos ad perpetuitatem virtutum & rerum: illi dicuntur à tuenda rerum memoria, & incidi solent in statuis, signis & columnis, vt hî in chartis & libris & annalibus ad finem eundem, vt epithetum, memores, indicat.

Aeternæ.] Aeternare est immortalitati commendare, & ad omnem æternitatem consecrare: & dici videtur ab æuo terendo, vt primigenium, æternum, vt, Deo fauente, perspicuum fiet Epist. 10. l. 1. ad verb. Seruiet æternum, &c.

Habitabiles.] Vt olim creditum est, mediam plagam sub equatore fuisse inhabitabilem, & id postea à Ptolemeo & Plinio refutatam: Sic arcticam & antarcticam, quamuis rigore & æstu incommodas, tandem habitari nauigatione compertum est. Non equidem arbitror vllum vnquam fuisse terræ angulum, vbi non nata fuerint animalia illius cæli patientia, eiusq; aura ipsis siue hominibus siue bestiis fouendis & sustentandis comoda. Huius autem sententiæ argumento est non etymum vocis Latine, sol, de qua dictum est alibi è l. 2. de nat. Deor. sed Græcè ἥλιος, quam Plato in Cratyllo prætermittis duobus aliis veriuerbis tradit dictam παρὰ τὸ ἀτὶ εἰλεῖν, quòd semper voluatur circa terram perpetuo quodam cursu.

Quem didi ère.] Hellenismus est, qualis est in Thrac. Sopho.

Φερόσον φίλην δέσποιναν πόνδρα, τίς ποτ' ἐστὶν ὁ ξένος; Dic ò cara domina hunc, quis tandem est hospes?

sic Eunuch. 4. 3. ego illum nescio, qui fuerit. Si enim dicerem: Scio te, quid possis, pro εἶδός σε, τί δύνη, Latinitas non ferret. Terent. tamen per negationem rectè dicit, non latis me pernòsti, qualis sim.

Latina legis.] Id est, qui in ditionem & potestatem

Ro manorum nondum venerant.

Vindelici.] De his populis lege Od. 4. I. huius: Genau- nos autem, vel, vt Strabo vocat, Tenaunos & Brennos historici statuunt populos inferioris Pannoniæ, quæ dicitur hodie Hungaria & Sclauonia.

Spectandus.] Id est, laudandus de tali fortitudine, & probandus. Plinius lib. 3. cap. 20. in gentibus Alpinis recensendis & in potestatem pop. Rom. redactis ponit Breunos inter Alpinas gentes: Suetonius tamen Breucos in Tiberio cap. 9. dicit. De iis vide Strabonem lib. 4.

Deiecit.] Deicere est de superiori loco deturbare, quo sæpè vititur Poeta, vt Od. 2. lib. 1. Deiectum ire monu- menta. & Epist. 2. l. 2. Præsidium regale loco deiecit. Sic quo- que Virg. Æn. 12.

Fulminat Aeneas armis, summasq; minatur

Deiecturum arces Italum ac veluti æquas solo posi- rura m.

Vice simplici.] Id est, non semel, quod Galli dicunt, plus d'une fois. & deux fois aut ant.

Prælium commisit.] Pro hoc Virg. 2. Æn. conferere, Lucret. l. 2. edere prælium, Cicero, facere.

Fatigaret.] Pectora fatigare idem sonant, atque illa O- des 12. l. 2. quid animum fatigas? nisi quod illud de corporis defatigatione, hoc de ea animi: pectora igitur desti- nata morti pro libertate patriæ, vel quibus itat senten- tia, vt in libertate vincant, aut pro ea mortè opperant. Ita sumit Cic. pro domo sua, me ac meum caput hac condi- tione deuoni.

Exercet.] Id est, exagitat, iactat, vrget, quum Pleiades velut conglobatæ afferunt tempestatem, & nubibus scissis ac diuisis, pluias.

Pleiadum.] Pleiades sunt septem stellæ in dorso Tauri, quæ creduntur filia Atlantis fuisse, quæ Latine Vergiliæ, à significatione veris, vt Græcè à signo nauigationis, πλειάδες, à ναυγανδο dicuntur, quanquam alij putant à conferta ipsarum coagmentatione. Paulò aliter Tzetzes initio dierum apud Hesiodum rationem vocis reddere videtur. Pleiades vel à Pleione matre nomè sortitæ sunt, vel ex eo, quod in columbas fufcas, 40 πηρηνας ἐλλωιστὶ dictas à nigro colore, transformatæ Orionem effugerint: vnde πέλειαι ἢ πλειάδες & coneisè πλειάδες, ἢ πλειά τὸ πέλειον χειρῶν εἰς τὸ σημαίνειν τὸ ἄρσεν καὶ σπέρρον ἢ ὅτι πλειστον κέν τι πλεῖ τὸ ἔσταιον τῶ Τάυρου, i. quod vtilis sint ad tēpus est itis & satioris indicant, aut quod circa caudam tauri suum habeant situm. Proclus nominatim illas appellat ibidem Calemonem, Steropen, Meropen, El. ctram, Halcyonem, Majam, Tanagerē, & addit easdem fabulosè dici, vt prin- cipes, nuntias, præesse Sphæris Planetarum, primam Saturni. 2. Iouis. 3. Martis. 4. Solis. 5. Veneris. 6. Mercurij, 50 7. Luna. De his Hesiodus & Aratus & Cicero l. de nat. Deo. & Maro 1. Georg. & 3. Od. l. 1. De Aufido flumine & Dauno dictum est Od. vlt. l. 3. Dicitur autem tauri- formis propter Acheloi similitudinem, fluminis om- nium Græciæ maximi: quod primum vocatum est tauri- forme, multarum flexionum & exundationum gra- tiâ: quæ affectio postea cæteris fluminibus attributa est: quæ imbris aucta extra ripas fluerent: vel fortasse e- pithetum est referendum ad consuetudinem tauro faci- endi pro fausto traiectu fluminis, quemadmodum Plutarchus memorat Lucillum fecisse Euphrati in ipsius vita: vel referendum ad mugitum armëtorum: quæ propter flumina pascuntur.

Diluuiem.] Diluuias ac diluuium aquarum pro eodè leguntur, vt Græca κατὰκλυσις ἢ κατακλυσμός: videtur ta- men prioribus actio, posterioribus actum significari: qualis distinctio in poesis & poema obseruatur à Gram- maticis. Isidorus notat diluuium dici, quod aquarum

clade omnia, quæ inundarent, delect: sed hoc erymum magis arguit efficientiam talis inundationis, quàm vocis rationem.

Meditatur.] Verbum meditatur Seru. in 3. Georg. vers. Inachia Iuno pestem meditata iuuenca explicat per, infere & exercet. nam & in ipsa meditatione exercitium est & hunc locum citat.

Primos & extremos metendo.] Hoc Græci efferunt, κατὰ σφραῖσιν ἀφ' ὧν τε καὶ ὑστέρως τῶν διαμέτρων καὶ διακόσμων, καὶ δειξάν. Vasto præterea potest sumi ἐν ἴσθητι pro vastante & de- populante omnia.

Strauit humi.] Vtraque lectio humum & humi; tole- rabilis est. Nam prostravit humi corpora & Liuius dicit l. 9. Gall. ruer par terre, abattre, ou couvrir la terre de corps.

Sine clade.] Id est, sic victoriam reportauit, vt nulliè suis militibus desiderati sint. Ita Pittacus docebat, τὰς νίκας ἀπὸ δ' αἰματὸς δὲ ποιεῖσθαι: quæ summa est laus vi- ctoris.

Præbente.] Hæc Suet. expressit vno verbo (vt multa alia huc pertinentia) in Augusto c. 21. domuit auspiciis suis Cantabrum, Aquitaniam, Panthoniam, Dalmatiã, & ceteras provincias per Tiberium Claudium, de quo sic Ouid. l. 2. de Trist.

Per quem bella geris, cuius nunc corpore pugnas: Hospitium cui das grande Deosq; tuos.

Portus Alexandria.] Quidam legunt portas, idq; meo iudicio melius.

Alexandrea.] E l. 2. Prisciani discimus, vtroque mo- do dici posse, per secundam vel tertiam vocalem, vt Antiochia, vel Antiochea, sicut ex Anfonio de claris vrbibus & ex veteribus nummis cognosci potest. Fuit autem Alexandria caput totius Ægypti: quod se Anto- nius & Cleopatra receperant, ibique victi sunt, quod accidit 14. anno imperij Augustani, & 29. eiusdem Ti- berius domuit Vindelicos & vicinos è chronologia Eusebij. Nam tria lustra faciunt quindecim annos. Glareani tamè chronologia definit olympiadem spa- tium quattuor annorum, vt à Romanis lustrum voca- tur: vbi citatur hic Poetæ locus, & Acron. Sed è carmi- ne seculari & Ode 4. lib. 2. didicimus interpretes falli, quum ibi lustrum cognoscatur esse quinque annorum. Nã Augustus cum Q. Pedio Cos. fuit, & ab initio belli, quod hi gesserunt, ad finem bellorum ciuiliū fuerunt duodecim anni, quamuis Porphyrio numeret 15. de quo lege lib. 5. de emenda. tempor. Ios. Scalig. Post bel- lum autem Mutinense factus est finis bellorum & ini- tium pacati imperij.

Arrogauit.] Id est, assumit, attribuit, ac peperit, quod Græci dicunt σφεπεπίσειν καὶ ἰδιοπεπίσειν, sibi vsurpare, suū facere, in suum commodum vertere, vt Sat. 4. l. 2. sibi canarum artem arrogare: quomodo Cic. geminat hæc duo in oratione pro Plancio, quibus temeraria sæpius au- ctoritas notatur: quàm à se illic Cic. remouet: quãquam mihi non sumo tantum, Iudices, neque arrogo, vt C. Plancium suis erga me meritis impunitatem consequuturum putem.

Cantaber.] Noui sunt omnes hi populi in ditionem imperij Romani redacti ex antecedentibus armis, id est, partâ mox vbiq; terrarum pace. Dominatio & potentia Romæ testata est Epigramm. lib. 1. cap.

60 οὐδ' ἂν ὠκεανὸς πᾶσαν πλημμύραν ἐχέειν
οὐδ' ἂν Ἰερμανία Ρηνὸν ἀπὸ πύργου
Ρώμης: ἐδ' ὅσον βλάψαι δένδρον, ἀχρεὶ καὶ μύμη
δέξια σημαίνειν Καίσαρι Δαρσαλέν.
οὐτὼ καὶ ἰεργὴ Ζανὸς δρῦες ἐμπέδα βίχαις
Ἐπᾶσιν, φύλλον δ' αἰὶα χέουσ' ἀέμοι.
Nec si Oceanus omnem maris æstum exciaret;
Nec si Germania totum Rhenum ebiberet;

Roma potentia ne tantillum quidem noceret,
Dum fortis manus Casari cum imperio manebit.
Sic sacra Iouis quercus firmis fixa radicibus stant,
Vt folia sicca tantum decutiant venti.

Quam autem late rex Romanus Imperator esset, lo-
quitur hic versus Ouidij l. 2. Fast.

Hoc duce Romanum est Solis utrumq; latus.
& alio in loco,

Romana spatium est vrbis & orbis idem.

Origines.] De fontibus Nili vide Euterpen Herodo- 10
ti, cui tamen repugnat Ioannes Leo Africanus l. 9.

Nilus & Ister.] Strabo lib. 15. quantitate quatuor flu-
minum ita describit: Γάγγης μέγιστος τῶν μνημονομένων καὶ
τὰς τρεῖς ἡπειρὰς, καὶ μακρὸν αὐτὸν, ὁ Ἰνδὸς, πέλιος δὲ καὶ τὸ περὶ τὸ
Ἰσθμὸν καὶ Νεῖλον ἰσχυρὸς συμφωνεῖται, id est, Ganges maximus
est fluuiorum memorabilium in tribus continentibus, ab hoc
Indus est secundus, tertius & quartus Ister & Nilus, de quo sa-
tis inter se Geographi consentiunt. De origine Danubij &
nominis mutatione lege Plinij l. 4. c. 12. Pomp. Melæ
lib. 12. c. 1. Strabo lib. 4. de fontibus Istri iuxta Sueuos &
Hercyniam Syluam, recte scribentem, vt de mutatio-
ne nominis lib. 7. Aristor. lib. 1. Meteor. cap. 14. hic scri-
bit Istrum & Tartessum diffluere ex monte Celticæ
regionis Pyreneo occasum æquinoctialem spectante.
Sed Glareanus in commentariis Cæsaris obseruauit
Pyreneum esse nomen fontium, qui hodie vocantur
Bryge & Brege: quam vocum appellationem Philoso-
phus ratus esse barbaram ex his fecit Pyreneum mon-
tem: sed verius sunt fontes Danubij, quam fons. Hero-
dotus tamen in Euterpe & Melpomene scribit Pyrenem esse 30
vrbem, vnde Ister orsus apud Celtas fluit per mediam
Europam. De Nili etymo dictum est obiter in præfa-
tione huius operis.

Belliosus Oceanus.] Ita dicitur Oceanus propter pisces
ingentis molis ac prodigiosæ.

Gallia.] Περὶ τῆς ἀφοβίας τῆς Κελτῶν. de impaudis Cel-
tarum animis lege Ethicorum Aristotelis, & Æliani
lib. 12. de varia Historia, qui τὸς Κελτὸς vocat ἀνδρώπων
φίλοκινδύων τὰς, promissimos hominum ad pericula subeun-
da. Non dissimile est encomium Iberorum in periegesi
Diony. quum scribit, μεγαθύμων ἔθνος Ἰβήρων, natio Ibero- 40
rum est magnanima. quippe quæ sit Germana Celtorum,
vt Ode 20. l. 2. ex Eustathio est annotatum. Sic Sallust.
de Allobrogibus, quod naturâ Gallica gens bellicosa esset:
sic passim ab historicis Græcis & Latinis leges Gallos
prædicari.

Dura Iberia.] Hispania, quâ spectat Arctum, monti-
bus aspera est & sterilis, ideoque quidam putant à D.
Paulo 15. ad Romanos Σπανίαν vocari διὰ τὸ σπάνιον τῆς
ἐπιτηδείων, propter penuriam rerum ad vitam sustentandam 50
necessariarum: sed verisimile est Græcos tempore Apo-
stoli, sic Σπανίαν περιουσίαν, vt hodie Itali Spagnia vel
Spagniole. Cæteroqui felicitas huius regionis ac ferti-
litas in compluribus locis à Soliuo c. 37. & à Strab. Pli-
nio, & Iustino l. postremo prædicatur.

Sicambri.] Hi populi hodie appellantur Geldrenses
& Cliuentis, & à quibusdam per y in prima notantur
vt Ode 2. huius lib. notatum fuit, qui ab Ouidio Epist.
ad Liuiam indomiti vocantur. Pro hoc cade gaudentes,
Græcè αἰματοχαρεῖς, qui iam moribus pacatis & muta- 60
tis amicitiam pop. Rom. per legatos postulârunt ait
Eusebius, & nunc Αὐγύστον σέβοντες καὶ ἀδούτους, Augustum
nunc venerantur & timent.

Explicatio Rhetorica.

Genus metri simile est 9. l. 1. In hoc autem inter-
rogationis genere latet quidam dialogismus,

vbi negata responsio intelligenda est.

^a Meronymica est allegoria ex adiunctis pro sub-
iectis, qui homines Senatores, aut priuari & plebei,
curabunt Augusti virtutem dignis honoribus prædi-
candam.

^b Synecdochica est periphrasis duplex; & Senato-
rum conscriptorum, & pop. Romani. Ita sæpè Cicerò
aliique auctores luxuriam, auaritiam, reliquasque ani-
mi affectiones ponunt pro hominibus ita affectis.

* Synecdochica periphrasis est vniuersitatis. quam-
uis locus videatur ad plagas mudi habitabiles restrin-
gi: vbi quicquid est, Augusti creditur esse, quemadmo-
dum Naso cecinit:

— quodcumq; habitabile tellus,

Sustinet, huius erit: pontus quoque seruiet illi.

^e Alter est metonymiæ modus, vbi auctor ponitur
pro inuentis ab ipso armis ac bellis.

^d Synecd. est vnitatis pro multitudine, i. pro toto e-
xercitu omnibusque copiis Drusi.

^e Synecdochica est periphrasis Claudij Tiberij.

^f Altera est synecdoche, sed membri pro toto cor-
pore.

^g Synecdoche alia, sed speciei, pro grauissimis ac
præsentissimis quibusque periculis, quæ nomine i-
gnis notantur: quemadmodum potest sumi illud
Epist. 1. lib. 1. per saxa, per ignes pauperiem fugere: si-
mili tropo prælium Græcorum & Troianorum de-
claratur. Iliad. 9. ὡς αἰτὴ μὲν ἔσθλατο δέμας πυρὸς. sic illi more
ignis pugnabant, i. obuios quosque hostes sternebant ac
perdebant.

^h Alleg. est è metaphoris ab animatis ad inanimū:
posset tamen τὸ σεύει, exponi propriè pro, intumescit
& fit violentior amnis.

ⁱ Synecd. est speciei pro armata.

^k Metaphor. à messoribus segetes demerentibus &
coaceruantibus.

^l Sumtum à rebus diuinis pro fortissimis atq; stre-
nuissimis priuignis Druso & Tiberio.

^m Meton. subiecti pro ciuibus Alexandrinis, qui
portas & regiam, rege ac regina orbatam, aperuerunt
Romanis.

ⁿ Epanaphora in te nouies initio sententiarum re-
perito.

^o In his quattuor, Cantaber, Medus, Indus, Scytha alle-
goria est ex synecdochis continuatis, pro Cantabris,
Medis, Indis, Scythis.

^p Meronymia est subiecti pro Gallis ipsis mor-
tem minimè pauentibus ac Iberis laborum patienti-
ssimis.

ODE XV. IN AVGVSTVM.

Theticum.

Poeta canit, se magno quidem studio aggressum scribere res Augusti fortiter gestas, sed ab Apolline inde, vt ab argumento humilibus Lyræ modis non congruente, fuisse reuocatum.

Habes volentem prælia me loqui, victas & vrbes, a increpuit, Lyræ: Ne parua Tyrrenum per aquor b Vela darem, Tua Caesar c atas

^a Fruges & agris rettulit vberes: Et signa nostro restituit d Ioui, Derepta Parthorum superbis Postibus: & vacuum duellis ^e Ianum Quirini clausit & ordinem Rectum euaganti frena licentia Iniecit: emouit g culpas, Et veteres reuocauit artes: Per quas Latinum nomen & Itala Creuere vires, fama g, & Imperi Porrecta maiestas ad ortum Solis, ab Hesperio & cubili.

10 ³ Custode rerum Cesare, non & furor Ciuilis aut vis eximet otium: ^h Non i ira, qua procutit enses, Et miseris inimicat i vrbes: Non qui profundum k Danubium bibunt. ^l Edicta rumpent Iulia: non Geta, Non Seres, infidive Perse, Non Tanaim prope flumen orti: ⁴ Nos g, & profectis m lucibus & sacris, Inter iocosi munera n Liberi, 20 Cam prole matronis g nostris, Rite Deos prius apprecati, Virtute functos, more patrum, duces Lydis remisso carmine tibiis, Troiam g, & Anchisen, & alma ^o Progeniem Veneris canemus.

Analysis Dialectica.

Hoc quidem certè theticum est continuatio quædam præcedentis Odes, vt rectè Porphyrio, ex eodem, credo, & argumenti & carminis genere iudicauit: vbi Poeta docuerat, magnitudinem beneficiorum; quæ Cæsar in rep. contulisset, superiorem esse prædicatione, commemoratione & exornatione hominum, quibus nunc adiungit suam Lyricè canendi rationem, vt tali descriptioni & commendationi longè imparem. Ideoque meritò dicit se monitis Apollinis reuocatum esse ab huiusmodi voluntate & conatu, quin potiùs inuitatum ad acclamandum: Tantas persoluere grates non opis est nostre! Hanc tamen laudationem dum videtur recusare, eam aggreditur hinc maximè. In quo videtur sequi sententiam Biantis vnius è septenti Sapient. apud Laert. βεβήως ἐγγίρει τοῖς ἀπαρτομένοις ἐγγίρειος ὅ, πρὸς τὴν βεβαίως, i. lentè res gerendas suscipe. susceptas verò constanter exsequere. Primum dissuasionis argumentum est è testimonio diuino: quo, vt per commodà reprehensione, Apollo præmonuit illum de tenuitate Lyrici versus. Sic Virg. 6. Ecl. consilio eiusdem Dei reuocatus est à rebus Romanis Heroico carmine scribendis:

Quum canerem reges & prælia, Cynthius aurem Vellit, & admonuit: pastorem, Tityre, pingues Pascere oportet oues, deductum dicere carmen.

Altera ratio est è causa finali, ne cum magno suo dedecore grandem & amplam scribendi materiam humili & tenui stylo explicaret, atq; magna paruis modis tenuaret: sicut dixit Od. 3. l. 3.

Non hac iocose conueniunt Lyræ.

Hic exsequitur Poeta, quod in Epistola ad Pisones præcipit,

Sumite materiam vestris, qui scribitis, equam Viribus: & versate diu, quid ferre recusent: Quid valeant humeri.

2 Quædam est enumeratio beneficiorum, quibus

Romanos cumulauit Cæsar, ducta è loco efficientium & effectuum: nihil tamen abhorrebit à mente Auctoris si causam tot bonorum facimus Fortunam, vt ipse sub finem præcedentis Odes fecit Ethnicò more: quæ reddiderit exitus belli secundos, laudemque & optatum peractis imperiis decus arrogarit: quæ omnia ætate Augusti Reip. contigerunt: vnde præter similitudinem versus facile perspicias, hanc Oden esse productionem, ac velut appendicem quandam, superioris. Amplificatur ergo fauor Fortunæ in Romanos nomine Augusti: quod vbertatem frugum retulerit: amissa Crassi signa & Parthis derepta Imperio restituerit: finem bellorum fecerit: supplicio culpas reciderit: virtutes ac artes in vsum reuocauerit: quarum ope gloria Impetij Romani iisdem terminis, quibus solis cursus, definitur, vbi latent paria, vt in hoc vers. 39. Æn. 1.

Nascetur pulcrà Troianus origine Cæsar,

Imperium Oceano, famam qui terminet astris, pro, nomen Cæsaris & maiestas Imperij tam latè extendetur, quàm Oceanus, qui suo ambitu totum orbem terrarum amplectitur.

3 Idem docet è conseruantibus, quod Cæsar statum Imperij defender à bellis ciuilibus, à vi, & armis infectis & legibus perfringendis, vel contra crudelissimas quasque gentes. Hoc sibi Poeta videtur de Augusto polliceri, quod definitio imperij Iulio tributa prætulit, vt illud sit cura salutis alienæ: cuius causâ Homerus sapientissimè docet principes Iliad. β. sub initium,

Ὅς γὰρ παύχρον δὲ δειν βυλὴ φέρων ἀνδρα

ἡ λαοὶ τ' ἐπιτετράφαται κ' ἴσα μίμηδε, i.

Non decet consiliarium totam dormire noctem:

Cui sunt populi commissi, & tam multa cura.

60 γυναικῶν ὅ δ' ἄλλ' ὅ, vt annotat Scholiastes, ὅτι αὐτὸς τὸ δῶτος τὰ χα αὐτὸν ἐπὶ τὸν λόγος ἐπὶ τὴν παύχρον, i. hac oratio est consilij & discretionis plena: quia priuatus quilibet fortassis sine vituperio posset totam dormire noctem: sed qui tener lum-

mam

mam rerum debet aliquid vigilantiae dare nocti (iuxta parcemiam, εν νυκτι βελλη διδωχ εφρονη λεγαται η νυξ, i. in nocte consilium, ob id nox dicitur a recte sapiendo) ad custodiam & tutelam sui populi, cuius rex est οπιεπος, ως οικονομος της οικιας. Itaque excubandum est illi pro salute singulorum & vniuersorum.

4. Iam ex effectis ostendit, quam recte ipse positurus sit oria, quae Caesar reip. fecit. In celebri, inquit, conuentu familiae ac vicinia diebus festis & profestis celebrabo carmine atque tibiis duces virtute insignes sacris peractis: atque Troianos eorumque posteros Caesares, Iulium, Augustum, Tiberium & Drufos efferam gloria & praedicatione.

Enarratio Grammatica.

Phaebus.] Haec sententia hoc valet: Grauius equidem obiurgatus sum ab Apolline, quod laudes Augusti vellem dicere versibus Lyricis, eiusque victorias scribere: quo sensu *Lyra* erit casus instrumenti, relictus a loqui pro canere res gestas Augusti Lyrico poemate, & hic post *increpuit*, interpungunt, sed sine interpunctione tali erit quoque sextus instrumenti pendens a verbo *increpuit* vt sensus sit: Phœbus increpuit per sonum *Lyrae* &c.

Tyrhenum.] De hoc mari repete quae dicta sunt Od. 11. l. sicut de signis Craffi (quae Phraate principatum Parthorum tenente recepit) Od. 2. eiusdem lib. quod ita memorat Suet. in Aug. c. 21. *Parthi quoque & Armenij vindicanti facile cesserunt: & signa militaria, quae M. Craffo & M. Antonio ademerant, reposcenti reddiderunt, obsidesque insuper obtulerunt.* De his quoque signis sic Epist. 18. ad Loll. — *demq; saenam*

*Militiam puer & Cantabrica bella tulisti
Sub duce, qui templis Parthorum signa refixit.*

Retulit.] Hic geminatur metri causa.

Deripta.] Id est, vi armorum & metu Romanorum auulsa e templis Parthorum: ea vis est verbi *deripere*, vt Epod. 5. *Lunamq; calo deripit.* & Epod. 17. *Deripere Lunam vocibus possum meis.*

Vacuum duellu.] Id est, bellis ciuilibus toto orbe positis, constitutaque cum exteris pace. Quo autem tempore factum sit, vide Orof. l. 6. c. 20. & Chronica Euseb.

Ianum.] Ad hunc locu vtiliter proferetur, quod Plur. scribit *αει της Ρωμαίων πυλης*, de fortuna Romanorum, qui sub Numa Pompilio tribus & quadraginta annis in pace vixerunt. Interea tamen quotidianis exercitationibus ad impetum futurorum hostium sustinendu se comparantes: *εκλεισθη δ' εν τω τε κη τε τ' Ιανου δι πυλον, ο πολεμου πυχην χαλδων. ανεωχθη μ' η δ, οταν η πολεμου χαλδεται η ειρηνος χρομενης. Νυμα δ' αποθανοντ' ανεωχθη, το παρος Αλβανος πολεμου συρραχεντ' ετα μυειαν αλλων συνεχως υπολαμβανοντων, παλιν δ' εησθη ο γδοηκον τα κη τετρακοσια εν κλεισθη κη την αρεης Καρχηδονιος πολεμου, ειρηνος χρομενης Γαιου Απλίου κη Τίτου Λοπιτων. κη η πατον τον ενιαυτον αυδης ανεωχθη, κη διεμειναν οι ποτεμοι αχρη της εν Ακτιφ νικης Καισαρ,* quod sic fideliter reddidit D. Amiotus Gall. *Aussi furent lors fermees les deux portes du temple de Ianus, qui ils appellent les portes de la guerre (vbi sic Interpres legit πολην αυτη τω πυχην, vulgaris lectionis) pour ce qu'elles s'ouurent quand il y a guerre. & se fermens quand il y a paix: & incontinunt apres la mort de Nume elles furent ouuertes pour la guerre d'Albe, qui se rompit aussi tost: & d'autres insinies, qui la suyurent de main en main.* Depuis, elles furent derechef closes enuiron quatre cents quatre

vingt ans apres, quand la guerre fut acheuee & la paix faicte avec les Carthaginois, l'annee que C. Attilius & Titus estoient Consuls. Depuis elles furent encore r'ouuertes. & auerent les guerres iusques a la victoire, que guigna Cesar deuant le pro-

montoire d'Actium. Præterea de hac bifori porta Iani lege Plutarc. in Numa: vbi dicitur *δι πυλον Ιανου*, vt hic, & Suet. in Aug. Item eiusdem descriptionem l. 7. *Æn.* ad versum *Sunt gemina*, &c. quod templum tempore pacis, vt dictum est, erat clausum, tempore vero belli apertum.

Quirini.] Suet. pro hoc dicit Ianum Quirinū in Augusto c. 22. per conuenientiam verborum, non per rectionem, vt hic: quod templum a Romulo Quirino conditum est Iano belli praesidi, de quo etiam Macrobius l. 1. Saturn. c. 9.

Et ordinem.] Potest hæc verborum Syntaxis ita resoluietas Caesaris iniecit rectum ordinem & fræna vaganti licentiæ. aut: eadem iniecit fræna licentiæ euaganti rectum ordinem. Sic enim verba cum *extra* *δια της αποκοπις* iuncta construi solent cum accusandi casu, vt Quincil. dicit l. 5. *iuuenes scholam nondum egressi erant*, & Terent. in Hecyr. Act. 3. Sc. 3. *exire limen*: vbi sæpè iteratur præpositio, vt pro Quintio: egredi extra fines, terminos & cancellos: sed facta ab *ex* cum casu auferendi iunguntur: vbi quoque præpositio repetitur sæpè, quorum exempla passim occurrunt. Hic autem rectus ordo fortassis posset intelligi de ordine perendi honores, qui hac gradatione constabat: Quæstura Tribunatuspl. Aedilitas, Prætura, Consulatus, Censura. Inter Quæsturam & Tribunatum, itemque inter Tribunatum & Aedilitatem, annum erat interuallum. Aedilitatem Prætura biennio interiecto: Præturam Consulatus tanto spatio temporis interposito, sequebatur. Tempus autem post Consulatum Censuræ non erat circumscriptum: huiusmodi ordinis cõfusionem Augustus sustulerat.

Veteres artes.] Harum nomine videntur virtutes intelligi.

Maiestas porrecta.] Id est, extensa, propagata & amplificata. Cicero in Orat. Pro Rabirio perduel. reo ordinationem ciuitatis appellat maiestatem at eandem definit tribus partibus, imperio consulari, auctoritate Senatus & bonorum consensione. Hic Orator queritur Maiestatem ciuitatis damnatione Rabirij violari: quia damneretur is, qui tali politiæ & ordinationi paruerit: cuius magnificam vide descriptionem l. 5. Fast. ad vers. *Post Chaos vt primum*, &c. atque versibus hinc viginti continuatam.

Hesperio.] Hesperus etiam Virgilio dicitur vesper: ac definitur lib. 2. de nat. Deor. a Cic. stella Veneris infima quinque errantium, terræque proxima. Iulius tamen Hyginus e sententia Platonis, Aristotelis, Aegyptioru & veterum supra Lunam, Solem & Mercurium illam collocat. Dicitur Plauto in Aulul. & Varroni lib. 5. de ling. Lat. *Vesperugo* De variis ipsius nominib. lege Plin. l. 2. ista autem definitio videtur desumpta ab hac Homeri: *Εσπερος ος χαλδισος εν υρανω ισταται ασηρ. Hesperus in calo formâ qui sidera vincit: mane φωσφορος lucifer, vel εωσφορος. Δαν τοι, ως εσπρος εν αλλοις, i. Auroram proferens inter alia astra conspicuam:* quo quidem nomine Pindarus vsus est, Isthm. c. 1. A. *Vesper* autem εσπερος quasi εω πηγος, dicitur finis lucis ac diei, de quo fait Ode 9. l. 2.

Eximet.] Alij legunt *exiget*. Hoc verbum sumendum est, vt apud Virgilium, *fames exigit lupos syluis*, i. expellit Gal. *la faim chasse le loup du bois*, pro, *eximere* otium alicui Virg. dicit contrarium, *Facere eidem Ecl. 1.*

Procludit.] Quale est illud, *furor arma ministrat.*

Inimicat.] Inimicare verbum priscum & parum est vsitatum, & ενδημιως sumitur pro parit & indicit inimicitias vel ad eas incitat. Dicitur etiam forma Deponentis verbi *Inimicari* pro *exercere inimicitias*: vt apud Quintil. Cic. de petitione Cõsulatus: *Sin autem id neget,*

